

**KANSA, JOKA VAELTAA YKSIN VAI KANSA KANSOJEN
JOUKOSSA?**

**Israelin kansallinen identiteetti-projekti ja kansakuntanarratiivi
nationalismin keinoin kerrottuna**

Maija Hintikka

Maisterintutkielma

Valtio-oppi

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

Jyväskylän yliopisto

Kevät 2021

TIIVISTELMÄ

”KANSA, JOKA VAELTAA YKSIN VAI KANSA KANSOJEN JOUKOSSA?

Israelin kansallinen identiteetti-projekti ja kansakuntanarratiivi nationalismin keinoin kerrottuna

Maija Hintikka

Valtio-oppi

Maisterintutkielma

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

Jyväskylän yliopisto

Ohjaaja: Pekka Korhonen

Kevät 2021

Sivumäärä: 77

Tutkimuksen päämäärä on selvittää, miten sionismi on rakentanut (ja rakentaa) Israelin kansakuntatarinan. Tutkimus tarkastelee sitä, miten ja millaisin keinoin identiteettiä rakennetaan sionistisessa narratiivissa. Sionismi on Euroopassa syntynyt nationalismin muoto ja poliittisena liikkeenä se on saanut alkunsa 1800-luvun lopussa. Aatteen alkuperäinen päämäärä oli perustaa itsenäinen kansallisvaltio juutalaisille. Tämä tutkimus tarkastelee projektin pohjaksi ja ympärille rakennettua kansakuntatarinaa sekä myöhempää Israelin valtioon liittyvää identiteettiä koskevaa kerrontaa.

Tutkimuksen aineisto koostuu kansallisista symboleista, kansalaisuutta määrittelevistä laeista sekä pääministereiden vuosina 1948–2018 pitämistä puheista. Aineiston analyysiin käytän narratiivianalyysia, jonka toteutan Northrop Fryen narratiivilajien juonirakenteita koskevaa teoriaa käyttäen.

Tutkimuksen perusteella sionismi näyttää rakentavan kansallista tarinaa pääosin romanssin juonirakenteen mukaisesti. Lisäksi kerronnassa käytetään komediaa. Sionismi näyttäytyy tutkimuksen valossa monin tavoin tyypillisenä nationalistisena aatteena, jossa kansakuntaa rakennetaan omaa ainutlaatuisuutta, erityisiä arvoja ja myyttistä historiaa korostamalla. Symboliikka, myytit ja traditiot rakennetaan juutalaista uskonnollista perinnettä käyttäen. Samaistumista pyritään tekemään suhteessa länsimaihin samankaltaisia arvoja korostamalla. Israel kuitenkin poikkeaa eurooppalaisista kansallisvaltioista suhtautumisessaan valtion ja uskonnon yhteensovittamiseen. Tässä suhteessa Israel muistuttaa enemmän arabivaltioita, joissa islamilla on korostetumpi asema. Poikkeuksellisen etnonationalistisen kansallisvaltion Israelista tekee myös etnisen diversiteetin laajuus, joka näyttäytyy monissa kohdin haasteena eheän, mutta samalla inklusiivisen kansakuntatarinan luomiselle. Tutkimuksen valossa kansakunta näyttäytyy Andersonin (2007) määritelmän mukaisena kuviteltuna poliittisena yhteisönä, jota rakennetaan tietoisesti tai tiedostamatta tietynlaisten valintojen ja politiikan kautta. Ajoittain rajanvedon kriteerit ovat kuitenkin häilyviä. Tutkimuksen perusteella kansallinen identiteetti näyttäytyy myös poliittisena taistelukenttänä eri suuntauksia edustavien puolueiden ja ideologioiden välillä.

Avainsanat: Israel, sionismi, nationalismi, kansakunnat, narratiivit, identiteetti

Sisälllys

1 JOHDANTO	4
2 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT	6
2.1 Tutkimusaineisto	8
2.2 Narratiivit ja Northrop Frye	8
2.3 Teoria	11
2.3.1 Nationalismi	12
2.3.2 Stuart Hall ja identiteetti	13
2.3.3 Benedict Anderson ja kansakunnat	14
3 JUUTALAISTEN LUOMINEN KANSAKUNNAKSI– LYHYT HISTORIA	17
3.1 Palestiina	17
3.2 Sionismi	18
3.3 Israel	19
4 SYMBOLIT KANSAKUNNAN KUVAAJINA	21
4.1 Itsenäisyysjulistus	23
4.1.1 Juutalaiset sankarina	24
4.1.2 Vihollinen ja taistelu	26
4.1.3 Loppuratkaisu	28
4.2 Kansallislaulu	30
4.3 Lippu	33
5 VIRALLINEN NÄKÖKULMA ISRAELILAISUUTEEN	37
5.1 Kansa vai kansalaisuus?	38
5.2 Juutalainen ja demokraattinen? Hierarkkinen yhteiskunta	39
5.2.1 Paluumuuttolaki	40
5.2.2 Kansalaisuuslaki	41
5.2.3 Kansallisvaltiolaki	42
5.3 Israelilainen identiteetti	44
6 VIHOLLISET JA ME – IDENTITEETTI VIHOLLISKUVIEN KAUTTA	47
6.1 Muut ja viholliset	50
6.1.1 Palestiinalaiset	51
6.1.2 Arabit	54
6.1.3 Muu maailma	59
6.2 Me ja ystävät	61
6.2.1 Myyttinen sankari	61
6.2.2 Liberaali demokratia	63
7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTAA	67
Tutkimusaineisto	73
Lähteet ja kirjallisuus	74
Liitteet	80

1 JOHDANTO

Vuonna 2009 Israelissa herätti kohua historiantutkija Shlomo Sandin kirjoittama teos *The Invention of the Jewish People*. Kohua aiheutti se, että teoksessaan Sand esittää juutalaisen kansan olevan keksitty 1800-luvun Euroopassa, eikä yleinen käsitys juutalaisista luvatussa maasta karkotettuna kansana pidä paikkaansa. (Yle Uutiset 22.12.2009). Käytännössä Sandin teos kyseenalaistaa koko sionististen kansakuntamyytin ja kaiken sen, jolle Israelin valtion legitimitetti perustetaan. Teoksen synnyttämä kohu kuvastaa sitä, kuinka vahvasti kansalliset identiteettitarinat ovat osa kansallista identiteettiä ja kuinka intohimoisesti niihin suhtaudutaan. Kohu teoksen ympärillä on myös osoitus siitä, miten valtava poliittinen voima kansakuntatarinoilla on. Niiden varaan rakennetaan valtioita, oikeutetaan sotia, luodaan lakeja ja etenkin rakennetaan identiteettiä, jonka ylläpitämiseksi piirretään monenlaisia rajoja meidän ja muiden välille.

Vaikka tarinat kansakunnista ovat maailmanlaajuisesti kerrotuimpia tarinoita ja jollain tasolla kaikkien tuntemia, näyttäytyvät ne kuitenkin usein sellaisessa muodossa, että asiaan perehtymättömän voi olla hankalaa tunnistaa niitä tarinoiksi. Usein kansakuntatarina on integroitu niin vahvasti osaksi yhteiskuntaa ja ympäröivää todellisuutta, että sen olemassaoloa ei havaita ennen kuin joku tai jokin nostaa sen tarkasteluun edellä kuvattuun tapaan.

Tässä tutkimuksessa tarkastelen Israelin kansakuntanarratiivia tällaisena tarinana. Tarkastelen niitä keinoja, joiden kautta ja avulla, sionismi ja sen synnyttämä Israelin valtio ovat luoneet kansakuntanarratiivin sekä sitä, millainen tämä kertomus on sisällöltään. Israel on pitkälti eurooppalaisen nationalismin tuote, mutta monella tapaa poikkeuksellinen kansallisvaltio. Poikkeuksellisuus ilmenee muun muassa valtion sijainnissa, keksityn tradition määrässä, kansalaisuuden ja kansallisuuden kategorioissa, sekä valtion ja uskonnon tiiviissä symbioosissa. Poliittista sionismia ja Israelin kansallista identiteettiä voi pitää monilla tavoin varsin onnistuneena, sillä ne ovat onnistuneet pääsemään siihen päämäärään, joka on useimmiten nationalististen liikkeiden päämäärä, eli itsenäisen, suvereenin kansallisvaltion perustamiseen. Yleensä onnistunut kansallisvaltion luominen on edellyttänyt jo olemassa olevia kulttuurisia, maantieteellisiä ja kielellisiä tekijöitä, joiden pohjalle kansallinen identiteetti ja tarina rakentuu. Tältäkin osin sionismin poikkeuksellisuus pistää silmään. Hannu Juusolan mukaan ”eurooppalaisen nationalismin historiassa sionismi

on erikoistapaus” ja, että ”1800-luvun kansallisen ”heräämisen” taustalla oli yleensä jo olemassa oleva maa-alue, jonka vapauttamista tai yhdistämistä tavoiteltiin sekä yhteinen kieli, jolle kansallinen identiteetti keskeisesti rakentui.” (Juusola 2005b, 296). Juutalaiset ovat olleet ryhmänä historiallisesti varsin hajanainen niin maantieteellisesti kuin kulttuurisestikin. Kaikki tämä tekee sionismista poikkeuksellisen menestystarinan. Se on onnistunut luomaan alun perin vähäisistä aineksista vahvasti integroivan tradition, symboliikan ja kansakuntanarratiivin, joka ei pelkästään integroi, vaan myös mobilisoi. Onnistuneella kansakuntaprojektilla on kuitenkin kääntöpuoli. Esimerkiksi Stuart Hallin (1999) mukaan identiteetin rakentaminen perustuu lähes aina ulossulkemiseen, toiseuteen ja vastakkainasetteluun. Myös tästä näkökulmasta Israel tarjoaa kiinnostavan tarkastelukohteen. Sionistinen narratiivi rakentaa kansallisen identiteetin voimakkaan eksklusiivisesti, ja ulossulkemista ja erottelua tapahtuu niin valtion rajojen sisällä kuin suhteessa ympäröiviin maihin. Juusolan sanoin: ”sionismin pohjalle vuonna 1948 perustettu Israelin valtio on ollut yksi nationalismien historian mielenkiintoisimpia koekenttiä.” (Juusola 2005b, 290).

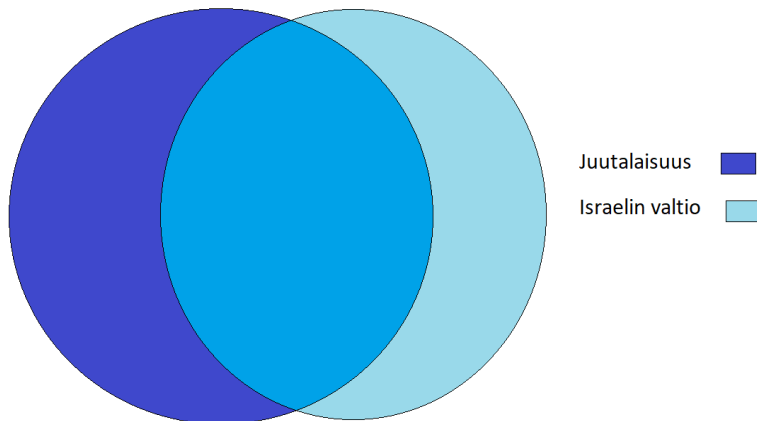
Ajassa, jossa nationalistiset liikkeet ovat jälleen kasvattaneet suosiotaan, mutta samalla identiteetit näyttävät olevan monella tapaa pirstaloituneempia kuin koskaan, uskon, että tämä tutkimus tarjoaa mielenkiintoisen katsauksen siihen, mistä näissä ilmiöissä ja niiden vetovoimassa on kyse. Myös oma kiinnostukseni aihetta kohtaan perustuu näihin lähtökohtiin. Sionismi ja Israel tarjoavat mielenkiintoisen esimerkin siitä, miten identiteettiä rakennetaan sekä millaisia sisältöjä ja tarinamuotoja identiteettinarratiivi vaatii ollakseen samaistuttava ja sellainen, johon yksilöt haluavat kiinnittyä. Kiinnostavaa sionismista ja Israelista tekee myös lähtökohtien poikkeuksellisuuden herättämä kysymys siitä, miksi sionistinen narratiivi on onnistunut niin hyvin. Miksi juutalaiset ovat onnistuneet kansakunnan, kansallisen identiteetin ja kansallisvaltion rakentamisessa, mutta esimerkiksi samankaltaiset lähtökohdat omaavat romanit eivät? Erityisen toimivan lähtökohdan tällaiselle tarkastelulle sionismi tarjoaa siksi, että se on jo poliittisen liikkeen alusta alkaen ollut selkeästi hahmoteltu, harvinaisen yksityiskohtainen projekti, jolla oli alusta alkaen selkeä päämäärä, jonka tarpeisiin kansakuntanarratiivi ja identiteetti rakennettiin (ks. Herzl 2010).

2 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT

Tässä tutkimuksessa tarkastelen Israelin kansallista identiteettiä ja sitä, miten sionismi on rakentanut kansakuntanarratiivin. Tutkin siis sitä, minkälaisia asioita identiteettiin sisällytetään, mihin se pohjataan, keitä ovat me ja muut, sekä lisäksi pyrin selvittämään, onko aineiston pohjalta löydettävissä juutalaisuudesta erillistä israelilaisuutta. Tutkimuskysymykseni ovat: 1. Miten ja millaisin keinoin sionismi on rakentanut (ja rakentaa) kansallista identiteettiä? 2. Millaisena identiteetti kansallisessa narratiivissa näyttäytyy?

Tutkimuksen lähtökohtana tarkastelen myös Israelin valtioon liittyvää identiteetin rakentumista ja kansallista identiteettiä. Koska Israelin valtio on juutalaisnationalismin eli sionismin tuote, luontevan jatkumon rakentamiseksi käsittelen sionismin kuvaamaa juutalaisuutta ja israelilaisuutta ikään kuin toistensa jatkumona, sillä kummassakin tarinan kertoja on sama. On kuitenkin syytä tiedostaa, että juutalaisuus ja Israelin valtio ovat kaksi eri asiaa. Osa juutalaisista ei hyväksy Israelin valtion olemassaoloa, ja suhtautuminen Israeliin ja sionismiin jakaa mielipiteitä myös juutalaisten keskuudessa. Osa ortodoksijuutalaisista pitää Israelin valtiota jopa ”saatanallisena valtiona” (Juusola 2005b, 294). Toisaalta on myös huomattava, että noin 25 % Israelin kansalaisista on ei-juutalaisia, eli israelilaisuus ulottuu myös juutalaisuuden ulkopuolelle (Central Bureau of Statistics, CBS, 15.9.2019). Keskityn siis alla olevan kuvion (kuva 1) oikeanpuoleiseen ympyrään, eli identiteetinmuodostukseen, jonka rakentaja on poliittinen sionismi ja sen synnyttämä Israelin valtio. Ympyrät ovat suurelta osin päällekkäiset, mutta kummassakin on ulkopuolelle jäävä alue. Tutkimuksen tarkoitus ei siis ole keskittyä juutalaisuuteen tai juutalaisiin itsessään, vaan keskityn aiheen poliittiseen ulottuvuuteen. Muita ulottuvuuksia käsittelen siinä määrin kuin se on tutkimuksen kannalta keskeistä.

Juutalaisuuden ja israelilaisuuden päällekkäisyys

Kuva 1. Juutalaisuuden ja israelilaisuuden päällekkäisyys. Kuvio ilmentää, että aiheet ovat lomittaisia toistensa kanssa, mutta eivät täysin päällekkäisiä eli synonyymeja keskenään. Juutalaisuus on siis Israelin valtion pohjalla, mutta Israelissa on myös ulos jäävä erillinen alue. Samoin juutalaisuus on olemassa Israelista erillisenä identiteettinä.

Tutkimuksessa puhun ajoittain Israelista ja sionismista elollisina, aktiivisina toimijoina, vaikka ne eivät todellisuudessa itsessään kykene toimintaan, vaan toimija on aina käytännössä jokin ihmisyksilö tai yksilöiden muodostama ryhmä, joka edustaa niitä. Valittua ilmaisutapaa määrittää tapa, jolla aineisto esittää kohteen. Tämä korostuu etenkin puheita käsiteltäessä.

Koska tutkimuksen aihe on voimakkaita tunteita herättävä, haluan korostaa, että pyrin tutkimuksessa olemaan ottamatta kantaa siihen, mikä on ”oikea” versio historian kulusta, vaikka tunnustan aiheen neutraalin käsittelyn haasteet. Hannu Juusolan mukaan: ”kunkin tutkijan tekemät tulkinnat [Israelin] historian eri vaiheista sijoittavat hänet samalla johonkin poliittiseen leiriin – yhä uudelleen, tahtoen tai tahtomattaan.” (Juusola 2005a, 21). Pyrkimykseni on ainoastaan tarkastella sitä narratiivia, jolla sionismi rakentaa ja kuvaa juutalaisuutta ja israelilaisuutta, käyttäen nationalismin teoriaa tämän tarkastelun tukena. Pyrin tarkastelussa kuitenkin kriittiseen otteeseen. Haluan myös korostaa, että puhuessani identiteetin, kansakunnan tai valtion ”rakentamisesta”, ”kuvittelemisesta” tai ”luomisesta” en väitä, etteikö tarkastelun kohde olisi aito, todellinen tai oikeutettu, vaan kyse on teoriapohjan mukana tuomista sanavalinnoista ja lähestymistavasta.

2.1 Tutkimusaineisto

Tutkimuksessa käyttämäni aineisto koostuu kansallisista symboleista (itsenäisyysjulistus, kansallislaulu ja lippu), kansalaisuutta koskevista laeista sekä pääministereiden puheista. Aineisto on valikoitunut nationalismin teoriaa mukaillen, sen pohjalta, mitkä keinot näyttäytyvät vahvimpina identiteetin ja kansakuntatarinan rakentajina. Käyttämieni puheiden osalta aineiston valikoitumiseen on vaikuttanut myös puheiden saatavuus kirjallisessa muodossa, englanniksi käännettynä. Pyrkimykseni on kuitenkin ollut valita puheita eri aikakausilta ja eri poliittisia puolueita edustavilta pääministereiltä, mahdollisimman monipuolisen aineiston takaamiseksi. Monipuolisuuden toivon tuovan esiin erilaisia näkökulmia. Puheiden osalta on myös mainittava, että aineisto rajautuu aikaan ennen vuotta 2019, joten tämän jälkeen tapahtuneet muutokset poliittisissa suhteissa eivät näy tutkimuksessa.

Tutkimus etenee sekä kronologisesti että temaattisesti, tarkastellen sekä keinoja, joilla kansallista identiteettinarratiivia luodaan että muutoksia, joita narratiivissa mahdollisesti ilmenee. Luku kolme esittelee tutkimuksen näkökulmasta keskeisen historian ja taustan aineiston analyysille. Luku neljä esittelee kansallisia symboleita eli niitä keinoja, joilla kansakuntaprojekti on laitettu käyntiin ja joihin kansallinen identiteetti pohjaa. Luvussa viisi siirrytään käsittelemään jo olemassa olevan Israelin valtion tekemää määrittelyä kansalaisuuden kriteereistä, sekä kansalaisuuden sisällä tapahtuva identiteetin määrittelyä. Tämä tapahtuu kansalaisuuslakeja tarkastelemalla. Luku viisi myös taustoittaa seuraavaa lukua. Luvussa kuusi tarkastelen me ja muut erottelua sekä Israelin asemoitumista suhteessa muihin. Aineistona luvussa toimivat pääministereiden puheet, jotka ovat läpileikkaus koko itsenäisen valtion historiaan, alkaen vuodesta 1948 ja päättyen vuoteen 2018.

2.2 Narratiivit ja Northrop Frye

Tutkimuksen metodologisena lähtökohtana toimii narratiivianalyysi. Narratiivit ovat kertomuksia ja kertomuksista on kyse myös silloin kun puhutaan identiteeteistä ja kansakunnista. Identiteetti on tarinoita siitä, kuka minä olen tai keitä me olemme ja mistä tulemme. Eli siis, mikä tekee meistä meidät ja erottaa muista. Identiteettiä voi tarkastella joko yksilön tai ryhmän näkökulmasta sekä hieman erilaisin painoituksin, tieteenalan mukaan. McAdams, Josselson ja Lieblich (2006, 4) käyttävät *narratiivisen identiteetin*

käsitettä kuvaamaan tapaa, jolla identiteettiä rakennetaan itsestä kerrottuina tarinoina. Tämä lähestymistavan voi ulottaa myös ryhmäidentiteetteihin. Myös Benedict Anderson (2007, 278) lähestyy identiteettiä kerronnallisena prosessina. Hänen mukaansa identiteetti on kerrottava, koska sitä ei voi ”muistaa”, tarkoittaen sitä, että niin yksilöiden kuin yhteisöjenkin omat muistot ja kokemukset ovat rajallisia, eivätkä ne siksi tarjoa yksin riittävää pohjaa eheän identiteetin rakentumiselle. Kansakunnan kannalta identiteettiä luova kansakuntatarina on merkittävä osa kansallista itsetuntoa, yhteenkuuluvuutta ja ylpeyttä. Lähes kaikissa kansallisissa narratiiveissa ja identiteeteissä on tiettyjä yhtäläisyyksiä ja samankaltaisuuksia. Esimerkiksi erilaiset selviytymiskertomukset sekä kertomukset sorrosta ja taisteluista ovat erottamaton osa monen kansakunnan tarinaa ja identiteettiä.

Tässä tutkimuksessa hyödynnän analyysin välineenä Northrop Fryen narratiivien juonirakenteita koskevaa jaottelua, sekä Hayden Whiten tulkintaa Fryen teoriasta. Teoksessaan *Anatomy of Criticism* (1957) Frye esittää jaottelun neljään eri kertomustyyppiin eli narratiivilajiin. Nämä neljä kategoriaa ovat romanssi, komedia, tragedia ja satiiri. Frye määrittelee kaikille tarinatyypeille ominaisen juonirakenteen ja niissä esiintyvät hahmot, jotka edustavat erilaisia juonelle tyypillisiä arkkityyppejä. Aineiston perusteella sionistinen kansakuntanarratiivi näyttää mukailevan näistä neljästä kertomustyyppistä eniten romanssin ja komedian mukaista kerrontaa, joiden juonityyppien keskeisimmät piirteet esittelen seuraavaksi.

Kansalliset kertomukset sorrosta, taistelusta ja selviytymisestä mukailevat yleensä romanssin juonirakennetta. Fryen mukaan romanssille keskeistä ovat kolme vaihetta; agon eli konflikti, pathos eli kuoleman taistelu ja anagnorisis eli lopputulema. Koska romanssiin kuuluu jonkinlainen konflikti ja sitä seuraava taistelu, edellyttää se kaksi osapuolta. Päähenkilön eli tarinan sankarin lisäksi tarvitaan vihollinen. Romanssin päähenkilöllä on usein jumalallisia piirteitä ja ominaisuuksia, kun taas vihollinen edustaa sankarille vastakkaisia asioita. (Frye 1957, 186–188; White 1975, 8–9.) Tutkimuksessa tarkastelen millaisina sankari, vihollinen, taistelu sekä lopputila sionistisessa narratiivissa näyttäytyvät ja miten ne eri yhteyksissä rakennetaan ja kuvataan. Käytännössä romanssin mukainen tarinankerronta on välttämätöntä kansakuntanarratiiveille, sillä se hyödyntää kaikkia niitä elementtejä, jotka ovat keskeisiä kansallisen identiteetin rakentamiselle ja kansakuntaprojekteille. Näitä elementtejä ovat muun muassa oman erityisyyden korostaminen, eron tekeminen suhteessa muihin eli ulkopuolisiin sekä uhkakuvien

korostaminen yhteisöllisyyden ylläpitämiseksi. Romanssi on voimakkaasti tunteisiin vetoava juonirakenne ja siksi se on tehokas integroimaan ja tuomaan ihmiset yhteen osaksi kuviteltua yhteisöä. Romanssi on Whiten mukaan itseidentifikaation juonirakenne, jossa sankari taistelun kautta vapautuu pahasta tai pimeästä maailmasta valon ja hyvyyden voittaessa (White 1975, 8–9).

Toinen kansallisessa tarinankerronnassa paljon esiintyvä juonityyppi on komedia. Komedialle ei ole yhtä dramaattinen kuin romanssi ja siinä ei siirrytä tasolta toiselle. Se on stabiilien ja vakaiden yhteiskuntien juonirakenne. Komedialle on tyypillistä pyrkimys sovitteluun ja vakauden ylläpitämiseen. Siinä osapuolia ei esitetä toisilleen vastakkaisina, eli ne eivät ole täysin hyviä tai pahoja, vaan omaavat molempia ominaisuuksia. Komedian juonityypissä yhteiskunta näyttäytyy pääosin hyvänä, mutta ajoittain siinä ilmenee ongelmia ja haasteita, jotka voidaan kuitenkin selvittää. (Frye 1957, 163–185; White 1975, 9–11.) Romanssi on enemmän päähenkilöön keskittyvä juonirakenne, kun taas komedia on yhteiskunnallisempi ja keskittyy sen eri osapuolien yhteen tuomiseen.

Pääosin narratiivianalyysi painottuu tutkimuksessa lukuihin neljä ja kuusi, joissa tarkastelen kansallisen tarinan rakentumista symbolien ja puheiden avulla. Tarkastelemani symbolit kertovat sen historiallisen myytin ja kansakuntatarinan, jonka pohjalle Israelin kansakuntaprojekti pohjaa. Tämä myyttinen tarina mukailee romanssin juonta. Luvussa viisi analysoitu aineisto tukee tätä tarinaa, ylläpitää sitä ja rakentaa sen päälle. Luku viisi ei pääasiallisesti keskity esittelemään erillistä tarinaa, vaan tulkitsen sitä suhteessa muuhun kerrontaan. Samalla se toimii linkkinä historiallisen sionistisen narratiivin ja Israelin valtion rakentaman narratiivin välillä ja auttaa hahmottamaan seuraavassa luvussa esiteltyä me ja muut erottelua. Luku kuusi esittelee narratiivia, jonka kertojana on Israelin valtio, jota pääministerit edustavat. Luku esittelee historiallisen myytin päälle rakennettua tarinaa, jossa luodaan myös juutalaisuudesta erillistä israelilaista identiteettiä. Tässä luvussa on löydettävissä suuresta myyttisestä kansakuntatarinasta erillistä tarinankerrontaa, joka mukailee komedian juonityyppejä. Israelin kansakuntaprojektissa romanssin avulla siis rakennetaan kansakuntaa ja komediaa käytetään jo olemassa olevan valtion vakauden tavoitteluun ja ylläpitämiseen. Kaikilla aineiston osilla on erilaiset toiminnalliset tarkoitukset, jotka luovat kehykset tavoille, joilla tarina voidaan ja tulee kertoa.

2.3 Teoria

Teoreettisena kehyksenä tutkimuksessa toimivat nationalismia käsittelevät teoriat, erityisesti Benedict Andersonin teos *Kuvitellut yhteisöt: Nationalismin alkuperän ja leviämisen tarkastelua* sekä Stuart Hallin identiteettiä käsittelevä teoria.

Sekä Anderson että Hall suhtautuvat vallitsevaan todellisuuteen sosiaalisena konstruktiona, joka on olemassa sellaisena kuin me sen ymmärrämme, vain jatkuvasti uusinnettavien toimien ja tekojen kautta. Heidän mukaansa ei siis ole olemassa mitään absoluuttista, aitoa ja todellista kansakuntaa tai identiteettiä, vaan niitä rakennetaan erilaisin teoin. Teorioiden samankaltaisten perusolettamusten vuoksi ne toimivat hyvin toistensa täydentäjinä kansallisen tarinan ja identiteetin tarkastelussa. Kansakuntanarratiivin hahmottaminen tietoisena rakentamisena tekee kansakuntaprojektista aktiivista politiikkaa, jossa erilaisten määrittelyjen, rajausten ja jakojen kautta tietoisesti luodaan halutunlainen tarina, jolla pyritään saavuttamaan erilaisia päämääriä sekä oikeuttamaan toimintaa. Tämä on tarkastelun lähtökohta myös tälle tutkimukselle.

Seuraavaksi esittelen tutkimukselle keskeiset käsitteet ja niihin liittyvän teorian. Keskeisiksi käsitteiksi olen määritellyt kansakunnan ja identiteetin käsitteet, jotka ovat lähtökohtina aiheen teoreettiselle tarkastelulle. Lisäksi keskeinen käsite on nationalismi ja siihen liittyvä teoria. Osittain aihepiirit ja niiden tarkasteluun käyttämäni teoriat sivuavat toisiaan ja ovat ajoittain päällekkäisiä. Esimerkiksi Hall viittaa usein Andersoniin omien ajatustensa tueksi. Identiteetin, kansakunnan ja nationalismin teorioiden ja käsitteiden lisäksi keskeisenä työkaluna aiheen tarkasteluun toimii kansallisen identiteettiprojektin käsite, joka on ajatuksena lainattu Vilho Harlen ja Sami Moision teoksesta *Missä on Suomi? Kansallisen identiteettipolitiikan historia ja geopolitiikka* (2000). Harlen ja Moision teoksessa painottuu geopolitiikka, johon en itse tässä yhteydessä varsinaisesti syvenny sen tarkemmin, mutta itse käsite toimii mainiosti myös tämän tutkimuksen tarkoituksiin. Harle ja Moision käyttävät kansallisen identiteettiprojektin käsitettä kuvaamaan tietoista identiteettipolitiikkaa ja identiteetin rakentamista haluttujen päämäärien, kuten toivottuun tai oikeana pidettyyn viiteryhmään lukeutuminen, saavuttamiseksi (Harle & Moision 2000, 15).

2.3.1 Nationalismi

Nationalismi on yksi moderneihin yhteiskuntiin voimakkaimmin vaikuttaneista ideologioista. Se on, tavalla tai toisella, ideologisen pohjana lähes kaikissa nykyajan valtioissa. Nationalismin synnyttämä ajatus maailmasta, joka jakautuu kansakuntiin, joiden ympärille kansallisvaltiot tulee rakentaa, on säilyttänyt suosionsa huolimatta sen negatiivisena pidetyistä lieveilmiöistä ja niiden herättämästä vastustuksesta ja kritiikistä. Aatteena nationalismin synty ajoittuu näkökulmasta riippuen 1700-luvun loppuun tai 1800-luvulle. Uuden, kansakuntiin pohjaavan maailmankuvan seurauksena erilaiset etniset ja kulttuuriset ryhmät pyrkivät hakemaan oikeutusta omille kansallisille valtiopyrkimyksilleen historiasta, mytologioista, taiteesta sekä lähes kaikesta, millä voitiin osoittaa oikeutettu paikka kansana kansakuntien joukossa. (Pakkasvirta & Saukkonen 2005, 14–15.)

Nationalismi aatteena käsittää kansat ja kansakunnat primordialistisesti eli ikiaikaisina ja luonnollisina. Nationalismia tarkasteleva tutkimus on kuitenkin haastanut tämän näkemyksen lähes poikkeuksetta. Modernistit, kuten Eric Hobsbawm ja Ernest Gellner näkevät nationalismin modernin ajan tuotteena, joka on seurausta tietyistä yhteiskunnallisista muutoksista, erityisesti länsimaisten yhteiskuntien sekularisaatiosta, jotka loivat tarpeen uudelleenlaiselle yhteisöllisyydelle (Hobsbawm 1992; Gellner 1983). He siis näkevät nationalismin nimenomaan modernin ajan tuotteena. Modernistiksi voidaan lukea myös Benedict Anderson, jonka teoriaa kansakunnista myös tässä tutkimuksessa hyödynnän. Anderson näkee kansakunnat kuviteltuina poliittisina yhteisöinä, joiden muodostumisen kannalta oleellista oli jaettu kieli ja kapitalististen kirjapainotuotteiden yleistymisen. Hänenkin teoriassaan nationalismi on modernin ajan ilmiö. Modernistisen koulukunnan kritiikin pohjalta etno-symbolistisen teoriansa kehittänyt Anthony D. Smith (1999) taas esittää kansakuntien poliittisina rakennelmina omaavan pohjan jo aiemmin olemassa olleissa etnisissä ryhmissä ja nationalismin voiman olevan juuri niiden tarjoamissa symboleissa, myyteissä ja traditioissa.

Vaikka tarkastelen kansakuntaa rakennettuna, Andersonilaisittain kuviteltuna yhteisönä, eivät kansalliset myytit, traditiot ja symbolit useinkaan ole puhtaasti keksittyjä, vaan ne hyödyntävät, kuten Anthony D. Smith (1999) on esittänyt, jonkun olemassa olevan etnisen ryhmän historiaa. Tässä tapauksessa sionismi ammentaa juutalaisesta uskonnollisesta traditiosta (Juusola 2005a, 26).

2.3.2 Stuart Hall ja identiteetti

Kansallisen identiteetin käsittelemisen kannalta oleellista on aloittaa tarkastelemalla identiteetin käsitettä. Arkikielessä identiteetti on hyvin laajasti käytetty, ehkä jopa epämääräinen käsite. Identiteetin voisi kuitenkin määritellä jotenkin seuraavanlaisesti; identiteetti on yksilön tai ryhmän oma käsitys ja kertomus itsestä. Stuart Hallille identiteetti on kuitenkin paljon laajempi ja moniulotteisempi käsite. Hall sanookin suoraan, että ”itse identiteetin käsite, jonka kimpussa askartelemme, on liian mutkikas, liian kehittymätön ja liian heikosti ymmärretty nykyisissä yhteiskuntatieteissä, jotta sitä voisi lopullisesti testata.” (Hall 1999, 20). Hallin näkemys kuvastaa käsitteen monitulkintaisuutta ja sen mahdollisesti aiheuttamia tulkinnallisia haasteita. Siksi on erityisen tärkeää selkeyttää, mihin näkökulmiin kulloinkin keskitytään.

Keskeistä Hallin identiteetin määritelmälle on erojen ja erilaisuuden merkityksen korostaminen. Erojen ja erilaisuuden lisäksi oleellista Hallin identiteetikäsitteelle on ajatus identiteetin muuttuvuudesta ja siitä, että se rakentuu ja muuttuu ”suhteessa niihin tapoihin, joilla meitä representoidaan tai puhutellaan meitä ympäröivissä kulttuurisissa järjestelmissä.” (Hall 1999, 23). Identiteetti on siis enemmänkin prosessi kuin pysyvä tila. Kolmas keskeinen ajatus Hallin teoriassa on ajatus siitä, että identiteetti on aina jollain tapaa kuviteltua. Se ei ole jotain mitä yksilöllä on syntymässään, vaan se opitaan ja omaksutaan myöhemmin. ”Identiteetti on siis itseasiassa pikemminkin jotain, mikä muotoutuu aikaa myöten tiedostamattomassa prosessissa, kuin jotakin, mikä sijaitsisi syntyvässä tietoisuudessa luontojaan. Sen yhtenäisyydessä on aina jotain ”imaginaarista” tai kuviteltua.” (Hall.1999, 39). Tässä kohtaa Hallin näkemyksen yhtäläisyys Andersonin kansakuntateorian kanssa tulee erityisen hyvin esille.

Hallin mukaan kansalliset identiteetit ovat ”luonteeltaan metaforisia”, sillä ”näitä identiteettejä ei ole kirjaimellisesti koodattu geneihimme” (Hall 1999, 45). Kansallisuudet ovat siis vain nimitys jollekin sellaiselle abstraktille asialle, joka edustaa tiettyjä asioita, joita me siihen mielessämme liitämme ja johon voimme siten joko kokea samaistuvamme tai olla samaistumatta. Joka tapauksessa kyseessä on itsessään tyhjä kattokäsite, jolle annetaan merkitys tietynlaisen diskurssin ja representaatioiden avulla. Hallin mukaan: ”kansakunta ei ole vain poliittinen yksikkö, vaan myös jotain sellaista, mikä tuottaa merkityksiä–kulttuurinen representaatiojärjestelmä. Ihmiset eivät ole vain jonkun kansakunnan laillisia

kansalaisia, vaan he ovat myös osallisia kansakunnan ideaan, joka on representoitu sen kansallisessa kulttuurissa”. (Hall 1999, 46). Kansallista identiteettiä tutkiessa tulee siis tarkastella niitä elementtejä, joiden kautta ja avulla tämä representaatio tapahtuu. Selkeä esimerkki tällaisista representaatiota ilmentävistä elementeistä ovat tietenkin kansalliset symbolit, kuten kansallislaulut, liput ja muut vastaavat usein eri yhteyksissä esillä olevat symbolit.

Symbolit ja niiden kautta tuotettu representaatio ovat osa laajempaa diskurssia, jonka kautta kansallista identiteettiä luodaan. Hall puhuu tietynlaisen diskurssin tärkeydestä, jotta yksilöiden identifikaatio kansakuntaan on mahdollista. Hallin mukaan kansallisen kulttuurin kertomus kerrotaan viiden kohdan kautta. Nämä viisi pääelementtiä ovat: 1. kansakunnan kertomus (miten kansakunnan tarina esitetään historiassa, kirjallisuudessa jne.); 2. alkuperän, jatkuvuuden, traditioiden ja ajattomuuden painottaminen; 3. tradition keksiminen (ilmennetään usein rituaalisesti tai symbolisesti); 4. perustamismyytti ja 5. ajatus puhtaasta, alkuperäisestä kansasta. (Hall 1999, 48–50.) Näiden viiden identiteetin muodostamisen strategian kautta Hall pyrkii osoittamaan, että kansalliset ja kulttuuriset identiteetit eivät ole valmiiksi olemassa vaan ne luodaan oikeanlaisen diskurssin avulla. Hallin mukaan oleellista kansallisen kulttuurin diskurssille on, että: ”Se rakentaa identiteettejä, jotka sijoittuvat monimielisesti menneisyyden ja tulevaisuuden väliin.” (Hall 1999, 50). Oleellista on siis luoda eheä tarina, joka sitoo menneisyyden (olipa se sitten kuviteltu tai todellinen) ja nykyisyyden yhteen.

2.3.3 Benedict Anderson ja kansakunnat

Nationalismin ja kansakunnan käsitteiden hahmottamiseen käytän Benedict Andersonin ajatuksia. Laajasti tunnetussa teoksessaan *Kuvitellut yhteisöt: nationalismin alkuperän ja leviämisen tarkastelua* (2007), Anderson esittää teoriansa nationalismia ja kansakuntien syntyä ja rakentumista koskien. Teoksessaan Anderson määrittelee kansakunnan käsitteen seuraavasti:

[Kansakunnat] ovat kuviteltuja poliittisia yhteisöjä– ja ne on kuviteltu sekä sisäisesti rajallisiksi että täysivaltaisiksi. [...]. Ne ovat kuviteltuja, koska pienimpienkään kansakuntien jäsenet eivät ikinä voi tuntea tai tavata useimpia kansakansalaisiaan, tai edes kuulla heistä, vaikka kaikkien mielissä elää kuva heidän jakamastaan yhteydestä [...]. Kansakunnat on kuviteltu rajallisiksi,

koska niistä suurimmillakin [...] on äärelliset, joskin joustavat rajansa, joiden takana on toinen kansakunta. [...]. Ne on kuviteltu täysivaltaisiksi, koska kansakunnan käsite syntyi aikana, jolloin valistus ja vallankumous olivat tuhoamassa jumalallisesti määrättyjen, hierarkkisten dynastiavaltakuntien oikeutusta. [...]. [Ne] on kuviteltu yhteisöiksi, koska huolimatta epätasa-arvoisuudesta ja riistosta, joka kussakin kansakunnassa saattaa todellisuudessa vallita, kansakunta käsitetään kuitenkin aina syväksi, kaiken läpileikkaavaksi toveruudeksi. (Anderson 2007, 39–41.)

Andersonin määritelmässä perusajatus on siis se, että kansakunnat ovat kuviteltuja yhteisöjä, eivätkä luonteeltaan absoluuttisia ja aina olemassa olleita, jotka sitten jossain kohtaa historian kulkua on löydetty. Se, että Anderson näkee kansakunnat kuvitelluiksi ei kuitenkaan tarkoita, etteivät ne olisi hänen mukaansa todellisia tai aitoja. Kuvittelemisen viittaa tässä yhteydessä tapaan, jolla ne ovat muodostuneet ja jatkavat olemassaoloaan. Oleellista näille yhteisöille on Andersonin mukaan se, että ne ovat niin laajoja, etteivät niiden jäsenet voi koskaan tuntea tai tavata kaikkia yhteisön jäseniä, mutta tästä huolimatta he tuntevat keskinäistä yhteenkuuluvuuden tunnetta. Keskeistä näille yhteisöille on niiden jäsenten oma kokemus yhteisöön kuulumisesta. Tällöin voidaan siis ajatella, että ihminen on kansakunnan jäsen vain, jos hän itse kokee olevansa. Tällainen näkemys ei ole leimallista pelkästään Andersonille, vaan jo esimerkiksi Ernst Renan (1882) määritteli kansakunnan tunnetussa puheessaan ”päivittäiseksi kansanäänestykseksi” korostaen yksilöllisen kuulumisen kokemuksen tärkeyttä. Kansakuntien lisäksi tällaisiksi yhteisöiksi voidaan lukea muitakin ryhmiä, kuten vaikkapa uskonnollisia yhteisöjä.

Kansakuntien näkeminen kuviteltuina on perusteltua, sillä on hyvin kyseenalaista, voiko yksilö tuntea kuuluvansa ryhmään, jonka olemassaolosta ei ole tietoinen. Keskellä sademetsää asuva alkuperäiskansaan kuuluva ihminen tuskin tuntee olevansa brasilialainen, vaikka asuukin kyseisen valtion rajojen sisällä. Näin ollen näyttäisi loogiselta olettaa, että kansakunnat ovat olemassa vain niiden jäsenten oman kokemuksen ja kuvitelman kautta.

Andersonin teoksen pääpaino on nimenomaan sen prosessin hahmottamisessa, jossa juuri kansallisuudesta tuli identiteettiä määrittävä tekijä. Tässä prosessissa Anderson näkee kirjapainokapitalismin synnyn olleen merkittävä tekijä. Sen myötä alkoi hahmottua uudenlainen ymmärrys jaetusta kielestä ja kulttuurista. Aikaisemmin uskontokunnat muodostivat tällaisia kuviteltuja yhteisöjä. Niiden ”yhdistävä kieli” ei kuitenkaan ollut

pelkästään itse puhutussa ja kirjoitetussa kielessä, vaan niissä tavoissa ja rituaaleissa, joita se tuotti ja joita sen jäsenet uusinsivat. (Anderson 2007.) Anderson ei kuitenkaan väitä, että nationalismi olisi korvannut uskonnot, vaan ainoastaan toteaa, että ne toimivat samalla kuvittelun periaatteella ja toinen syntyi toisen merkityksen hiipuessä (Anderson 2007, 46).

Kansakunnat ovat poikkeuksellisen vahvoja emotionaalisia yhteisöjä, jotka herättävät jäsenissään voimakkaita tunteita ja joiden puolesta ollaan usein jopa valmiita kuolemaan. Näitä vahvoja tuntemuksia luodaan kielellisin keinoin ja uusinnetaan muun muassa runoissa, kirjallisuudessa ja musiikissa. Anderson korostaa kielen merkitystä kansakuntien rakentumiselle. Hänen mukaansa ”kansakunnat miellettiin alusta alkaen kielten, ei syntyperän, kautta, ja että oli mahdollista tulla ”kutsutuksi” kuviteltujen yhteisöjen jäseniksi.” (Anderson 2007, 207). Tämä osoittaa sen, kuinka rajanveto kansakuntaan kuuluvien ja ulkopuolelle jäävien välillä on häilyvää. Määritelmä osoittaa myös kansakuntien yhtäläisyyden uskonnollisten yhteisöjen kanssa, sillä myös niihin on yleensä mahdollista päästä sisään uskontoon kääntymällä.

Myös Anderson korostaa jaettujen symbolien tärkeyttä kansakuntien kuvittelemisessa. Anderson käyttää esimerkkinä tuntemattomien sotilaiden hautoja, jotka todellisuudessa saattavat jopa olla tyhjiä, mutta joihin liitetään valtava määrä kansallista historiaa kansallisen historiankerronnan avulla ja jotka herättävät vahvoja yhteisöllisyyden tunteita (Anderson 2007, 43). Symboleiden vahvuus kansakuntien kuvittelemisessa on niiden kyky luoda illuusio jostain yksilöä suuremmasta, ikuisesta ja sukupolvia yhdistävästä ”olennosta”, joka on jotain niin tärkeää, että sen puolesta voisi jopa kuolla. Anderson puhuu myös unohtamisen merkityksestä ja siitä, miten kansakuntien yhdessä pitämiseksi valtion on tärkeää politiikan avulla häivyttää kansakuntaa mahdollisesti repivät ja tuhoavat muistot. Unohtaminen on eheyden ehto. (Anderson 2007, 274.)

3 JUUTALAISTEN LUOMINEN KANSAKUNNAKSI –LYHYT HISTORIA

Israelia sekä Israelin ja juutalaisuuden monimutkaista suhdetta ymmärtääkseen on aloitettava historian tarkastelusta. Historian ymmärtäminen on myös aina tärkeää nykyisyyden ymmärtämiselle ja sille merkityksenannolle, jota nykyhetkessä teemme. Seuraavaksi esittelen lyhyesti Israelin, Palestiinan alueen ja sionismin historian.

3.1 Palestiina

Palestiinalla eli alueella, jolla nykyinen Israelin valtio sijaitsee, on pitkä historia erilaisten etnisten ja kulttuuristen ryhmien asuinpaikkana. Lähi-idän alue on kaikkien kolmen maailmanuskonnon (islam, kristinusko ja juutalaisuus) syntypaikka ja siksi niille kaikille keskeinen ja tärkeä. Alue on lähes aina kuulunut jonkin suuremman imperiumin, hallitsijan tai valtion alaisuuteen ja valtaa ovat pitäneet niin osmanit, Egypti kuin brititkin. 1800-luvun alusta 1900-luvun alkupuolelle Palestiinaa hallitsivat osmanit, minkä jälkeen alueesta tehtiin Iso-Britannian mandaattialue. Vielä 1800-luvun alussa alueella harjoitettiin pääasiassa maanviljelyä ja väestö koostui suurilta osin arabimuslimeista (90 %). Tässä vaiheessa juutalaisten osuus alueen noin 300 000 asukkaasta oli arviolta 7000–10 000. Tätä sionismin aikaansaamaa muuttoliikettä edeltänyttä juutalaisyhteisöä kutsutaan ”vanhaksi *Yišuviksi*¹” ja se asui pääosin juutalaisuuden pyhissä kaupungeissa, kuten Jerusalemissa, Hebronissa, Safedissa ja Tiberiaksessa. 1800-luvun puolivälissä enemmistö tästä juutalaisväestöstä oli lähtöisin Pohjois-Afrikasta, Lähi-idästä sekä Espanjasta (sefardit/mizrahit) ja he puhuivat äidinkielenään espanjaa tai arabiaa. Myöhemmin enemmistöllä juutalaisista oli eurooppalaiset juuret ja he olivat pääasiassa kotoisin Saksasta tai Itä-Euroopasta (aşkenasit). Tämä ryhmä puhui äidinkielenään jiddiisiä. Alueen juutalaisyhteisö koostui siis kahdesta etniskulttuurisesta ryhmästä, joiden keskinäiset välit ”olivat usein kireät”. (Juusola 2005a, 34–36.)

¹ Hefreaa. Tarkoittaa siirtokuntaa.

3.2 Sionismi

Samoihin aikoihin 1800-luvun kuluessa Euroopassa nosti päätään kansallisuusaatteen eli nationalismin ideologiaan pohjaava juutalaisnationalismi eli sionismi. Ajatuksena sionismin sisältö oli jo aiemmin ollut olemassa, mutta itävaltalaisen Theodor Herzlin perustama sionistinen liike teki siitä poliittisen aatteen. Sionismin päätavoite oli eurooppalaisen kansallisuusaatteen mukaisesti perustaa juutalaisille oma kansallisvaltio. Vaikka juutalaiset olivat jo olemassa oleva uskonnollinen ryhmä, sionismi loi juutalaisista kansakunnan. Juusolan mukaan: ”sionismissa juutalainen identiteetti määriteltiin [...] uudelleen nationalismin käsitteillä. Ikiaikainen uskonnollinen yhteisö ymmärrettiin nyt kansaksi modernissa nationalistisessä merkityksessä. Myös juutalaisten poliittinen yhteys tulisi luoda uudelleen.” (Juusola 2005a, 26). Sionistit kokivat, että ainoastaan omassa valtiossa, jossa juutalaiset muodostaisivat enemmistön, voisivat he olla aidosti vapaita ja tasavertaisia. Tavoitteeksi muodostui luoda juutalaisista kansa kansakuntien joukossa. (Juusola 2005a, 26–27.)

Sionismi syntyi vastauksena identiteettiongelmaan, jonka kansallisvaltion nouseminen identiteetin määrittelyn keskiöön oli synnyttänyt. Uusi yhteiskuntajärjestys sekä samoihin aikoihin tapahtunut juutalaisten ”vapautuminen getosta” eli pääseminen osaksi yhteiskuntaa, haastoivat perinteisen uskonnollis-yhteisöllisen identiteetin. Lisäksi sionismin syntyyn vaikutti myös kasvava antisemitismi ja erityisesti sen kansallisuusaatteen synnyttämä uusi muoto, etninen antisemitismi eli etniseen alkuperään pohjaava juutalaisvastaisuus. Juusolan mukaan antisemitismi yksin ei kuitenkaan ole riittävä selitys sionismin nousulle, sillä juutalaisten asema oli 1800-luvun Euroopassa parempi kuin koskaan aikaisemmin. (Juusola 2005a, 24–29.)

Vuonna 1896 julkaistussa teoksessaan *Der Judenstaat (Juutalaisvaltio)* Theodor Herzl hahmotteli näkemyksensä siitä, miten valtion perustaminen käytännössä tapahtuisi ja millainen sen tulisi olla. Herzlin teos on yksityiskohtainen kuvaus siitä, miten kansakunta integroidaan ja kansallisvaltio rakennetaan. Herzl kuvaa sekä aatteen rakentamista että käytännön toimenpiteitä kansallisvaltion luomiseksi. Aatteen tärkeyttä Herzl korosti erityisesti muuttoliikkeen aikaansaamiseksi, sillä ”yksikään ihminen ei ole kyllin vaikutusvaltainen tai rikas siirtääkseen kokonaisen kansan uudelle asuinalueelle. Siihen kykenee ainoastaan aate”. (Herzl 2010, 21). Palestiina ei suinkaan ollut ainoa vaihtoehto valtion sijaintipaikaksi, vaan mahdollisina vaihtoehtoina esillä olivat myös Itä-Afrikka ja

Argentiina. Kysymys jakoi sionistit kahteen leiriin: ”territorialisteihin ja Siionin sionisteihin”. Siionin sionistit näkivät Palestiinan eli Israelin maan (*Erets Israel*) ainoana mahdollisena paikkana juutalaisvaltiolle, kun taas territorialistit olivat valmiita hyväksymään Iso-Britannian tarjouksen perustaa autonominen alue Itä-Afrikkaan. Siionin sionistit voittivat kiistan, ja sionistisen liikkeen tavoitteeksi kirjattiin vuonna 1905 juutalaisvaltion perustaminen Palestiinaan. Sionistit eivät mieltäneet alueen arabeja kansaksi ja kokivat siksi maan olevan ”tyhjä”. (Juusola 2005a, 31–32.)

Sionismin muotoutuminen poliittiseksi liikkeeksi käynnisti siis laajemman muuttoliikkeen Palestiinaan. Vuosien 1882–1948 välillä toteutui viisi suurempaa muuttoaaltoa eli *aliyaa*. Merkittävä askel kohti itsenäisen valtion perustamista oli Britannian vuonna 1917 antama niin kutsuttu Balfour-julistus, jossa se antoi tukensa juutalaisvaltion perustamiselle Palestiinaan. Sionistiselle liikkeelle tämä oli merkittävä edistysaskel. (Juusola 2005a, 24–58.) Lopullisen sysäyksen Israelin valtion perustamiselle antoi toinen maailmansota ja sen aikana tapahtunut juutalaisten kansanmurha, joka osaltaan myötävaikutti siihen, että vuonna 1947 YK:n yleiskokous ehdotti Britannian mandaattialueen jakoa juutalaisvaltioksi ja arabivaltioksi (YK 1947). Jakoehdotuksen seurauksena käynnistyi Palestiinan sisällissota alueen arabien ja juutalaisten välillä. (Juusola 2005a, 58–61.)

2.3 Israel

YK:n ehdotuksen yhteydessä päätettiin myös vuonna 1920 alkaneen Iso-Britannian mandaatin päättymisestä Palestiinassa. 14. toukokuuta 1948 mandaatti päättyi ja sionistit julistivat Israelin valtion perustetuksi sotatilan ollessa yhä käynnissä. Itsenäisyysjulistuksen seurauksena sisällissota muuttui Israelin itsenäisyysodaksi ympäröivien arabimaiden liittyessä sotaan. Sodan aikana arviolta 700 000–750 000 arabia pakeni tai karkotettiin kodeistaan. Vuoden 1949 alussa sota päättyi Israelin voittoon. Sodan aiheuttama valtavan suuri määrä pakolaisia on yksi Israel–Palestiina konfliktin keskeisiä kiistakysymyksiä. Israel ei ole sallinut palestiinalaisten paluuta alueelle eikä heillä ole mahdollisuutta saada Israelin kansalaisuutta. Palestiinalaisilla ei myöskään ole omaa valtiota, vaan he asuvat Israelin hallitsemilla ja miehittämällä alueilla Länsirannalla ja Gazassa.

Itsenäisyyden julistamisen jälkeen Israelin historia on ollut sotaisa ja Juusolan mukaan: ”israelilaiset hahmottavat historiansa eri sotien avulla” (Juusola 2005a, 22). Tässä kohtaa oleellisimpina lienee syytä mainita niin kutsuttu kuuden päivän sota vuonna 1967, jonka

seurauksena Israel miehitti Jordanjoen länsirannan, Golanin kukkulat, Gazan kaistan ja Siinain niemimaan sekä vuoden 1973 jom kippur-sota tai lokakuun sota, jossa Egypti ja Syyria hyökkäsivät Israeliin sen viettäessä juutalaisuuden suurinta juhlaa. Näiden lisäksi on nostettava esiin palestiinalaisten vuosina 1987 ja 2000 alkaneet kansannousut eli *intifadat*. Sotien ja konfliktien jatkuva läsnäolo näkyy myös kansakuntanarratiivissa ja kansallisessa identiteetissä.

4 SYMBOLIT KANSAKUNNAN KUVAAJINA

Kansakunnan kuvittelu tapahtuu Andersonin (2007) mukaan erilasten kansakunnan tarinaa kertovien symbolien ja traditioiden avulla. Nämä symbolit joko näkyvät tai niitä uusinnetaan toistuvasti arkielämässä. Andersonin teoriassa kansalliset symbolit edustavat sitä pyhää ulottuvuutta, jonka avulla luodaan yksilöt ylittävä suurempi merkitys. Niiden avulla luodaan se ”olento”, jonka alle kansakunta itsensä kuvittelee. Symbolit sekä *kertovat* tarinaa että *luovat* kuvaamaansa kohdetta eli kansakuntaa. Judith Butler (1990) on esittänyt sukupuolen olevan performatiivinen konstruktio. Samaa ajatusta performatiivisuudesta voidaan soveltaa myös valtioon ja kansakuntiin. Kansakunnista puhuttaessa identiteetti rakentuu performatiivisesti (Campbell 1999, 9) eli sitä ”esitetään” ja ylläpidetään muun muassa valtiollisten symbolien ja seremonioiden kautta. Kansalliset symbolit ovat sisällöllisesti usein samankaltaisia ja ne kertovat ja heijastavat kansakunnan historiaa, arvoja ja traditioita eli siis luovat identiteettiä. Kansalliset symbolit myös kertovat ja rakentavat kansalliselle identiteetille keskeisiä myyttejä. Nämä myytit näkyvät kaikissa keskeisissä symboleissa.

Kerrottaessa tarinaa kansakunnasta ankkuroidaan se aina jollain tapaa menneisyyteen, josta omaa erityisyyttä ammennetaan (Smith 1999). Aina nämä kuvaukset eivät välttämättä vastaa historiallisia faktoja, vaan monenlaiset, joskus hyvinkin värikkäät tulkinnat ovat mahdollisia. Oleellista ei olekaan tarinan totuudenmukaisuus, vaan tarinan vaikuttavuus. Kansallisten myyttien ja symbolien tehtävä onkin tarjota yksilöt ylittävää suurempaa merkitystä, jolla kansakunta saadaan yhdistettyä yhteisen ”pyhän maan” alle (Anderson 2007). Symboleiden vahvuus kansakuntien rakentamisessa on niiden kyky luoda illuusio jostain yksilöä suuremmasta, ikuisesta ja sukupolvia yhdistävästä ”olennosta”, joka on jotain niin tärkeää, että sen puolesta voisi jopa kuolla (Anderson 2007). Symboleiden rakentamat myytit toimivat lisäksi sukupolvia yhdistävinä ja kollektiivista muistia ja identiteettiä ylläpitävinä kertomuksina (Smith 1999).

Sisäisen, integroivan narratiivin lisäksi myyteillä sekä niitä uusintavilla ja vahvistavilla symboleilla on myös legitimoiva tarkoitus. Koska nationalismin periaatteiden mukaan kansakuntien tulee perustua tiettyyn alkuperään ja juuriin, kansallisten myyttien tulee toimia näiden olemassaolon osoittajina. Anthony D. Smithin mukaan nationalismi loi uusia poliittisia yhteisöjä, jotka hakivat legitimitettinsä etnisten ryhmien historiasta ja myyteistä (Smith 1999, 61). Luomalla yhteys menneeseen kansakunnalle haetaan legitimitettä

”kansana kansakuntien joukossa”. Myytit ja symbolit ovat siis avainasemassa kaikissa kansakuntaprojekteissa ja kuten Smith toteaa: ”no aspirant ethnic group can be without its myth of descent, if it is to secure any recognition from competitors” (Smith 1999, 60). Kansallisten myyttien avulla voidaan myös esimerkiksi oikeuttaa territoriaalisia vaatimuksia pyrkimällä osoittamaan historiallinen yhteys tiettyyn maantieteelliseen alueeseen (Smith 1999, 58). Kansan alkuperää kuvaavien myyttien on siis oltava vakuuttavia myös ulkopuolisten silmissä, jotta niillä voidaan saavuttaa haluttuja päämääriä.

Smith jakaa myytit kahteen tyyppiin: ”biologisiin ”ja” kulttuuris-ideologisiin”. Biologiset myytit kertovat usein tarinaa sankarillisista esi-isistä, joiden jälkeläisinä kansakunta esitetään. Tämä jaloista sankareista polveutuminen antaa ryhmälle luonnostaan etuoikeutetun aseman. Kulttuuris-ideologiset myytit taas keskittyvät kuvaamaan tiettyjä jaloja, sankarillisia hyveitä, jotka ovat peräisissä ”kultaisilta aikakausilta” ja joita kulttuuriset tavat ja instituutiot ynnä muut vastaavat edustavat. Smithin mukaan nämä myytit toimivat usein rinnakkain ja ne samalla sekä jakavat että yhdistävät. Jakoa ne tekevät luodessaan erottelua muihin eli vastakohtiin. Samanaikaisesti ne kasvattavat ryhmän tietoisuutta itsestä ja yhdistävät sitä. (Smith 1999, 58.) Kansalliset symbolit ja myytit ovat näin ollen oleellinen osa sen tunnetason saavuttamisessa, jota onnistunut kansakuntatarina ja kansakunnan kuvittelu edellyttää.

Israel on monella tapaa poikkeuksellinen kansallisvaltio. Israelin valtio ei ole syntynyt alueelle, jossa ”kansaa” jo valmiiksi asui, vaan se on syntynyt laajan muuttoliikkeen seurauksena. Alueelle muuttaneet ihmiset olivat saman uskonnollisen ryhmän edustajia, mutta eivät omanneet yhtenäistä traditioita, kieltä ja kulttuuria, koska olivat lähtöisin eri kulttuuripiirien alueilta. Hajanaisesta ryhmästä johtuen, tarve yhdistävälle, uutta kansallista identiteettiä luovalle symboliikalle on ollut suuri. Hannu Juusola toteaa: ”tuskin missään muussa nationalismin muodossa ”keksityllä traditiolla” on ollut yhtä merkittävä asema.” (Juusola 2005b, 290). Käytännössä sionismi loi juutalaiset kansaksi kokonaan juutalaisen uskonnon symboliikkaa ja traditioita hyödyntäen.

Tässä luvussa analysoin kolmea Israelin kansallisen tarinan kannalta keskeistä symbolia, jotka ovat oleellinen osa israelilaista kansallista tarinankerrontaa ja sitä kautta identiteetin muodostamista. Aineistoni kolme osaa ovat itsenäisyysjulistus, kansallislaulu ja Israelin lippu. Sekä itsenäisyysjulistus että kansallislaulu ovat kielellisiä symboleita ja Andersonin mukaan juuri kieli on keskeistä kansakuntien kuvittelulle (Anderson 2007). Oleellista on

huomioida, että kansallislaulu ja itsenäisyysjulistus ovat alun perin hepreankielisiä. Tämä on osoitus siitä, kuinka yhteisen kielen käyttöönotto ja elvyttäminen olivat myös sionistisen kansakuntaprojektin kulmakiviä.

4.1 Itsenäisyysjulistus

Vahvimmin sionistinen narratiivi kansakunnasta näkyy itsenäisyysjulistuksessa. Siitä on luettavissa kaikki sionistiselle kansakuntatarinalle keskeisimmät elementit. Kaikki muut kansalliset symbolit rakentuvat ja kuvaavat samaa myyttiä tai sen osia. Israelin itsenäisyysjulistus on 14. toukokuuta vuonna 1948 allekirjoitettu asiakirja, jossa julistetaan Israelin valtio perustetuksi Palestiinaan. Julistuksessa kuvataan juutalaisen kansan historiaa ennen kansallisvaltion perustamista sekä hahmotellaan ääriiviivat uudelle valtiolle. Julistuksella voi ajatella olevan kaksi yleisöä. Se on samaan aikaan suunnattu sekä juutalaiselle kansalle että kansainväliselle yhteisölle. Näin ollen voidaan siis olettaa sillä olevan myös kahdenlaiset tarinankerronnan keinot. Tarkoituksena on samanaikaisesti sekä ilmoittaa muulle maailmalle uuden valtion synnystä, perustella sen olemassaolon oikeutus ja saada sille tukea ja tunnustusta että yhdistää kansakunta kansallisvaltion alle luomalla sille yhtenäistä identiteettiä. Itsenäisyysjulistus yhdistää kulttuuris-ideologisen ja biologisen myytin sisältöjä ja toimii sekä kansakuntaa integroivana että legitimizeettiä luovana symbolina.

Itsenäisyysjulistus on kansallisena symbolina aivan erityinen, sillä se kertoo koko kansakunnan tarinan tavalla, johon muut symbolit eivät yllä. Julistuksessa kuvataan sekä kansakunnan historiaa, käytyä taistelua että hahmotellaan uutta valtiota. Julistuksen voi nähdä symboleista jopa merkittävimpänä, sillä sen kertoma tarina elää vahvasti ihmisten mielissä, vaikka he eivät välttämättä itse tekstiä tarkkaan tuntisikaan. Se on tyypillinen kansakuntatarina ja mukailee Fryen (1957) romanssin juonirakennetta. Romanssin juonirakenne on tällaisessa yhteydessä yleinen, sillä romanssi on emotionaalisuutensa ansiosta tehokkaasti integroiva juonirakenne ja juuri sitä tarvitaan vasta perustetun valtion pohjaksi.

Maantieteellisestä juurettomuudesta ja poliittisen liikkeen synnyttämästä muuttoliikkeestä johtuen sionismi edustaa samanaikaisesti sekä 1800-luvun eurooppalaista nationalismia että kolonialismia (Juusola 2005b, 296). Tämä näkyy myös Israelin syntyyn liittyvissä tulkinnossa. Israelin valtion perustamiseen liittyen on olemassa kaksi kilpailevaa perustamismyyttiä, jotka poikkeavat toisistaan merkittävästi. Nämä myytit ovat niin kutsuttu

arabimyytti, jonka mukaan juutalaiset ovat kolonialistisia valloittajia, joiden tarkoitus on alusta alkaen ollut ajaa arabit pois Palestiinan alueelta ja he käyttävät holokaustia ”moraalisen pääoman ja sympatian keräämiseen maailmalla, vaikka todellisuudessa Israel on rasistinen apartheid-valtio” (Holmila 2008), sekä sionistinen myytti, jota myös itsenäisyysjulistus mukailee. (Holmila 2008; Juusola 2005a, 20.) Koska kolonialismilla ei ole erityisen positiivinen kaiku, on arabimyytti pyritty häivyttämään ja eroa sionismin ja kolonialististen liikkeiden välillä on pyritty korostamaan (Shafir & Peled 2002, 37–38).

4.1.1 Juutalaiset sankarina

Itsenäisyysjulistus alkaa mahtipontisesti lauseella; “The Land of Israel was the birthplace of the Jewish people.” Siinä mennään heti kansallisvaltion oikeuttamisen ytimeen ja liitetään juutalaiset osaksi maata, johon uusi valtio on perustettu. Samalla esitetään ajatus siitä, että nyt olemassa oleva kansa on jollain tapaa sama kuin se, joka on joskus kauan sitten ollut olemassa. On olemassa ryhmä nimeltä juutalaiset, jotka ovat alun perin Israelin maasta ja joita yhdistää yhteinen historia. Aloituseläimeen sisällön voi ajatella olevan suunnattu sekä muille että meille. Se samanaikaisesti sekä integroi että oikeuttaa, eli toimii nationalistiselle myyttille tyypillisellä tavalla.

Seuraavaksi julistuksessa puhutaan kansakunnan identiteetistä ja sen muotoutumisesta. Toisin sanoen muodostetaan käsitys tarinan sankarista eli juutalaisesta kansasta.

Here their spiritual, religious and political identity was shaped. Here they first attained to statehood, created cultural values of national and universal significance and gave to the world the eternal Book of Books.

Tässä kohtaa puhutaan erityisesti arvoista, joita kansaan liitetään. Nämä arvot esitetään kansallisesti ja maailmanlaajuisesti merkittävinä. Vielä ei kuitenkaan kerrota tarkemmin, mitä nämä arvot konkreettisesti ovat. Itsenäisyysjulistuksen luoma kuva juutalaisista on varsin tyypillinen Fryen romanssin mukainen kuvaus jumalallisesta sankarista. Juutalaisten historiaa kuvataan loistokkaana ja heidän merkityksensä koko muulle maailmalle kuvataan merkittävänä, suorastaan käänteentekevä. Tällainen kuvaus on tyypillistä romanssille, jossa sankari kuvataan usein messiaanisenä vapahtajana (Frye 1957, 187). Juutalaiset, jotka tässä tekstissä näyttävät isralilaisen synonyyminä, kuvataan kansana, joka omaa

maailmanlaajuisesti merkittäviä kulttuurisia arvoja. Heidän kerrotaan muun muassa antaneen maailmalle kirjojen kirjan (book of books), jolla viitataan Raamattuun, erityisesti vanhaan testamenttiin. Tällaisella viittauksella voidaan korostaa juutalaisten merkitystä suhteessa koko muuhun maailmaan, Raamatun ollessa maailmanlaajuisesti merkittävä teos myös kristikunnan ulkopuolella. Kuten jo aiemmin totesin, sionismi ammentaa kansakuntanarratiivinsa sisällön juutalaisesta uskonnollisesta traditiosta ja tämä näkyy myös tavassa, jolla itsenäisyysjulistus kuvaa juutalaiset erityiseksi, valituksi kansaksi, jolla on muun maailmankin suhteen erityinen asema ja rooli. ”Valittu kansa”-narratiivi esittää kohteensa ainutlaatuisena, mutta korostaa samalla myös sen velvollisuutta suhteessa muuhun maailmaan. Omien arvojen ainutlaatuisuuden ja merkityksen korostaminen suhteessa muihin ovat tyypillisiä elementtejä kansan alkuperää kuvaavissa myyteissä ja nationalistisessa ajattelussa (Smith 1999, 68–69). Kokemus omien arvojen, traditioiden ja kulttuurin ainutkertaisuudesta on keskeistä myös identiteetin säilymisen kannalta. Smithin mukaan: ”The members of the ethnic community must be made to feel, not only that they form a single ”super-family”, but that their historic community is unique, that they possess [...] irreplaceable culture values.” (Smith 1999, 130.) Tähän ylempien arvojen omistamiseen liittyy myös velvollisuus levittää näitä arvoja yhteisön ulkopuolelle. Oma ainutlaatuisuus korostuu siis nimenomaan suhteessa ulkopuolisiin.

Maailmanpelastajien lisäksi juutalainen kansa kuvataan myös Palestiinan pelastajina.

In recent decades they returned in their masses. Pioneers, defiant returnees, and defenders, they made deserts bloom, revived the Hebrew language, built villages and towns, and created a thriving community controlling its own economy and culture, loving peace but knowing how to defend itself, bringing the blessings of progress to all the country’s inhabitants, and aspiring towards independent nationhood.

Tämä kohta kuvaa sionistiselle narratiiville keskeistä ajatusta juutalaisista Palestiinan pelastajina, jotka toivat mukanaan sivistyksen ja hyvinvoinnin. Teksti kuvaa sitä, kuinka juutalaiset ”saivat aavikot kukkimaan, elvyttivät heprean kielen, rakensivat kyliä ja kaupunkeja, loivat kukoistavan yhteisön, joka hallitsee omaa talouttaan [...] tuoden edistyksen hyödyt maan asukkaille.” Kohta vastaa romanssille tyypillistä kuvausta tarinan sankarista vapahtajana, joka karkottaa pimeyden. Kohta myös kuvaa hyvin ennen Israelin

valtion syntyä perustetussa juutalaissiirtokunnassa (*višhuv*) rakentuneen ”kollektiividentiteetin” mukaista juutalaisihannetta. Poliittiselle sionismille oli tärkeää luoda uudenlainen käsitys juutalaisista, niin sanottu ”uusi juutalainen”. Tämä uusi ideaalijuutalainen oli ”pinnalta kova ja karkea, mutta sisältä pehmeä ja hellä”. (Juusola 2005b, 298.) Vastakohtana Euroopassa vallalla olleelle hyvinkin negatiiviselle käsitykselle uuden sionistisen narratiivin mukaan juutalaiset esitettiin fyysisesti vahvoina, kyvykkäinä ja aktiivisina (Juusola 2005b, 293). Itsenäisyysjulistuksessa pyritään kuvaamaan juuri näitä ominaisuuksia.

Mielenkiintoista on myös se, että juutalaisen renessanssin kuvaus keskittyy erityisesti fyysisen työn kuvaamiseen. *Juutalaisvaltio* teoksessaan Herzl (2010, 28–29) vastustaa jyrkästi ajatusta juutalaisten ryhtymisestä maanviljelijöiksi tai talonpoikaisiksi ja pitää ajatusta naurettavana. Herzlin näkemys edustaa juutalaista uskonoppia, jonka mukaan maan omistaminen oli kiellettyä. Kuitenkin juuri tällaisesta maata viljelevästä juutalaisesta tuli lopulta sionistisen liikkeen uusi, radikaali ihannejuutalainen (Juusola 2005b, 293). Uuden ”juutalaisen proletariaatin” luominen edellytti siis joidenkin perinteiden hylkäämistä, vaikka lähtökohtaisesti uskonnollisia traditioita hyödynnettiin paljon kansakunnan rakentamisessa. Tämä osoittaa sen, kuinka tietoista valitsemista ja rakentamista kansakuntaprojekti on. Uskonnollinen traditio näyttää tarjonneen myyttien, symbolien ja traditioiden aarreaitan, josta on valikoitu nationalistisen projektin kannalta käyttökelpoinen ja ylimääräinen on heitetty pois.

4.1.2 Vihollinen ja taistelu

Tarinan sankarin lisäksi romanssin juonirakenteelle on keskeistä vihollinen sekä konflikti ja sitä seuraava taistelu sankarin ja vihollisen välillä. Itsenäisyysjulistuksessa vihollisia ovat juutalaisen kansan sortajat, jotka näyttäytyvät pääasiallisesta nimeämättöminä ja ovat kaikkialla. Konfliktin ja taistelun kuvaus on kuvausta kansan karkotuksesta kotimaastaan ja siitä seuranneesta kaipauksesta ja pyrkimyksestä palata takaisin.

After being forcibly exiled from their land, the people kept faith with it throughout their Dispersion and never ceased to pray and hope for their return to it and for the restoration in it of their political freedom [...] Impelled by this

historic and traditional attachment, Jews strove in every successive generation to re-establish themselves in their ancient homeland.

Diasporassa ja ”kotimaan” ulkopuolella eläminen kuvataan siis seurauksena häätämisen aiheuttamasta olosuhteiden pakosta. Todellinen koti on kuitenkin koko ajan ollut historiallisessa kotimaassa, johon paluuta on rukoiltu taukoamatta ja jonka uudelleen luomiseksi jokainen sukupolvi on ponnistellut. Pyrkimyksiksi kuvataan poliittisen vapauden palauttaminen, toisin sanoen annetaan ymmärtää, että nykytilassa tätä vaputta ei ole. Taistelu on romanssille tyypillinen, sillä siinä päämääränä on lopullinen olemisen tilan muutos eli pyrkimys vapautua alisteisesta asemasta, kodittomuudesta ja kärsimyksistä, joita diasporassa elämisen koetaan tarkoittavan.

Viimeisenä käänteenä sorto henkilöityy erityisesti natseihin.

The catastrophe which recently befell the Jewish people – the massacre of millions of Jews in Europe was another clear demonstration of the urgency of solving the problem of its homelessness [...].

Tekstissä ei kertaakaan puhuta varsinaisesti taistelusta, vaan sen sijaan puhutaan katastrofista ja ongelmasta. Nämä ovat kuitenkin rinnastettavissa romanssin juonirakenteen taisteluun. Taistelua kuvataan pitkään jatkuneena ja holokaustia sen viimeisimpänä käänteenä.

Survivors of the Nazi holocaust in Europe, as well as Jews from other parts of the world, continued to migrate to Eretz-Israel, undaunted by difficulties, restrictions and dangers, and never ceased to assert their right to a life of dignity, freedom and honest toil in their national homeland.

Holokaustiin liittyvän taistelun lisäksi tekstissä kuvataan kuinka kaikista vaikeuksista, rajoitteista ja vaaroista huolimatta juutalaiset pelottomina jatkoivat maahanmuuttoa Israelin maahan, vaatien oikeutta elää arvokkaasti ja vapaana kansallisessa kotimaassaan. Sionistiselle narratiiville näyttää olevan keskeistä ajatus kaikkialla olevasta ulkoisesta uhkasta ja tämä ajatus näkyy myös itsenäisyysjulistuksessa. Vaikka sionismi ei ole syntynyt

pelkästään vastareaktiona antisemitismille, on sen vaikutus kansakuntaprojektille kuitenkin selvästi nähtävissä ja se on keskeinen elementti vihollisen ja taistelun kuvauksissa.

4.1.3 Loppuratkaisu

Romanssin juonirakenteen viimeinen osa on taistelun ratkaisu, jossa tarina siirtyy uudelle tasolle. Jo Herzlin hahmottelemassa visiossa tarinan loppuratkaisua kuvattiin tällaisena siirtymänä parempaan. Herzlin mukaan ” [uudessa valtiossa] me emme palaa kulttuurin alemmille tasoille, vaan nousemme korkeammille”. (Herzl 2010, 22). Itsenäisyysjulistus on jo itsessään tämän loppuratkaisun toteamista eli uuden paremman aikakauden alku.

The State of Israel will be open for Jewish immigration and for the Ingathering of the Exiles; it will foster the development of the country for the benefit of all its inhabitants; it will be based on freedom, justice and peace as envisaged by the prophets of Israel; it will ensure complete equality of social and political rights to all its inhabitants irrespective of religion, race or sex; it will guarantee freedom of religion, conscience, language, education and culture; it will safeguard the Holy Places of all religions; and it will be faithful to the principles of the Charter of the United Nations.

Tarinan loppuratkaisu on tilanne, jossa uusi Israelin valtio on syntynyt. Tässä kohtaa luodaan perusta myös israelilaiselle identiteetille, joka on jollain tapaa erillinen juutalaisesta identiteetistä. Uusi valtio tulee julistuksen mukaan olemaan avoinna kaikille juutalaisille ja vaalimaan maan kehitystä sen kaikkien kansalaisten eduksi. Maan keskeisiksi arvoiksi nostetaan vapaus, oikeudenmukaisuus ja rauha. Näiden lisäksi puhutaan kaikkien ihmisryhmien tasa-arvoisuudesta, mukaan lukien erilaisten uskonnollisten ryhmien. Loppuratkaisu näyttäytyy tilana, jossa hyvyys vallitsee. Julistuksessa Israelin valtio näyttäytyy juutalaisten turvasatamana pahalta maailmalta, mutta samalla korostetaan myös muiden ryhmien tasa-arvoa.

Uuden valtion ytimeen nostetaan siis hyvin länsimaisilta kuulostavia liberaaleja arvoja. Erityisesti demokraattisuuden korostaminen näyttää olevan tyypillistä israelilaiselle identiteettiprojektille. Pyrkimys vahvan kansallisvaltion rakentamiseen sotii kuitenkin usein demokraattisuuden periaatteita vastaan, sillä se edellyttää usein yhden ryhmän etuoikeuksien

korostamista. Yksi Israelin valtion alkumetriä suurimpia poliittisia haasteista oli kysymys erillisen israelilaisen identiteetin luomisesta. Itsenäisyysjulistus määrittelee israelilaisen identiteetin pohjaksi juutalaisuuden ja demokraattisuuden, mutta käytännössä valtio pyrittiin luomaan jatkumoksi sionismin luomalle kansakuntanarratiiville, mikä luo ristiriidan näiden identiteettipohjien välille. Ideologisen yhtenäisyyden tavoittelu sionismin ja valtion välille johti väijäämättä sefardijuutalaisten ja Israelin arabien jäämisen identiteettitarinan ulkopuolelle (Huuhtanen 2002, 49). Länsimaisten arvojen nostaminen identiteetin perustaksi heti uuden valtion alkumetreillä osoittaa sen viiteryhmään, johon Israel pyrkii kuulumaan. Katseen suuntaaminen länteen ja Eurooppaan on luontevaa sionismin juurten vuoksi. On kuitenkin väistämätöntä, että samalla tehdään eroa naapureihin. Ympäröiviä arabimaita ei selvästi nähdä ryhmänä, johon halutaan kuulua, ainakaan muuten kuin maantieteellisestä pakosta ja esimerkkinä muille. Israelin suhde uskontoon on kuitenkin poikkeuksellinen verrattuna läntisiin demokratioihin. Kuten todettu, tämä näkyy useasti myös itsenäisyysjulistuksessa. Esimerkiksi kohdassa, jossa Israelin keskeisiä arvoja kuvataan, mainitaan samassa lauseessa myös Israelin profeetat. Koska sionismi rakentaa nationalistisen identiteettinarratiivinsa uskonnollisen tradition ympärille, on uskonnollisten elementtien tuominen mukaan valtiollisen symboliikkaan myös välttämätöntä. Esimerkiksi Uriel Abulof (2014) jaottelee kansallisvaltioiden suhteen uskonnon ja nationalismin välillä neljään eri kategoriaan, joiden kautta tilannetta voidaan hahmottaa. Nämä neljä suhtautumismuotoa ovat: 1. nationalismi uskonnon tilalla ("secular nationalism") 2. nationalismi uskontona ("civil religion") 3. uskonto nationalismin välineenä ("auxiliary religion") ja 4. uskonto nationalismin lähteenä ("chosen people") (Abulof 2014, 516). Voidaan ajatella, että eurooppalaiset valtiot muistuttavat näistä neljästä eniten ensimmäistä "secular nationalism"-mallia, jossa uskonto ja nationalismi ovat erillisiä. Israel sen sijaan muistuttaa "chosen people"-mallia, jossa uskonto antaa sisällön nationalismille. Siinä missä monet eurooppalaiset kansallisvaltiot ovat pyrkineet tekemään selkeän pesäeron valtion ja uskonnon välille, on Israelissa tällaista vahvaa jakoa ei ole havaittavissa. Tältä osin Israel muistuttaa enemmän arabinationalistisia valtioita, joissa islamilla on vahva ja vähemmän kyseenalaistettu rooli (Hämeen-Anttila 2005, 306).

Merkittävin "taistelua" seuraavan lopputilanteen elementti on oman paikan lunastaminen kansakuntien joukosta. Tällöin sionismi on saavuttanut alkuperäisen päämääränsä. Julistuksessa suunnataan katse muiden kansojen joukkoon ja esitetään toive tulla tunnustetuksi. "We appeal to the United Nations to assist the Jewish people in the building-

up of its State and to receive the State of Israel into the community of nations”. Tässä kohtaa YK näyttäytyy portinvartijana kansakuntien joukkoon ja tämä tunnistetaan suhtautumalla siihen kunnioittavasti ja korostamalla, että:” [Israel] tulee olemaan uskollinen Yhdistyneiden Kansakuntien periaatteille”. Uusi valtio pyritään siis kuvaamaan pohjimmiltaan samankaltaiseksi kuin muutkin valtiot ja se haluaa toimia yhteisten periaatteiden mukaan. Tässä kohtaa julistuksen muissa kohdissa käytetystä romanssin mukaisesta kerronnasta siirrytään odotetusti komedialliseen kerrontaan, jota esittelen tarkemmin luvussa kuusi.

3.2 Kansallislaulu

Itsenäisyysjulistuksen lisäksi kansakunnan sisäistä, itsestä kerrottua narratiivia luo vahvasti myös kansallislaulu. Siinä missä itsenäisyysjulistuksella näyttäisi olevan kaksi yleisöä on kansallislaulun teksti suunnattu pääasiassa sen laulajille eli kansakunnalle. Kansallislaulut ovat hyvä esimerkki kansallisten symbolien performatiivisesta ulottuvuudesta. Ne sekä kuvaavat että uusintavat kansallista identiteettiä. Kansallislaulut ovat erityisen tehokkaita siksi, että ne ovat usein kaikkien ulkoa osaamia tekstejä, joita lauletaan yhdessä usein juhlallisissa yhteyksissä rituaalinomaisesti. Sondermannin mukaan: ”yhdessä laulaminen on rituaali, joka tuottaa yhteisöllistymistä ja ryhmänmuodostusta.” (Sondermann 2008, 112). Kansallislaulu poikkeaa itsenäisyysjulistuksesta siten, että se on jotain mitä säännöllisesti toistamalla jatkuvasti uusinnetaan ja aktiivisesti ylläpidetään.

Israelin kansallislaulu on nimeltään *Hatikva*, joka suomeksi käännettynä tarkoittaa toivoa. Alun perin *Hatikva* on Naftali Herz Imberin runo ja se oli pitkään epävirallinen kansallislaulu, ennen kuin sen asema virallistettiin vasta vuonna 2004. *Hatikvaa* lauletaan paljon myös Israelin ulkopuolella ja sillä on siis laajempi merkitys juutalaisille ylipäätään. Runo itsessään on pidempi kuin kansallislauluun valikoituneet säkeistöt. Runo kuvaa kansallislauluille tyypillisesti kansakunnan historiaa, kärsimystä sekä maata ja sen ainutlaatuisuutta. Tässä yhteydessä keskityn kuitenkin tarkastelemaan pelkästään kansallislauluna käytettävää osaa runosta. Koska teksti on alun perin kirjoitettu heprean kielellä, jota en itse osaa, käytän tässä yhteydessä tulkintani pohjana laulun englanninkielistä käännöstä alkuperäisen hepreankielisen tekstin sijaan. Saatan joissain kohdissa hyödyntää myös suomenkielistä käännöstä tulkinnan apuna, mutta vertailtuani englannin-, saksan-, espanjan- ja suomenkielisiä käännöksiä vaikuttaa siltä, että suomenkielisessä käännöksessä on otettu enemmän taiteellisia vapauksia, jolloin alkuperäisen tekstin sanatarkkojen

ilmaisujen tulkinta vaikeutuu. Käyttämäni käännös on peräisin Knessetin (Israelin parlamentti) verkkosivuilta.

Kansallislaulu kertoo samaa romanssin rakenteen mukaista tarinaa kansakunnasta, mutta ei yhtä kokonaisvaltaisesti kuin edellä käsittelemäni itsenäisyysjulistus. Tarkastelen laulua siis osana laajempaa narratiivia kansakunnasta. Osana tätä laajempaa kertomusta kansakunnasta laulun keskittyy konfliktin ja taistelun kuvaamiseen, kaipuun ja toivon tunnelmien kautta.

Hatikvah

*As long as in the heart, within,
A Jewish soul still yearns,
And onward, towards the ends of the east,
an eye still gazes toward Zion;*

*Our hope is not yet lost,
The hope two thousand years old,
To be a free nation in our land,
The land of Zion and Jerusalem.*

Tekstistä on löydettävissä kaksi osaa; toinen keskittyy juutalaisen kansan kärsimyksen ja kaipuuseen, toinen osa taas on toiveikkaampi. Toivomme ei ole menetetty ja on olemassa mahdollisuus, että joskus vapaus saavutetaan omassa maassa. Laulua lauletaessa kansallislauluna on tarinan loppuratkaisu jo tiedossa. Tällöin tarinan kokonaiskuva rakentuu menneisyyden ja nykyhetken luodessa toisiaan täydentävän jatkumon, jossa on löydettävissä kaksi tasoa. Laulu auttaa sekä muistamaan kansakunnan kärsimystä että korostaa nykytilan eli itsenäisen kansallisvaltion arvoa.

Israelin kansallislaulu rakentaa identiteettiä romanssille tyypillisesti sorron ja kärsimyksen kautta. Se ei kuvaile oman kansan erinomaisuutta tai mahtavuutta, eikä oman maan kauneuksia ja upeutta, kuten kansallislauluilla usein on tapana. Käytettäessä tekstiä kansallislauluna ei tarkoitus kuitenkaan todennäköisesti ole itsesäällissä rypeminen, vaan yhteenkuuluvuuden tunteen lisääminen ja halutunlaisen roolin mukana pitäminen osana identiteettiä. Sorron teema on yleinen kansakuntatarinoissa, sillä se on poikkeuksellisen vahva yhdistäjä. Kuten Renan toteaa: ”indeed, suffering in common unites more than does

joy. In matters of national memory, mourning has more validity than triumph.” (Renan 1882). Israelin tapauksessa tällaiselle sorretun roolin ylläpitämiselle voi olla myös toisenlainen tarkoitus. Israelia itseään kritisoidaan usein sortajaksi, joten sorretun kansan myytin ylläpitäminen symboliikan avulla, voidaan nähdä pyrkimyksenä oikeuttaa kritisoitua toimintaa ja politiikkaa, historiaan vedoten. On helpompaa mieltää itsensä sorretuksi kuin sortajaksi. Kun laulua tarkastelee osana edellisessä luvussa esitettyä romanssin narratiivia, voidaan siinä nähdä kuvausta sorretusta sankarista, joka tässäkin yhteydessä on tietysti juutalainen kansa, joka on vallitsevassa todellisuudessa huonossa tilanteessa. Se kaipaa omaan maahan ja vapauteen, toivoen ja uskoen. Alkuasetelman kuvauksen jälkeen tekstissä tapahtuu käänne. ”Toivomme ei ole menetetty” -lause antaa viitteitä siitä, että jonkinlainen käänne on tulossa. Käänne parempaan. Toivoa on olemassa. Laulussa ei kuitenkaan siirrytä vielä seuraavaan vaiheeseen juonta, mutta viitteitä siitä on olemassa.

Sorron ja kaipauksen lisäksi keskeinen teema kansallislaulussa on nationalismille keskeinen territoriaalisuuden ajatus. Laulussa puhutaan kaipuusta kotimaahan eli tiettyyn maantieteelliseen paikkaan, joka tässä tapauksessa on Palestiina, josta laulussa käytetään nimitystä Siioni. ”And onward, towards the ends of the east, an eye still gazes toward Zion.” Huolimatta siirtolaisuuteen pohjaavasta historiasta, territoriaalisuus ja yhteys maahan on keskeistä myös sionistiselle narratiiville. Nationalistisissa narratiiveissa oleellista onkin nimenomaan jaettu kokemus tai ”muisto” historiallisesta kotimaasta, huolimatta siitä kuinka paljon sillä on tekemistä todellisuuden kanssa (Remy 2005, 56). Alueelliseen alkuperään pohjaavat myytit ovat yleisiä kansakuntien rakentamisessa, sillä niiden avulla voidaan oikeuttaa tietyn alueen hallinta (Smith 1999, 63–64). Robert Ardrey (1966) taas selittää territoriaalisuuden biologisena, ihmiselle luonnollisena tapana toimia. Kokemus tietystä maa-alueesta omana rakentaa hänen mukaansa identiteettiä. ”I am of this place which is different from and superior to all other places on earth and I partake of its identity so that I too am both different and superior, and it is something that you cannot take away from me despite all afflictions which I may suffer or where I may go or where I may die. I shall remain always and uniquely of this place.” (Ardrey 1966, 312). Ardreyn ajatuksessa korostuu näkemys siitä, että yhteys tiettyyn maantieteelliseen paikkaan on erottamaton osa identiteettikokemusta ja luo sille pohjan. Siioni, Palestiina tai Israelin maa rakentuu sionistisessa kansakuntaprojektissa myyttiseksi paratiisiksi, joka on lopulta ainoa paikka maan päällä, jossa kansa voi kokea olevansa kotona. Samoin kuin yhteisön arvojen kohdalla myös territoriaalisuudessa tietyn paikan erityisyyden ja paremmuuden korostaminen

suhteessa muihin paikkoihin on keskeistä identiteetin rakentamiselle. Liittämällä kansa laulussa osaksi maata saadaan luotua sukupolvet ylittävä muinainen yhteys menneisiin sukupolviin. Samalla voidaan korostaa sionismille tärkeää käsitystä siitä, että juutalaisvaltiossa on nimenomaan kyse paluusta kansakunnan kotiin eikä tunkeutumisesta toisen kansan alueelle. Samaa mielikuvaa rakentavat myös seuraavat säkeet: ” Our hope is not yet lost, The hope two thousand years old, To be a free nation in our land, The land of Zion and Jerusalem”. Kaipuu kotiin on siis tekstin mukaan kestänyt kaksituhatta vuotta.

Huomion arvoista on myös se, että sekä kansallislaulu että seuraavassa luvussa esittelemäni kansallinen lippu kuvaavat ja puhuvat nimenomaan juutalaisista, eivätkä esimerkiksi israelilaisuudesta, vaikka ne ovatkin valtiollisia symboleja maassa, jossa on merkittävän suuri ei-juutalainen väestönosa. Laulun kaksi ensimmäistä riviä kuuluvat: “As long as in the heart, within, A Jewish soul still yearns [...]”. Jo nämä ensimmäiset lauseet nostavat esiin israelilaisen identiteetin ytimessä olevan juutalaisuuden. Sondermannin mukaan:” kansallislaulujen tekstit yhdistävät läsnäolon ja etäisyyden, ne puhuvat olennolle, jota ne rakentavat.” (2008, 119). Jos siis ajatellaan kansallislaulujen olevan kohdistettu sille yhteisölle, jota se myös rakentaa, on selkeästi todettavissa, että Israelin kansallislaulu rakentaa nimenomaan kansallista identiteettiä, jonka keskiössä on juutalaisuus. Samalla se tekee identiteetin rakentumiselle keskeistä erottelua meidän ja muiden välille rajatessaan maan ei-juutalaisen väestön integroivan narratiivin ulkopuolelle. Israelissa onkin koettu tilanteita, joissa esimerkiksi arabivähemmistöön kuuluvat urheilijat sekä korkeimman oikeuden tuomari ovat kieltäytyneet laulamasta kansallislaulua, koska eivät koe sen edustavan omaa identiteettiään, vaikka he itse edustavatkin Israelia (Maital 2018; Ravid & Haarez 2012). Myös kansallislaulussa on siis nähtävissä ideologisesti eheän kansakuntatarinan rakentamisen tuomat haasteet erillisen israelilaisen identiteetin rakentamiselle.

3.3 Lippu

Valtion lipun voidaan ajatella olevan visuaalisista kansallisista symboleista ehkä tärkein. Lippu on esillä erilaisissa tapahtumissa ja tilaisuuksissa, jotka ovat luonteeltaan juhlallisia ja arvokkaita. Ihmisten mielikuvissa juuri lippu on se symboli, joka vahvimmin liitetään sen edustamaan valtioon. Liput pitävät sisällään paljon symboliikkaa ja merkityksiä niin värien, kuvioiden kuin muotojenkin kautta. Myös poliittisen sionismin isänä pidetty Theodor Herzl

tunnisti lipun merkityksen kansan yhtenäistämiseksi kansallisvaltion alaisuuteen. Teoksessaan *Juutalaisvaltio* Herzl toteaa: ”Meillä ei ole lippua. Me tarvitsemme sellaisen. Suurten ihmisjoukkojen ohjailemiseksi niiden ylle on välttämätöntä kohottaa symboli.” (Herzl 2010, 100). Herzl ehdotti Israelin lipuksi valkoista lippua, jossa olisi seitsemän kultaista tähteä, sillä ne kuvastaisivat hänen mukaansa uutta puhdasta elämää ja työpäivän seitsemää tuntia (Herzl 2010, 100). Herzlin ehdotusta ei kuitenkaan toteutettu, vaan Israelin lippu on väritykseltään sinivalkoinen ja siinä on keskellä kuusisakarainen tähti eli Daavidin tähti (kuva 2). Lippu on ollut käytössä vuodesta 1948 eli se on pysynyt samana koko Israelin valtion olemassaolon ajan. Alun perin lippu toimi sionistisen liikkeen lippuna, mistä se omaksuttiin uuden juutalaisvaltion symboliksi. Israelin lipun voi nähdä rakentuvan samalla kaavalla kuin esimerkiksi pohjoismaiden lippujen. Sen keskiössä on uskonnolliseksi mielletty symboli, joka voidaan kuitenkin liittää myös kulttuuriseen kontekstiin. Kuvioiden ja värien symboliikan merkitysten tulkitsemisessä näyttäisi olevan jonkin verran eroja, mutta yleisin näkemys on, että lipussa olevat kaksi raitaa kuvastavat juutalaisen rukoushuivin (*tallith*) raitoja ja muistuttavat siten Tooran opetuksista. Keskellä oleva Daavidin tähti on perinteinen juutalaisuuden symboli ja kuvastaa lipussa juutalaista kansaa ja sen yhtenäisyyttä. (Crampton 1989, 69; Mishory 2003.)

Kuva 2. Israelin lippu. Keskellä kuusisakarainen tähti eli Daavidin tähti. Reunoilla kaksi sinistä raitaa, jotka symboloivat juutalaisen *tallith* rukoushuivin raitoja.

Aloitin Israelin lipun analysoimisen lipun keskellä olevasta symbolista eli kuusisakaraisesta tähdestä, jota voidaan kutsua myös heksagrammiksi. Usein tätä kuviota nimitetään Daavidin tähdeksi tai kilveksi, jolloin sen yhteys juutalaisuuteen korostuu. Tähti muodostuu kahdesta kolmiosta, jotka on asetettu päällekkäin. Daavidin tähti on vahvasti juutalaisuuteen liittyvä symboli ja sitä käytetäänkin usein symboloimaan juutalaisuutta, samaan tapaan kuin ristiä käytetään kristinuskon kuvaajana. Kuvio itsessään on ikivanha ja se ei alun perin liity yksinomaan juutalaisuuteen (Scholem 1949). Tämän tutkimuksen kannalta merkityksellistä on kuitenkin ainoastaan symbolin merkitys Israelin kontekstissa, eli siis symbolin merkitys juutalaisuudelle.

Daavidin tähti vakiintui juutalaisuuden universaaliksi symboliksi vasta 1800-luvulla. Aiemmin pienemmät juutalaisyhteisöt olivat käyttäneet sitä symbolinaan. (Scholem 1949.) Sionistisen liikkeen valitessa symbolia aatteelle Baselin kongressissa 1897 Davidin tähteä pidettiin sopivimpana, sillä se oli jo laajasti tunnettu, mutta ei vielä tässä vaiheessa ollut vakiintunut uskonnolliseksi symboliksi. Symboli ei herättänyt vahvoja assosiaatioita menneeseen, mahdollistaen sen valjastamisen sionistien tarinankerronnan välineeksi. Se voitiin ”täyttää tulevaisuuden toivolla”. (Scholem 1949, 251.) Symbolin valikoituminen ensin sionistisen liikkeen ja myöhemmin Israelin valtion lippuun antaa lipulle monia merkityksiä. Nimitys Daavidin tähti viittaa kuningas Daavidiin, joka Vanhan testamentin mukaan oli Israelin kuningas vuosina 1005–972 eaa. (Raamattu 1992, 1. Aik. 11–29). Sionistien pyrkiessä rakentamaan juutalaisista ikuisen kansan narratiivia ei ole ihme, että juuri tämä symboli nähtiin parhaana vaihtoehtona lippuun. Yhteys kauan sitten hallinneeseen kuninkaaseen antaa oikeutuksen paluulle ja tukee tarinaa karkotetusta ja sorretusta kansasta. Israelin valtion perustamishetkellä symboli oli jo vakiintunut kuvaamaan juutalaisia, jolloin sen päätyminen lipun symboliksi perustuu varmasti lähinnä haluun korostaa valtion luonnetta juutalaisten kansallisvaltiona.

Jos tähden symboliikkaa haluaa vielä syventää, voi sitä tarkastella myös modernimman historian kautta. Natsi-Saksassa juuri Daavidin tähti (hieman eri ulkoasu) oli se symboli, jota käytettiin erottelemaan juutalaiset muusta väestöstä (Longerich 2010, 160). Tähden käyttäminen merkitsi alempiarvoisuutta ja kuulumista huonompaan ihmistyhmään. Siihen liittyi siis vahvasti negatiivinen leima. Tätä taustaa vasten tähden voidaan ajatella olevan lipussa myös muistuttamassa tästä synkästä historian luvusta, jossa juutalaiset olivat äärimmäisen sorron kohteena. Symbolin synkemmän merkityksen kautta voidaan kertoa

emotionaalisesti paljon vahvempaa tarinaa, kuin pelkästään hyviä asioita korostamalla ja omaa erinomaisuutta esiin tuomalla. Toisaalta voidaan ajatella, että valitsemalla juuri se symboli, jolla joskus on haluttu alistaa ja erotella, voidaan sorto kääntää voitoksi. Me selvisimme ja kannamme ylpeinä tätä symbolia lipussamme. Lipussa aiempi merkitys on käännetty vastakkaiseksi ja se on ikään kuin otettu takaisin. Näin tulkittuna myös lipun voi nähdä kertovan tarinaa sorrosta, taitelusta ja voitosta.

Myös lipun värit sininen ja valkoinen pohjaavat juutalaisuuteen ja ne ovat siis juutalaisen rukoushuivin värit. Kuten jo totesin, väreille voi antaa useita merkityksiä, mutta esimerkiksi sionistisen liikkeen isähahmo Theodor Herzl perusteli valkoista väriä omassa lippuehdotelmassaan sillä, että ”Valkoinen tausta symboloi uutta puhdasta elämää” (Herzl 2010, 100). Tällainen tulkinta tekee lipusta romanssin narratiivin lopputilan mukaisen kuvauksen, jossa pimeys on karkotettu ja uusi, menneisyyden taakat voittanut valtio on tullut tilalle. Huomion arvoista on myös se, että Israelin lippu poikkeaa niin symboliikaltaan kuin värimaailmaltaan selkeästi sen naapurivaltioiden lipuista, joissa vihreä, punainen ja musta ovat yleisimmät värit, tehden samalla selkeää rajanvetoa ympäröiviin arabimaihin.

5 VIRALLINEN NÄKÖKULMA ISRAELILAISUUTEEN

Identiteetin määrittelyssä on aina keskeistä määrittellä ja rajata se ryhmä, jonka identiteettiä luodaan ja rakennetaan. Kenestä oikein on kyse, kun puhutaan israelilaisista ja israelilaisuudesta. Keiden identiteetistä siis puhutaan. Tässä luvussa esittelen virallisen näkökulman israelilaisuuteen ja lisäksi tarkastelen virallisen kansalaisuuden alla olevia ryhmiä sekä sitä kenet virallinen määritelmä jättää israelilaisuuden ulkopuolelle.

Virallinen kansalaisuus ja sen määrittely ovat oleellisia tässä yhteydessä siksi, että kansalaisuus on merkittävä, helposti todettava ero yksilöiden välillä, kansalaisuuden tehdessä yksilöstä virallisesti yhteiskunnan täyden jäsenen. Ilman kansalaisuutta yksilö on valtion näkökulmasta ulkopuolinen. Kansalaisuus siis sitoo yksilön vahvasti tiettyyn ryhmään ja sitä kautta tämän ryhmän identiteettiin. Jos kuulumisen näkee Renanin määritelmän mukaisena subjektiivisena kokemuksena, on selvää, että yksilö voi kokea, että ei samaistu tiettyihin identiteettiin kuuluviin määritelmiin eikä tämän takia koe identiteettiä omakseen. Toisaalta tällainenkin kokemus on osoitus kansalaisuuden kautta rakentuvan identiteetin merkittävydestä. Aloitan siis israelilaisen identiteetin käsittelyn näistä lähtökohdista.

Ensimmäiseksi on huomioitava, että Israelilla ei ole perustuslakia, joka määritteli kansalaisuutta, siispä aiheen tarkastelu on aloitettava muista kansalaisuutta koskevista laeista. Perustuslain asemaa Israelissa toimittavat niin kutsutut peruslait, jotka ovat eivät kuitenkaan ole yhtenäinen paketti, vaan joukko erillisiä lakeja koskien valtion perustoimintoja, periaatteita ja elementtejä. Näistä laeista tutkimukseni kannalta oleellisin on kansallisvaltiolaki (Basic Law: Israel -The Nation State of the Jewish People 2018). Tämän lisäksi kansalaisuuden kannalta oleellisia ovat paluumuuttolaki (Law of Return 1950) sekä kansalaisuuslaki (Nationality Law 1952), jotka eivät kuulu peruslakeihin, mutta määrittelevät kansalaisuutta. Israelin kansalaisuutta koskevat lait pohjaavat ja mukailevat edellisessä luvussa esiteltyä sionistista kansakuntanarratiivia ja myyttejä. Niissä korostuvat ajatus juutalaisista ikuisena, maastaan karkotettuna kansana, joka on Israelin valtion perustamisen yhteydessä tehnyt paluun kotimaahansa.

5.1 Kansa vai kansalaisuus?

Koska Israel on vahvasti juutalaisuuteen sekä juutalaiseen perinteeseen ja kulttuuriin pohjaava valtio, israelilaisuuden määrittelemisestä kansallisuudeksi on käyty (ja käydään yhä) keskustelua (Stern & Ruderman 2014). Israelissa henkilöllisyystodistukseen kirjataan erillisinä kansallisuus (nationality), joka voi olla esimerkiksi juutalainen tai arabi sekä kansalaisuus (citizenship) eli israelilainen. Teknisesti katsoen israelilaisuutta kansallisuutena ei siis ole olemassa, vaan se on pelkästään ”oikeudellinen” käsite. Tämä jaottelu tekee Israelista harvinaisuuden kansallisvaltioiden joukossa ja kuvastaa maan syvästi jakautunutta, hierarkkista rakennetta. Pääministeri Netanyahu on myös suoraan todennut, että: ”Israel is not a state of all its citizens” (Al Jazeera 11.3.2019; Haarez 10.3.2019). Olisi erittäin vaikeaa kuvitella samanlaista kommenttia esimerkiksi Suomen presidentin suusta, mutta se pohjustaa hyvin kansalaisuutta koskevien lakien tarkastelua, sillä kommentti kiteyttää hyvin käsityksen, joka näyttää vaikuttavan lainsäädännön taustalla. Israelin omalaatuinen järjestelmä on samalla myös osoitus itse kansan tai kansakunnan käsitteiden häilyvyydestä ja monitulkintaisuudesta.

Nationalismin teoria ei tarjoa yhtä selkeää määritelmää kansakunnalle, vaan kysymys on aina tulkitsijan valitsemasta näkökulmasta ja siitä, mitä tekijöitä halutaan nostaa keskiöön. Romanttisen käsityksen mukaan kansa on ryhmä, jolla on yhteinen kieli ja sen kautta myös yhteinen kulttuuri, mukaan lukien yhteinen uskonto (Saukkonen 2005, 99). Oleellisia kriteereitä tässä käsityksessä ovat myös juuret ja etninen alkuperä. Romanttisen käsityksen vastapainona toimii liberaali käsitys, jonka mukaan ”kansaa on ihmisryhmä, joka asuu tietyllä alueella ja kuuluu saman hallitsijan ja lakijärjestelmän alaisuuteen, puhuivatpa he mitä kieltä tahansa.” (Saukkonen 2005, 100). Tällöin kansalaisuus on myös kansallisuuden keskeinen kriteeri. Kansakunnista ja kansasta on esitetty myös muunlaisia määritelmiä, kuten Ernest Renanin (1882) aiemmin esittelemäni subjektiiviseen kokemukseen pohjaava ajatus, jolloin kyse on yksilön henkilökohtaisesta identifikaatiosta eikä ulkoa määritettävissä olevien kriteereiden täyttymisestä. Israelilaisuutta koskevassa keskustelussa on siis pohjimmiltaan kyse siitä, mille määritelmälle kukin keskustelija argumenttinsa perustaa. Israelissa kansallisuus määritellään seuraavasti: “Nationality, according to the Israeli Supreme Court, is derived from objective traits such as religion, culture, and collective historical memory.” (Stern & Ruderman 2014). Käsitys kansasta pohjaa siis romanttiseen käsitykseen. Kansakunnan lisäksi myös kansallinen identiteetti voidaan määritellä monella tapaa kuten Saukkonen toteaa: ”Kansallisella identiteetillä [...] voidaan viitata jonkin valtion poliittiseen

ja kansainväliseen identiteettiin, jonkin kansan tai kansakunnan identiteettiin ja siihen, millä tavoin yksilöt identifioituvat johonkin kansakuntaan tai valtioon tai molempiin.” (Saukkonen 2005, 90). Koska kansallisuus on Israelin tapauksessa selkeästi rajattu eivaltiolleiksi, tarkastelen tässä luvussa sitä, miten Israelin valtio rakentaa nimenomaan kansalaisuutta eli israelilaisuutta lakien kautta.

5.2 Juutalainen ja demokraattinen? Hierarkkinen yhteiskunta

Jo se, että Israelilla ei ole perustuslakia, on tutkimuksen näkökulmasta mielenkiintoinen fakta. Perustuslain puuttuminen on seurausta Israelin valtion perustamisesta lähtien käynnissä olleesta keskustelusta siitä, mikä tulisi olla juutalaisuuden virallinen rooli valtion perustuslaissa (Juusola 2002, 43). Joidenkin mielestä Israel ei voi olla yhtä aikaa demokraattinen ja juutalainen, kun taas toinen osapuoli ei näe näiden kahden asian välillä minkäänlaista ristiriitaa. Ongelmaksi näiden periaatteiden yhteensovittamisessa nähdään se, että valtion määrittelemisen juutalaiseksi nähdään merkitsevän sitä, että valtio ei enää ole kaikkien kansalaistensa valtio. Keskustelussa näkemyksiä näyttää määrittävän myös se, tulkintaanko valtion juutalaisuuden tarkoittavan teokratiaa eli miten *halakha*²-lain asema nähdään suhteessa valtioon. Esimerkiksi Baruch Kimmerling (2002, 1123) näkee juutalaisten uskonnollisten lakien automaattisesti rajaavan pois demokraattisuuden mahdollisuuden, sillä ne perustuvat jo lähtökohtaisesti esimerkiksi sukupuolten epätasa-arvoon. Oman lisänsä keskusteluun periaatteiden yhteensovittamisesta tuovat ääriuskonnolliset tahot, joiden mukaan jo Israelin valtion olemassaolo on vastoin juutalaista oppia (Safir & Peled 2002, 137–140). Jo perustuslakia koskevan keskustelun hankaluus osoittaa aiheen ympärillä olevan laajaa ristiriitaa eri ryhmien välillä. Monenlainen ristiriitaisuus ja jänniteisyys kuvaa hyvin Israelin kansalaisuutta koskevia lakeja ja aiheesta käytyä keskustelua. Gershon Shafir ja Yoav Peled kiteyttävätkin kansalaisuutta koskevan poliittisen keskustelun osuvasti:” for some time now, Israel’s main political and moral dilemma has been described as the need to choose between the two cardinal principles of its political culture: the particularistic commitment to being a Jewish state and the universalist commitment to being a Western-style democracy.” (Shafir & Peled 2002, 1).

² *Halakha* tarkoittaa juutalaista uskonnollista lakia.

5.2.1 Paluumuuttolaki

Vanhin ja monella tapaa keskeisin kansalaisuutta määrittelevistä laeista on niin kutsuttu paluumuuttolaki (Law of Return) vuodelta 1950. Lain tärkein sisältö on se, että juutalaisille annetaan oikeus ”palata” Israeliin. ”Every Jew has the right to come to this country as an *oleh*”³ (Law of Return 1950). Laki määrittelee siis juutalaisuuden tärkeimmäksi kriteeriksi kansalaisuuden saamiseksi. Kansalaisuus voidaan evätä juutalaiselta ainoastaan, jos tämän katsotaan olevan mahdollinen uhka tai vaaraksi Israelin valtiolle (Law of Return 1950).

Juutalaisuuden ollessa vahvasti kansallisuuden keskiössä, on oleellista tarkastella sitä, miten juutalaisuus määritellään laissa, sillä juutalaisuuden voi käsittää, joko etnisyyden tai uskonnon harjoittamisen kautta. Israelin laissa juutalaisuus määritellään halakha-lain mukaan, jossa juutalaisuus määrittyy seuraavanlaisesti: ”According to the *halakha* (Jewish law), a Jew is a person who was born of a Jewish mother or has converted to Judaism and who is not a member of another religion.” (Raijman 2020). Paluumuuttolaki on laajentanut määritelmän koskemaan myös juutalaisten lapsenlapsia ja heidän ydinperheitään (Raijman 2020). Käytännössä kriteerien täyttymisen kansalaisuuden saamiseksi tarkastavat rabbinaatit (Juusola 2002, 43). Myös Shafir ja Peled (2002, 145) nostavat juutalaisuuden määrittelemisen keskeiseksi kysymykseksi kansalaisuudesta puhuttaessa ja heidän mukaansa juutalaisuuden määritelmä on myös tiukentunut viime vuosikymmeninä. Tämän voi nähdä osoituksena tiukentuneesta identiteettipolitiikasta ja entistä voimakkaammasta pyrkimyksestä vahvistaa juutalaisen enemmistön asemaa.

Koska juutalaisuus näyttäisi olevan ensisijainen kriteeri kansalaisuuden saamiseksi voidaan ajatella, että myös henkilöt, joilla ei ole virallista Israelin kansalaisuutta omaavat tietynlaisen erityisaseman suhteessa Israeliin, jos he sattuvat olemaan juutalaisia. Tämä näkyy myös käsityksessä niin kutsutusta diasporasta ikään kuin ”luvatun maan” eli Israelin jatkeena. Diaspora on juutalaisuuteen vahvasti liittyvä käsite, jolla tarkoitetaan hajaannusta. Käytännössä diasporan käsite tarkoittaa tietyn ryhmän jäseniä, jotka asuvat muualla kuin historiallisesti alkuperäisellä maantieteellisellä alueellaan. Juutalaisilla diaspora-ajattelusta tuli erityisen vahvaa 1800-luvun lopulla sionismin suosion kasvun myötä, kun juutalaiset alkoivat kokea laajempaa halua kansakunnan yhdistämiseen (Huuhtanen 2002, 46). Edelleenkin, Israelin valtion perustamisesta huolimatta, diaspora-ajattelu on vahvaa.

³ *Oleh* on hepreaa ja tarkoittaa juutalaista Israeliin tullutta maahanmuuttajaa.

Anderson (1998, 58–74) on käyttänyt pitkän etäisyyden nationalismin (long-distance nationalism, LDN) käsitettä kuvaamaan tällaisia yhteisöjä ja tällaista käsitystä kansasta.

Jos kansakuntaan on mahdollista päästä sisään uskonnollisen kääntymisen kautta, näyttäytyy kansakunta selkeämmin arvoyhteisönä, jossa sisään päästäkseen on ikään kuin sitouduttava tiettyihin arvoihin, ajatusmaailmaan ja traditioiden ylläpitämiseen. Tällöin voidaan taata, että jokainen yhteisöön ulkopuolelta tuleva jäsen on sitoutunut ylläpitämään yhteisöä sellaisena kuin se on. Tällaisen jäsenyyden kriteerin voi ajatella suojelevan kansakuntaa vielä vahvemmin kuin pelkän syntyperän kautta määrittely tai kansallisuuden myöntämisen esimerkiksi perhesuhteiden, kuten avioliiton perusteella.

5.2.2 Kansalaisuuslaki

Toinen kansalaisuutta määrittelevä laki on niin sanottu kansalaisuuslaki (Nationality Law), joka tuli voimaan vuonna 1952. Kansalaisuuslaki määrittelee laajemmin tavat, joilla henkilö voi saada Israelin kansalaisuuden. Kansalaisuuden voi saada paluumuuttolain määrittelemien ehtojen lisäksi muun muassa vanhempien kansalaisuuden perusteella kuten useissa muissakin maissa. Monilta osin kansalaisuuden saamisen ehdot ovat hyvin tavanomaisia. Käytännössä lain mielenkiintoa herättävin kohta on kuitenkin kohta kolme, jossa määritellään ehdot palestiinalaisten kansalaisuudelle. Ehtoja kansalaisuuden saamiseksi on neljä ja niiden kaikkien on täyttyttävä, jotta henkilö voi saada kansalaisuuden. Nämä ehdot sisältävät muun muassa vaatimuksen asumisesta Israelin alueella valtion perustamishetkellä sekä lain voimaantulohetkellä (Nationality Law 1952). Käytännössä vain harva palestiinalainen pystyy täyttämään edes nämä kohdat, sillä Israelin itsenäisyys sodan aikana vuosina 1947–1949 yli puolet palestiinalaisista karkotettiin tai pakeni kodeistaan (Juusola 2005a, 73). Palestiinalaisten paluun mahdollistavaa lakia ei ole (Oz-Salzberger & Stern 2014, 3). Israelin arabiväestö on siis muodostunut käytännössä siitä ryhmästä (ja heidän jälkeläisistään), joka oli Israelin alueella valtion perustamishetkellä. Tälle ryhmälle on pyritty luomaan erillinen ”Israelin arabien” identiteetti, jotta yhteys muihin palestiinalaisiin voitaisiin häivyttää. Konkreettisesti tämä on näkynyt muun muassa koulutuksessa heprean kielen ja raamatun opettamisena (Juusola 2005a, 101). Israelissa kansallisuuden antaminen arabeille, etenkin isoille joukoille eli palestiinalaispakolaisille on myös nähty turvallisuushkana maan sisäiselle turvallisuudelle (Huuhtanen 2002, 50). Myös seuraavaksi esittelemäni kansallisvaltiolain voi osittain tulkita vastauksena mahdolliseen

väestörakenteen muutoksen aiheuttamaan uhkaan juutalaisten enemmistöasemalle, syntyvyyden ollessa suurempaa Israelin arabien keskuudessa (Juusola 2005a, 101).

Tiukkojen kansalaisuuslakien sekä esimerkiksi maahanmuuttoa säätelevien lakien pyrkimyksenä on varmistaa ja ylläpitää juutalaista enemmistöä väestössä. Lainsäädännön avulla juutalaisten osuus väestöstä on saatu nostettua vähemmistöstä selväksi enemmistöksi. ” This demographic transformation secured the Jewish majority in the new state, with the proportion of Jews rising from nearly 45 percent in 1947, the year before statehood, to 89 percent at the end of 1951.” (Raijman 2020). Tiukat, muut ryhmät ulossulkevat lait ovat tyypillistä vahvasti nationalistisen valtion politiikka, jonka oikeutus haetaan pyrkimyksestä ja jopa velvollisuudesta suojella oman etnisen ryhmän perintöä ja ainutlaatuisina pidettyjä arvoja (Smith 1999, 130). Hannah Arendtin mukaan: ”Kun pitkälle kehittyneet poliittiset yhteisöt, kuten [...] kansallisvaltiot, pitävät usein kiinni etnisestä homogeenisuudesta, syynä on se, että ne koettavat mahdollisimman pitkälle eliminoida fyysiset ja aina läsnä olevat erilaisuudet ja erot [...].” (Arendt 2013, 373). Tarve erilaisuuden ulossulkemiseen kumpuaa hänen mukaansa halusta häivyttää ne ihmiselämän osa-alueet, joiden muuttamiseen ihminen ei kykene.

5.2.3 Kansallisvaltiolaki

Juutalaisten erityisasemaa korostaa myös vuonna 2018 hyväksytty kansallisvaltiolaki (Basic Law: Israel-The Nation State of the Jewish People), joka määrittelee Israelin virallisesti juutalaisten kansallisvaltioksi. Laissa todetaan: “The Land of Israel is the historical homeland of the Jewish people, in which the State of Israel was established” (Basic Law: Israel- The Nation State of the Jewish People 2018). Kansallisvaltiolaki ikään kuin sinetöi kansallisen tarinan ja tekee siitä erottamattoman osan valtion luonnetta. Laki herätti paljon keskustelua sen suunnitteluvaiheessa ja lain tultua voimaan. Monet kokivat lain asettavan maan demokraattisuuden kyseenalaiseksi, sillä se esimerkiksi poisti arabian kieleltä sen aikaisemman aseman valtion virallisena kielenä heprean rinnalla (Zidan 2018).

Kansallisvaltiolaki (2018) muun muassa toteaa:

- (a) The State shall strive to ensure the safety of members of the Jewish People and of its citizens, who are in trouble and in captivity, due to their Jewishness or due to their citizenship.

(b) The State shall act, in the Diaspora, to preserve the ties between the State and members of the Jewish People.

(c) The State shall act to preserve the cultural, historical and religious heritage of the Jewish People among Jews in the Diaspora.

Monissa kohdin laki korostaa juutalaisuutta kansalaisuuden sijaan. Kohta (a) mainitsee myös Israelin kansalaisuuden, mutta juutalaisuus korostuu siinä määrin, että israelilaisuus jää alaviitteeksi suuremman tarinan alla. Israelin pyrkimys olla yhtä aikaa demokraattinen ja juutalainen näyttäytyy kansallisvaltiolain tultua voimaan entistä haastavampana, sillä laki asettaa valtion omat kansalaiset sivurooliin sionistisen narratiivin tieltä. On selvää, että juutalaisilla, jotka elävät Israelin ulkopuolella on Israelin valtion silmissä erityisasema ja laillinen status, joka nostaa heidät tietyllä tapaa jopa kansalaisuuden omaavien ei-juutalaisten rinnalle tai heidän edelleen, riippuen siitä, mistä näkökulmasta vertailua tekee. Israelilaisuudesta puhutaan pääosin kansainvälisissä yhteyksissä eli silloin kun puhe suunnataan muille kansakunnille. Tällöin korostetaan erilaisia asioita kuin silloin kun kyse on sisäänpäin suunnatusta puheesta, jonka päämäärä on rakentaa identiteettiä. Tästä, rakentamaansa kohdetta integroimaan pyrkivästä sisäisestä narratiivista on nähtävissä, että vahvaa pyrkimystä yhtenäisyyteen eri ryhmien välillä ei juurikaan ole löydettävissä.

Israelin vahvasti juutalaisia suosiva lainsäädäntö on osoitus voimakkaasta etnonationalistisen ajattelun korostumisesta yhteiskunnan ytimessä. Shafirin ja Peledin mukaan Israel onkin vahvasti hierarkkinen yhteiskunta, jossa kansalaiset omaavat eri tasoisia kansalaisuuksia erilaisin oikeuksin (Shafir & Peled 2002). Sionistinen narratiivi ohjaa tämän hierarkian rakentumista. Kansakuntana juutalaiset muodostavat ykkösluokan ja kansalaisuus myönnetään niille, jotka eivät tähän ykkösluokkaan yllä. Demokraattisuutta on kuitenkin korostettava ollakseen uskottava jäsen länsimaisten demokratioiden joukossa. Ideologisen yhtenäisyyden tavoittelu ajaa kuitenkin ohi myös lainsäädännössä aivan kuten eheän kansallisen myytin rakentamisessakin. Stern ja Ruderman kuvaavat taustalla vaikuttavaa ajattelua seuraavasti: “it is imperative for the State of Israel to distinguish between citizenship and nationality. Israeli Jews and Israeli Arabs share a common citizenship. They are both Israeli and are therefore entitled to and must be accorded the same civil rights. But they are not members of the same nation.” (Stern & Ruderman 2014). Pääministeri Netanyahu kommentoi kansallisvaltiolakia juuri sen tultua voimaan. Kommentissa vahvasti erottelua tekevä ja ulossulkeva lainsäädäntö näyttäytyy

välttämättömyytenä juutalaisen identiteetin ja kansan olemassaolon turvaamiseksi. ”This is our country, the Jewish state. In recent years there have been those who have tried to undermine that and question the principles of our existence. Today we made it into law: This is the country, the language, the anthem and flag.” (Lis & Landau 2018). Kommentissa laki näyttäytyy taisteluna olemassaolon oikeutuksen puolesta. On olemassa tahoja, jotka uhkaavat valtion juutalaisuutta ja siksi on taisteltava takaisin tiukemmalla määrittelyllä. Nationalismin näkökulmasta tällainen yhden ryhmän erityisaseman korostaminen ei ole kuitenkaan poikkeuksellista ja usein kansallisen identiteetin rakentaminen tapahtuu jonkun muun ryhmän kustannuksella ja esimerkiksi Valtonen toteaa, että ”Historiallisesti katsoen kansallisvaltio on useimmiten eri etnisten ryhmien ja sosiaaliluokkien alistamisen tulos” (Valtonen 2005, 110).

Tilastojen valossa voidaan havaita, että noin 74 % väestöstä on juutalaisia, noin 20 % arabeja ja loput kuuluvat ryhmään ”muut” (CBS 15.9.2019). Tätä taustaa vasten kansalaisuutta koskevien lakien juutalaisuuskeskeisyys herättää kysymyksen suurehkon arabivähemmistön asemasta. Yhden enemmistöryhmään vahva korostaminen ja asettaminen etuoikeutettuun asemaan rajaa vahvasti muut ryhmät ulkopuolisiksi, herättäen kysymyksen siitä, millaiseksi tämän ryhmän identiteetti muodostuu, kun yleensä keskeinen määrittelevä tekijä eli kansalaisuus on alennettu puhtaasti juridiseksi elementiksi.

5.3 Israelilainen identiteetti

Israelissa on käyty myös paljon keskustelua siitä, tulisiko sionismin luoman identiteetin sijaan pyrkiä luomaan inklusiivisempi, israelilainen identiteetti, johon myös maan ei-juutalainen vähemmistö voisi samaistua (Juusola 2005a, 305). Myös kansallisuuden ja kansalaisuuden erittelyä on kritisoitu, sillä se on koettu syrjivänä ja eriarvoistavana (Stern & Ruderman 2014). Lopulta kyse on identiteettipolitiikan ytimeistä ja siitä, mitä asioita sen keskiöön halutaan nostaa ja millaisin kriteerein erottelua meihin ja muihin tehdään.

Osittain kansallisuutta ja identiteettiä koskevassa keskustelussa on kyse puhtaasti puoluepolitiikasta. Israelin poliittista kenttää ovat hallinneet kaksi ryhmää, joiden valta-aseman mukaan myös maan identiteettipolitiikka on rakentunut vaihtelevin tavoin. Nämä kaksi puoluetta ovat vasemmistosionismia edustava työväenpuolue Avoda sekä revisionistista suuntausta eli oikeistosionismia edustava Likud. Selkeimmät näkemykselliset erot näiden suuntausten välillä ovat liittyneet muun muassa suhtautumiseen Palestiinan

jakamiseen eli ajatukseen niin sanotusta suur-Israelista, joka ulottuisi koko *Erets Israelin* alueelle (Huuhtanen 2002, 56–58). Vasemmistiosionismille nämä tavoitteet eivät ole olleet keskeisinä tai tärkeinä, kun taas revisionismissa tällaiset pyrkimykset ovat olleet esillä ja näkyvät käytännön politiikassa muun muassa tukena siirtokuntien rakentamiselle miehityksille alueille.

Kansallisvaltiolain herättämä runsas kuohunta niin Knessetissä kuin kansalaistenkin keskuudessa, on hyvä esimerkki identiteettipolitiikka koskevista näkemyseroista. Likudin johtama hallitus ajoi lain voimaantuloa ja se meni lopulta läpi Knessetissä äänin 62–55 (Knesset 19.7.2018). Kyse ei siis ollut läheskään yksimielisestä päätöksestä. Valtion juutalaisuutta korostamaan pyrkivä Likud on riippuvainen konservatiivisista, kansallismielisistä äänestäjistä, joten on sen etujen mukaista ajaa jyrkempää kansallismielistä linjaa. Vasemmistoa edustava työväenpuolue (Mapai ja myöhemmin Avoda), joka pitkälti hallitsi Israelin politiikkaa 1960-luvulle asti, taas edusti (ja edustaa) maltillisempaa linjaa ja on kannattajakunnaltaan sekularistisempi ja liberaalimpi. Se, mikä milloinkin on pitänyt pääministeripuolueen paikkaa, on näkynyt linjamuutoksina myös siinä, minkä asioiden ympärille identiteettiä rakennetaan ja miten juutalaisuus asemoidaan suhteessa valtioon (Huuhtanen 2002, 45–68).

Vaikka lakien perusteella on selvästi todettavissa israelilaisen yhteiskunnan muodostuvan eri tasoista jäsenyyksistä, ei lakien kertoma tarina ole koko totuus, vaan hierarkian huipulla olevat juutalaisetkin ovat monella tapaa hyvin hajanainen ryhmä ja israelilainen yhteiskunta on monilla tavoin jakautunut. Keskeisiä eroja on havaittavissa esimerkiksi oikeiston ja vasemmiston, maallisten ja uskonnollisten juutalaisten, sekä aškenasi- (Euroopasta lähtöisin olevat) ja mizrahi-juutalaisten (Lähi-idän ja Pohjois-Afrikan juutalaiset) välillä (Shafir & Peled 2002, 3). Näiden ryhmien lisäksi maassa on myös esimerkiksi Etiopiasta tulleiden juutalaisten vähemmistö. Israelia onkin usein kuvattu Yhdysvaltojen kaltaiseksi sulatusuuniyhteiskunnaksi, jossa erilaisista etnisistä taustoista tulevat juutalaiset sulautuvat yhdeksi kansakunnaksi. Tätä näkemystä on kuitenkin pidetty harhaanjohtavana juuri lukuisien alakulttuurien vuoksi ja sopivampaa onkin kuvata Israelia ”mosaiikkisyhteiskunnaksi” (Juusola 2005a, 269). Pelkää erottelu juutalaisiin ja ei-juutalaisiin ei siis kerro koko totuutta yhteiskunnan hierarkiasta, vaan myös juutalaisten sisältä löytyy eri tasoisia ryhmiä. Sionismin eurooppalaisuus vaikutti käytännössä siihen, että varsinkin itsenäisyyden alkuvuosina identiteettiä rakennettiin aškenasien määrittelemien kriteerein. (Juusola 2005a, 98). Tämä identiteettiprojektin ”eliitti-keskeisyys” näkyi muun

muassa itsenäisyyden alkuvuosien integraatiopolitiikassa, jonka päämäärä oli kitkeä Lähi-idän juutalaisilta haitallisina pidettyjä uskonnollisia tapoja ja ajoittain turvauduttiin jopa lasten kaappaamiseen, jotta heidät voitiin adoptoida sopivampiin perheisiin (Juusola 2005a, 98). Tämä on tietysti äärimmäinen esimerkki länsimaistamis- ja sekularisoimispyrkimyksistä, mutta osoittaa sen, miksi mizrahit ovat pitkään kokeneet olevansa eri ryhmää kuin eliittiä perinteisesti edustaneet ašhkenasit. Konkreettinen esimerkki koetuista eroista yhteiskunnan jäsenyyden tasoissa on 1970-luvulla alkanut vasemmistosisionismin suosion heikkeneminen ja oikeiston kannatuksen nousu, mikä voidaan osittain nähdä heijastuksena Lähi-idän juutalaisten kokemuksesta ulkopuolisuudesta yhteiskunnassa suhteessa eurooppalaislähtöisiin ašhkenaseihin. (Huuhtanen 2002, 54–56).

6 ME JA MUUT – IDENTITEETTI VIHOLLISKUVIEN KAUTTA

Yksi keskeisimpiä tekijöitä identiteetille ja sen rakentumiselle on Stuart Hallin mukaan erojen ja toiseuden luominen ja niiden esiin tuominen ja korostaminen. Hallin mukaan ”identiteetti tunnustetaan eron kautta” (Hall 1999, 12). Se, keitä me olemme ja keitä taas ovat muut, millaisia merkityksiä meille ja muille annetaan sekä missä tämä rajanveto meidän ja muiden välillä tapahtuu, ovat keskeisiä kysymyksiä Hallin identiteettiä koskevassa teoriassa. Näihin ryhmiin, meihin ja muihin, liitetään erilaisten diskurssien ja representaation avulla ominaisuuksia, jotka tekevät niistä joko parempia tai huonompia. Mielikuvaa itsestä rakennetaan positiivisten mielikuvien kautta ja mielikuva muista rakennetaan usein näiden positiivisten ominaisuuksien vastakohtana, monesti stereotyyppistämisen avulla. (Hall 1999.) Tällaista identiteetin muodostusta tukee erityisen hyvin Fryen romanssin mukainen kerronta, jossa keskeistä on juuri sankarin ja vihollisen vastakkainasettelu.

Carl Schmitt (2015) taas on määritellyt jaottelun ystäviin ja vihollisiin keskeiseksi politiikalle ja poliittisen käsitteelle. Schmittille oleellista on eron teko niihin, joiden kanssa on olemassa potentiaali konfliktiin. Schmittin määritelmän mukaan valtiollisella tasolla kaikki ulkopuoliset ovat mahdollisia vihollisia, koska ne sisältävät potentiaalisen uhan olemassaololle eli mahdollisuuden konfliktiin. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että kaikkia ulkopuolisia kohdeltaisiin vihollisina. Schmittin mukaan: ”Vain asianosaiset itse voivat selvittää äärimmäisen konfliktin. Kukin heistä voi vain itse päättää, merkitseekö vieraan toiseus konkreettisesti käsillä olevassa konfliktissa oman olemassaolon tavan kieltämistä ja pitääkö se siksi torjua tai sitä vastaan taistella oman olemisenmukaisen elämäntavan säilyttämiseksi.” (Schmitt 2015, 32). Oleellista on siis sen määrittäminen, kuinka suuri uhka ulkopuolisen toiseus on, eli kuinka uhkaavana se näyttää suhteessa omaan olemassaoloon. Tämä määrittely vaikuttaa myös siihen, millaisina ulkopuoliset näyttävät, eli miten heistä puhutaan.

Taistelut ja konfliktit sekä niiden kautta määritelty me ja muut, me ja viholliset asetelma on keskeinen osa lähes kaikkien kansojen, kaikkien ryhmäidentiteettien olemassaoloa. Se, miten oma olemassaolo suhteessa muihin määritellään luo vahvasti identiteettiä ja määrittelee politiikan suuntaa. Se, keitä viholliset ovat ja miten heihin suhtaudutaan saattaa

myös vaihdella eri yhteyksissä ja eri ajan hetkinä. Tässä luvussa tarkastelen keitä me ja muut ovat israelilaisessa narratiivissa. Ketkä siis ovat vihollisia ja ketkä ystäviä, sekä millaisina itseä ja muita kuvataan. Israelin valtion juuret ovat eurooppalaisessa nationalismissa ja arvopohjaa identiteetille on haettu lännestä, mutta valtion maantieteellinen sijainti on idässä, erityisesti Lähi-idässä, rakentaen pohjan niille kysymyksille, joihin identiteettinarratiivin on otettava kantaa. Käytän viholliskuvien muodostumisen analysoimiseen aineistona viittä eri puhetta, viideltä pääministereiltä eri vuosikymmenillä. Nämä viisi pääministeriä ovat David Ben-Gurion, Golda Meir, Yitzhak Rabin, Ariel Sharon ja Benjamin Netanyahu.

Viidestä pääministeristä David Ben-Gurion oli Israelin ensimmäinen pääministeri ja toimi virassa vuosina 1948–1963⁴. Ben-Gurion oli myös yksi merkittävimpiä henkilöitä Israelin valtion syntymisen kannalta. Golda Meir hoiti virkaa vuosina 1969–1974 ja Yitzhak Rabin vuosina 1974–1977 sekä uudelleen vuosina 1992–1995. Poliittisesti sekä Ben-Gurion, Rabin että Meir edustivat keskusta-vasemmistolaista työväenpuoluetta (Avoda, aikaisemmin Mapai). Neljäs käyttämäni puhe on vuosina 2001–2006 pääministerinä toimineelta Ariel Sharonilta. Sharon edusti oikeistolaista Likud puoluetta⁵. Viides ja viimeinen analysoimani puhe on nykyisen⁶ pääministerin, niin ikään myöskin Likudia edustavan Benjamin Netanyahuun pitämä. Netanyahu on ennen nykyistä, vuonna 2009 alkanutta virkakauttaan toiminut samassa tehtävässä myös aiemmin vuosina 1996–1999. Sekä Likud että työväenpuolue ovat kumpikin sionistisiksi luokiteltavia puolueita, vaikka edustavatkin keskenään eri suuntauksia (Juusola 2005a, 88–89).

Puheet on pidetty hieman erilaisissa yhteyksissä ja erilaisina ajanhetkinä, vaikuttaen osaltaan puheiden sisältöön ja niissä käytettyyn retoriikkaan. Narratiivia hallitseva juonityyppi näyttää määräytyvän sekä puhujan että kohteen mukaan. Puheissa ääripäitä edustavat Yitzhak Rabin ja Benjamin Netanyahu. Eroja selittää sekä ero poliittisessa ideologiassa että ajanhetki, jolloin puheet on pidetty. Rabinin puhe on pidetty juuri Oslon rauhansopimuksen allekirjoittamisen jälkeisellä ajalla, jolloin hänelle oli myös myönnetty Nobelin rauhanpalkinto Lähi-idän rauhan edistämiseksi. Sopimuksessa muun muassa sovittiin palestiinalaisten itsehallintoelimen perustamisesta sekä Israelin asteittaisesta vetäytymisestä palestiinalaisalueilta (Juusola 2005a, 226–230). Sovitteleva puhetapa on siis tässä tilanteessa odotettavissa. Netanyahuun puhe on taas ajalta, jolloin kohuttu ja laajasti kritisoitu

⁴ Poikkeuksena vuosi 1954, jolloin Moshe Sharett hoiti tehtävää.

⁵ Vuoteen 2005 asti, jolloin perusti oman Kadima-puolueen.

⁶ Keväällä 2021.

kansallisvaltiolaki oli juuri tullut voimaan. Puheessa Netanyahu muun muassa puolustautuu Israelia kohtaan esitettyjä syytöksiä vastaan. Lisäksi Netanyahu yrittää vakuuttaa kansainvälistä yhteisöä Iranin vaarallisuudesta. Tässä yhteydessä mustavalkoiseen maailmankuvaan pohjaavaan narratiiviin turvautuminen on tehokkaampaa retoriikkaa, sillä se mahdollistaa kritisoijien esittämisen vihollisen roolissa, moraalisesti huonompana. Tällöin ei tarvitse sovitella vaan voidaan turvautua jyrkempään kerrontaan.

Muiden pääministereiden puheissa on löydettävissä tasaisemmin sekä romanssin että komedian juonta. Kerronta määrittyy sen mukaan, kenestä puhutaan ja missä tilanteessa puhe on pidetty. Ben-Gurionin puhe on radiopuhe, joka on pidetty itsenäisyysjulistuksen antamista seuranneena päivänä arabiliittouman hyökättyä Israeliin. Siinä ollaan siis itsenäisen valtion alkumetreillä ja samalla on alkamassa sota ympäröivien naapurimaiden kanssa. Meirin puhe on pidetty vuonna 1970 aikana, jolloin Israel ja Egypti olivat näännytysodaksi kutsutussa konfliktissa keskenään. Samaan aikaan käynnissä oli myös kylmä sota Yhdysvaltojen ja Neuvostoliiton välillä, mikä luo oman sävynsä Meirin puheeseen. Sharonin puhe vuonna 2005 sijoittuu ajanjaksoon, jolloin Israel oli päättänyt vetäytyä Gazasta. Sharonin puhe on lähtöasetelmista johtuen pääosin komediaa, sillä siinä on Rabinin puheen tavoin pyrkimys tasapainoon ja sovitteluva retoriikka tukee tätä pyrkimystä parhaiten. Toisaalta Sharonin puheessa on havaittavissa myös taustalla usein vaikuttavaa myyttistä kansakuntatarinaa tukevaa kerrontaa. Erityisesti Sharonin puheen alkupuoli on romanssin mukaista sankarin arkkityypin kuvailua.

Puheista on löydettävissä kaksi erillistä päänarratiivia. Toinen mukailee isomman, historiallisen narratiivin mukaista kerrontaa, jonka olen jo edellisissä luvuissa esitellyt. Siinä maailma näyttää kahtia jakautuneena: juutalaisiin ja ei-juutalaisiin. Tämä narratiivi mukailee Fryen romanssin juonta ja siinä Israel ja/tai juutalaiset ovat tarinan sankari, joka taistelee yksin muuta maailmaa vastaan. Toinen narratiivi puheissa keskittyy korostamaan Israelin pyrkimystä rauhaan ja normaaliuteen kansana muiden joukossa. Tämä narratiivi mukailee Fryen komedian juonirakennetta ja se on havaittavissa erityisesti palestiinalaisista puhuttaessa. Komedia on tyypillinen juonirakenne demokratiassa ja silloin, kun yhteiskunnan tila on vakaa. Tässä juonityypissä maailmassa on kyllä ongelmia, mutta ne ovat ratkaistavissa. Erimielisyyksiäkin voi olla, mutta nekin voidaan selvittää. Siinä missä romanssi siirtyy tasolta toiselle, komediassa tällaista siirtymää ei tapahdu. Se ei ole yhtä dramaattinen kuin romanssi ja siinä osapuolia ei aseteta jyrkästi toisiaan vastaan, vaan ne kykenevät yhteiselo. (Frye 1957, 163–185; White 1975, 9–11.)

Kerronnan muotoja selittää kahden sionismina perinteisesti määrittäneen näkemyksen tai tavoitteen vaikutus. Toinen on ajatus mustavalkoisesta maailmanjärjestyksestä, jonka mukaista narratiivia rakennetaan romanssin keinoin. Toinen taas on sionismin pyrkimys normaaliuteen ja samanlaisuuteen muiden kansojen joukossa. Tätä pyrkimystä toteutetaan komedian juonta mukailevaa narratiivia käyttäen. Eri ryhmiä koskeva kerronta on hieman toisistaan erillisiä ja eikä aina sisällöllisesti yhdenmukaisia. Esimerkiksi välillä Israelin kuvataan olevan yksin, kun taas välillä korostetaan Yhdysvaltojen vankkumatonta tukea. Kerronnassa on siis havaittavissa erillisiä narratiiveja, jotka sitten lopulta nivoutuvat yhteen ja ovat tulkittavissa osana edellä mainittuja laajempia kerronnallisia linjoja.

6.1 Muut ja viholliset

Aineistosta on löydettävissä kolme ulkopuolisten ryhmää, joita vasten omaa olemassaoloa ja identiteettiä rakennetaan. Nämä kolme ryhmää näyttäisivät olevan palestiinalaiset, arabit ja muu maailma, jota puheissa näyttää usein edustavan YK. Ryhmistä puhutaan eri tavoin riippuen puhujan poliittisesta taustasta sekä poliittisesta tilanteesta kulloisellakin ajanhetkellä.

Romanssin mukainen kerronta on narratiivia määrittävämpi juonityyppi myös ulkopuolisista puhuttaessa ja siihen turvaudutaan aina, kun oma olemassaolo koetaan uhatuksi tai kohtelu koetaan epäoikeudenmukaiseksi. Eli silloin, kun ulkopuolinen näyttäytyy Schmittin määritelmän mukaisesti uhkana olemassaololle. Silloin vedotaan sionistisen narratiivin mukaiseen ajatukseen antisemitistisestä maailmasta, joka on luonnostaan vihamielinen. Komedialla puheissa käytetään taas silloin, kun tarvetta voimakkaalle emotionaalisuudelle ei ole. Näyttää siis siltä, että romanssin juonirakennetta hyödynnetään, kun pyritään suojelemaan itseä, ja komediaa käytetään kädenojennuksena silloin, kun pyritään rauhoittamaan tilannetta. Kunkin pääministerin ideologinen tausta näyttää myös vaikuttavan jonkin verran valittuun kerrontatapaan ja oikeistoa edustavilla pääministereillä on hieman enemmän romanssin mukaista kerrontaa.

6.1.1 Palestiinalaiset

Suhtautuminen palestiinalaisiin poikkeaa vahvimmin muista ryhmistä. Palestiinalaisia koskevassa kerronnassa komedian juonirakenne korostuu eniten. Puheissa palestiinalaisista puhutaan pääosin sovittelevaan sävyyn ja hyväntahtoisuutta heitä kohtaan pyritään korostamaan. Vaikka heissä nähdään myös vikoja, on yleinen sävy kuitenkin kohteliaan kunnioittava. Suhtautumista määrittää koko itsenäisen Israelin valtion olemassaolon ajan jatkunut konflikti sekä tilanteen saama kansainvälinen huomio. Konflikti nähdään kuitenkin ongelmana, joka voidaan ratkaista.

Aidon sisäisen motivaation lisäksi, rauhan tavoitteluun keskittyvän narratiivin voi nähdä vastauksena ulkoiseen paineeseen ja itseen kohdistuvaan kritiikkiin. Sekä sionismi että Israel ovat saaneet osakseen runsaasti kritiikkiä liittyen muun muassa palestiinalaisten ja Israelin arabien kohteluun sekä siirtokuntien rakentamiseen miehityville alueille. YK on myös kertaalleen tuominnut sionismin rasistisena aatteena (YK 1975). Näiden lähtökohtien voi osaltaan ajatella selittävän valittua kerronnan muotoa, etenkin silloin, kun puheita pidetään YK:ssa. Ulkoapäin tulevaa kritiikkiä selvästi tiedostetaan ja vastakkainasettelua pyritään välttämään.

Jatkuvat konfliktit näyttäisivät itsessään muodostavan oleellisen osan israelilaista identiteettiä. Israel ei käytännössä koskaan ole ollut tilanteessa, jossa se ei olisi joko avoimessa sodassa tai jännitteisessä konfliktitilanteessa. Rauhallisimpinakin ajanjaksoina Israelilla on ollut lähes jatkuva sotilaallinen miehitys palestiinalaisalueilla (Juusola 2005a). Konfliktin keskeisyys israelilaiselle identiteetille on havaittavissa pääministeri Rabinin puheessa vuonna 1994 Oslon rauhanprosessin aikaan.

Ours was a productive unity, a healthy unity, standing shoulder to shoulder against the manifestations of enmity and facing a hostile world. Just between us, we have become accustomed to this lifestyle, and, already, we think we cannot do without it. Perhaps we have even come to love the pleasant warmth of power and the encircling siege. (Rabin 6.10.1994.)

Erityisesti Rabinin puheesta on havaittavissa Israelin miehittäjäroolin keskeisyys identiteetille. Puheessa Rabin asettaa kyseenalaiseksi Israelin roolin konfliktissa. Kun aikaisemmin Israel on taistellut yksin vihamielistä maailmaa vasten, on se nyt tilanteessa, jossa sillä itsellään on valta toisen ihmisryhmän yli. Rabin jopa kysyy, ovatko israelilaiset (juutalaiset) rakastuneet vallan tunteeseen niin, että he eivät voi elää ilman sitä. Rabinin puhe

on poikkeuksellinen puhe Israelin pääministeriltä. Kovinkaan usein Israel ei asetu kyseenalaistamaan näin vahvasti omaa toimintaansa ja rooliaan miehittäjänä palestiinalaisalueilla. Rabin menee kyseenalaistamisessaan vieläkin syvemmälle ja pohtii koko identiteetin ja kansan tulevaisuutta.

Following the signing of peace, following the borders that will open, following the walls that will tumble down, essential questions will arise: Who are we? Towards what are we striving? What is our new character? What kind of nation do we want to be? How shall we live with those surrounding us? Shall we be “a light unto the nations” or shall we be “a nation like all the nations”? Will religion continue to preserve Judaism? Preserve the Chosen People? And what is the place of secularism in it all? Will a new Jew arise, a new Zionist, a new Israeli? (Rabin 6.10.1994.)

Rabin esittää kysymyksen siitä, mitä juutalainen ja israelilainen identiteetti ovat konfliktin ulkopuolella ja mitä Israelin tulisi tulevaisuudessa edustaa. Rabinin voi jopa ajatella haastavan koko sen tarinan, jonka sionismi on Israelin ympärille rakentanut. Rabin on pääministereistä ainoa, jonka puhe rikkoo vallitsevan romanssin mukaisen narratiivin näin vahvasti ja asettaa sen tarkastelun kohteeksi. Rabinin puheessa sekä Israel että palestiinalaiset näyttävät tietyllä tapaa epätäydellisinä, noudattaen komedialle tyypillistä asetelmaa, jossa jyrkkää vastakkainasettelua vältetään. Juuri tästä sankarin viitan riisumisesta johtuen, Rabinin puheesta välittyy eniten aito pyrkimys päästä konfliktista lopullisesti yli ja saavuttaa rauha palestiinalaisten kanssa.

Rabin salamurhattiin vuonna 1995 ja muutamana sitä seuranneena vuonna myös rauhanprosessi kaatui (Juusola 2005a, 236, 257–260). Rauhaa on yritetty rakentaa sittemmin useaan otteeseen tuloksetta ja samalla kysymykset identiteetistä ilman konfliktia ovat jääneet roikkumaan ilmaan vailla vastuksia.

Oslon prosessin kaatumisen jälkeen rauhaa on uudelleen yritetty rakentaa esimerkiksi 2000-luvun alkupuolella. Ariel Sharonin puhe YK:n yleiskokouksessa vuonna 2005 on tältä ajanjaksolta, jolloin Knesset Sharonin johdolla oli esitelty suunnitelman Israelin joukkojen vetäytymisestä Gazan alueelta ja neljästä Länsirannan siirtokunnasta (Juusola 2005a, 267). Sharonin puhe kiteyttää hyvin palestiinalaisnarratiivissa toistuvan pyrkimyksen korostaa Israelin halukkuutta saavuttaa rauha palestiinalaisten kanssa.

The Palestinians will always be our neighbours. We respect them and have no aspirations to rule over them. They are also entitled to freedom and to a national, sovereign existence in a state of their own. (Sharon 15.9.2005.)

Sharon puhuu palestiinalaisista naapureina ja korostaa, että heitä kunnioitetaan ja myös heillä on oikeus vapauteen ja omaan suvereeniin valtioon. Sharonin puhe heijastaa näkemystä, jonka mukaan niin kutsuttu kahden valtion malli olisi paras ratkaisu konfliktiin. Likud ei perinteisesti ole tukenut tätä ratkaisumallia, mutta suostui lopulta antamaan sille tukensa kansainvälisen paineen seurauksena (Juusola 2005a, 267–268). Sharonin mukaan palestiinalaisilla on oikeus omaan kansallisvaltioon, jossa heillä on edellä mainitut vapaudet. Palestiinalaisia ei siis haluta osaksi Israelia, vaan tavoitteena on kaksi rinnakkain sovussa elävää kansaa. Sharon antaa kuitenkin ymmärtää, että tunnustaa palestiinalaiset kansana, mikä ei ole aina ollut sionismin esittämä näkemys palestiinalaisista. Esimerkiksi Golda Meir on todennut, että ”ei ole olemassa palestiinalaista kansaa.” (Huuhtanen 2002, 51).

Puhuessaan palestiinalaisten oikeudesta omaan valtioon, Sharon käyttää ilmaisua ”he ovat myös oikeutettuja vapauteen ja suvereeniin kansallisvaltioon”, alleviivaten sitä, että nämä oikeudet ovat myös Israelilla, eikä niistä aiota tinkiä. Tästä päästäänkin palestiinalaisia koskevan kerronnan toiseen keskeiseen sisältöön, joka liittyy näkemykseen rauhan saavuttamisen mahdollisuudesta ja ehdoista. Israel näyttää suhtautuvan palestiinalaisiin isoveljen tavoin, määritellen ehdot, jotka palestiinalaisten tulee täyttää rauhan toteutumiseksi.

Now it is the Palestinians’ turn to prove their desire for peace [...]. The most important test the Palestinian leadership will face is in fulfilling their commitment to put an end to terror and its infrastructures, eliminate the anarchic regime of armed gangs, and cease the incitement and indoctrination of hatred towards Israel and the Jews. Until they do so – Israel will know how to defend itself from the horrors of terrorism. (Sharon 15.9.2005.)

Puheessa palestiinalaiset nähdään kahtena ryhmänä. Toisella puolella ovat ne, joiden kanssa rauhaa pyritään rakentamaan ja toisella terroristit ja anarkistiset jengit. On siis olemassa hyvä ja paha puoli, joista toinen muodostaa esteen rauhalle. Tästä ryhmästä on Sharonin mukaan päästävä eroon. Lopullinen vastuu konfliktin ratkaisusta siirretään palestiinalaisille. Sharonin puhe näyttäytyy eräänlaisena kädenojennuksena palestiinalaisille ja siinä rauha

näyttäytyy komedian juonirakenteelle tyypillisesti päämääränä, joka voidaan yhdessä toimien saavuttaa.

Sharonin puhetapa mukailee sionistista valtion perustamiseen liittyvä myyttiä, jonka mukaan ennen Israelin valtion perustamista maahan tulleiden juutalaisten siirtolaisten tarkoituksena ei ollut paikallisten arabien (palestiinalaiset) ajaminen pois alueelta, vaan rauhallinen rinnakkaiselo näiden kahden ryhmän välillä. Sionistisen kerronnan mukaan näin myös tapahtui, kunnes arabit ryhtyivät väkivaltaisiin toimiin juutalaisten ajamiseksi pois alueelta. (Juusola 2005a, 20.) Tämän näkemyksen mukaan palestiinalaisten toiminta on syy konfliktiin. Sama käsitys näkyy myös Sharonin puheessa, jossa ainoana esteenä rauhalle esitetään palestiinalaisten mahdollinen kyvyttömyys luopua terrorismista ja anarkiasta. Komedialle tyypillisesti, tilannetta ei kuitenkaan nähdä toivottomana, vaan varovaisuudesta huolimatta, rauhaan näytetään uskovan ainakin jollain tasolla.

6.1.2 Arabit

Tarkastelemistani ryhmistä suhde arabeihin määrittyy selkeimmin vihollisuhteena, vaikka siinäkin on löydettävissä palestiinalaisnarratiivin tapaan ajoittaista pyrkimystä sovitteluun. Romanssin juonen mukaisesti arabinarratiivissa osapuolet esitetään usein toisilleen vastakkaisina. Mustavalkoista näkemystä voi selittää sekä historiallisella vihanpidolla ja siitä juurtuvalla epäluulolla arabien ja juutalaisten välillä että terrorismin vastaisella sodalla, jollaiseksi Israel näyttää usein mieltävän sotatoimet ympäröiviä arabivaltioita vastaan.

Arabeiksi mielletään kaikki muut Lähi-idän valtiot. Arabit nähdään usein yhtenä kansana, eli heidän katsotaan edustavan keskenään samaa ryhmää. Myös palestiinalaiset ovat Israelin näkökulmasta arabeja, mutta usein heistä puhutaan myös erillisenä ryhmänä. Käsittelen tässä tutkimuksessa arabeja ja palestiinalaisia erikseen, sillä myös aineistossa nämä ryhmät näyttävät usein erillisinä, vaikkakin ajoittaista päällekkäisyyttä löytyy. Aineistossa arabeista puhutaan joko yleisesti tai erillisesti, keskittyen esimerkiksi Egyptiin, Syyriaan, Libanoniin tai Iraniin. Vanhemmissa puheissa arabeista puhutaan pääasiassa yhtenäisenä vihollisryhmänä ja myöhemmin, erityisesti Netanyahu'n puheessa mainitaan myös ”ystävälliset arabivaltiot”, joita ei sen tarkemmin eritellä.

Suhde arabeihin määrittyy erityisesti sotien kautta. Siinä, missä suhdetta palestiinalaisiin määrittää Israelin miehittäjärooli, on suhde arabeihin tasavertaisempi ja heidät nähdään

sotilaallisena uhkana. Arabit vastaavat Israelin kannalta siis hyvin Schmittin määritelmää vihollisesta, sillä heidän koetaan muodostavan potentiaalisen uhan Israelin olemassaololle. Tämä näkemys onkin yksi narratiivia hallitsevimpia näkökulmia ja nousee usein esiin. Etenkin silloin kuin omaa voimankäyttöä halutaan perustella, käytetään tätä näkemystä oikeuttamisen välineenä.

Jo Ben-Gurionin pääministerikaudesta alkaen, Israelin olemassaolo on perustunut vahvaan sotilaalliseen varusteluun ja siihen ajatukseen, että maa on vihamielisten naapureiden ympäröimä. Tällainen ajattelu on havaittavissa esimerkiksi Ben-Gurionin radiopuheesta 15.5.1948.

But we should not deceive ourselves by thinking that formal diplomatic recognition will solve all our problems. We have a long thorny path ahead of us. The day after the State of Israel was established, Tel Aviv was bombed by Egyptian planes [...] We have also received reports that our country is being invaded from the north, east, and south by the regular armies of the neighbouring Arab States. We face a troubled and dangerous time [...] But we must never forget that our security ultimately depends on our own might [...] We must concentrate in particular on building up a military striking force capable of repulsing and destroying enemy forces wherever they may be found. (Ben-Gurion 15.5.1948.)

Vihollinen näyttäytyy puheessa aggressiivisena, eikä Israelin tule luottaa diplomatian ratkaisevan ongelmaa. On siis oltava valmiita taisteluun. Tulevaa taistelua kuvataan vaarojen täyteisenä ja pitkänä. Puheessa korostuu ajatus puolustamisesta keskeisenä Israelin politiikkaa ohjaavana toimintamallina. Siinä ei olla lähdössä hyökkäämään muualle, vaan puolustaudutaan ulkoa tulevaa uhkaa vastaan. Ben-Gurionin lisäksi myös Golda Meirin puheessa Israelin pyrkimyksen korostetaan olevan valtion rajojen puolustaminen. "Israel's Defence Forces have never crossed its borders in search of conquest, but only when the safeguarding of the existence and bounds of our State demanded it." (Meir 26.5.1970). Näissä puheissa Israel siis ainoastaan puolustaa rajojaan ja olemassaoloaan. Ben-Gurionin ja Meirin puheiden ajallinen ero on hieman yli kaksikymmentä vuotta, mutta narratiivi on hyvin samankaltainen.

Myöhemmissä puheissa aktiivisempi rooli nousee kuitenkin esiin ja Israel ole pelkästään passiivinen osapuoli, joka ainoastaan puolustaa itseään, vaan välillä se näyttäytyy

jonkinlaisena mini-Yhdysvaltoina, joka toimii maailmanpoliisin tavoin, mutta pienemmällä alueella.

Now, I also have a message today for the Tyrants of Tehran: Israel knows what you're doing, and Israel knows where you're doing it. Israel will never let a regime that calls for our destruction to develop nuclear weapons. Not now, not in ten years, not ever [...] And Israel will do whatever it must do to defend itself against Iran's aggression. We will continue to act against you in Syria. We will act against you in Lebanon. We will act against you in Iraq. We will act against you whenever and wherever we must act to defend our state and defend our people. (Netanyahu 27.9.2018.)

Tässäkin sotatoimet näyttäytyvät puolustuksena, mutta niitä toteutetaan aktiivisemmän toimijuuden kautta, myös valtiorajojen ulkopuolella. Taistelu ei näyttäydy kahden valtion välisenä, vaan tapahtuu koko Lähi-idän alueella ja Israel on kaikkialla puolustamassa itseään. Netanyahun puhe on suunnattu erityisesti Irania vastaan. Netanyahu kuvaa Iranin päämäärän olevan Israelin tuhoaminen ja siksi Israel ei aio sallia ydinaseen kehittämistä. Israel itse on ydinasevaltio, joten puheen voi nähdä pyrkimyksenä valvoa naapurimaita sekä osoittavan halua ylläpitää sotilaallista valta-asemaa alueella. Tätä ei kuitenkaan todeta suoraan, vaan ydinaseen vastustus perustellaan sillä, että Iran on epävakaa ja vaarallinen valtio. Sama ajatus löytyy jo Meirin puheesta, jossa puhutaan arabeista yleisemmin.

There is no viler example of the vicious mentality and lethal policy of the terrorist organizations and their instructors in the Arab capitals than the development along the Lebanese front [...] And there is another aim—common to Cairo and Damascus for a number of years—which has not been wanting in terrorist policy: to prejudice Lebanon's independence and disturb the delicate equipoise between its two communities [...] Israel is interested in the stability of democracy in Lebanon, in its progress, integrity and peace. (Meir 26.5.1970.)

Huolimatta Meirin aiemmasta toteamuksesta, jossa Israelin kuvattiin toimivan vain omien rajojensa puitteissa, tässä kohtaa Meir kuitenkin kuvaa Israelin haluavan ”kehittää” naapurimaiden, tässä tapauksessa Libanonin vakautta ja rauhaa. Meir ei kuitenkaan kerro, miten tätä käytännössä toteutetaan. Israelin päämäärä näyttää siis puolustamisen lisäksi olevan naapurivaltioiden olosuhteiden ja politiikan ohjaaminen sen itsensä toivomaan

suuntaa. Meirin puhe näyttäytyykin enemmän pyrkimyksenä osoittaa Egyptin ja Syyrian tavoitteiden vastakkaisuus suhteessa Israeliin.

In the past, on a number of occasions, Israel tried, at sessions of the Conciliation Commission, to sit with the Arabs around the table, so as to settle existing problems. The Arabs refused, because they did not recognize the existence of the Jews, which is based on extortion [...] The refusal to talk to us directly is damning evidence that the unwillingness of the Arab leaders to be reconciled with the very being of Israel is the basic reason why peace is still to seek. (Meir 26.5.1970.)

Meir kuvaa arabien olevan vastuussa siitä, että rauhaa ei ole saavutettu, koska he eivät suostu ”tunnustamaan juutalaisia”. Asetelma näyttäytyy mustavalkoisena ja on perustavanlaatuinen este rauhan saavuttamiselle. Vuosikymmenten yli jatkuvassa taistelussa Israelin päämääräksi kuvataan sen oman olemassaolon turvaaminen sekä rauhan ja vakauden edistäminen Lähi-idässä. Puheissa Israelin kuvataan edistävän näitä päämääriä, kun taas arabien katsotaan olevan niitä vastaan. Samalla tilanne näyttäytyy kuitenkin voimataisteluna alueen herruudesta.

Toinen jako, jota puheissa tehdään suhteessa arabeihin, liittyy osapuolten edustamiin arvoihin ja niiden mukaiseen toimintaan. Puheissa rakennetaan mielikuvaa Israelista edistyksen ja demokratian lippulaivana Lähi-idässä ja ympäröivät arabivaltiot kuvataan tämän vastakohtana tyrannien, diktaattorien ja sivistymättömyyden riivaamina maina.

It is typical of Egyptian policy all along its war- mongering way. It reflects a basic doctrine that Israel is an exception in the family of nations: the rules that civilized countries accept do not apply to Israel [...]. (Meir 26.5.1970.)

Just this past year, Iran has attacked Kurds in Iraq, slaughtered Sunnis in Syria, armed Hezbollah in Lebanon, financed Hamas in Gaza, fired missiles into Saudi Arabia, and threatened freedom of navigation in the Straits of Hormouz and the Strait of Bab al Mandeb. (Netanyahu 27.9.2018.)

Meir syyttää Egyptiä sodan lietsonnasta ja kuvaa tätä Egyptille tyypilliseksi tavaksi toimia. Netanyahu taas kuvaillee Iranin lietsomaa väkivaltaa ja levottomuutta Lähi-idässä. Meirin puhe kuvastaa ajatusta, jonka mukaan arabeilla ei lähtökohtaisesti uskota olevan halua pysyvään rauhaan. Arabit, joita puheessa edustaa Egypti, näyttäytyvät Meirin puheessa

sivistyneiden maiden vastakohtana, mikä näkyy heidän suhtautumisessaan Israeliin. Sekä Meirin että Netanyahu'n puheissa Israelin pyrkimyksiksi esitetään sen itsensä edustamien rauhan, demokratian, tasa-arvon ja vapauden arvojen tuominen Lähi-idän muihin maihin. Sotatoimet omien valtorajojen ulkopuolella oikeutetaan retorisesti pyrkimyksellä taistella pahuutta ja huonoina pidettyjä asioita vastaan.

Kuten aiemmissa lainauksissa on tullut esille, terrorismi liitetään usein vahvasti arabeihin. Taistelua heitä vastaan kuvataankin usein pyrkimyksenä vapauttaa naapurimaiden kansalaiset diktaattoreiden vallasta ja terrorismin kauhuista. Terroristijärjestöiksi Israel on määritellyt esimerkiksi Libanonissa toimivan Hizbollahin ja palestiinalaisen Hamasin. Nämä ryhmät voidaan määritellä myös puolueiksi. Myös esimerkiksi PLO (Palestine Liberation Organization) oli pitkään Israelin silmissä terroristijärjestö, eikä sen kanssa tämän takia suostuttu minkäänlaisiin neuvotteluihin (Huuhtanen 2002, 59). Terrorismiksi määrittely asettaa vihollisen moraalisesti alemmalle, pahuuden tasolle, jolloin sen kanssa toimiessa on oikeutettua hylätä sivistynyt diplomatia ja turvautua aseelliseen voimankäyttöön. Esimerkiksi Netanyahu puhuu siitä, kuinka Iran aseistaa terroristiryhmiä, joiden kohteena ovat siviilit ja samanlaisia kuvauksia löytyy myös Meirin ja Sharonin puheista. Korostamalla sitä, että vihollinen tappaa nimenomaan viattomia siviilejä voidaan pyrkiä osoittamaan vastapuolen hylänneen kunniallisen toiminnan, jolloin on oikeutettua kohdistaa siihen sotatoimia. Terrorismi-diskurssilla voidaan pyrkiä saamaan kansainvälisen yhteisön, erityisesti länsimaiden tuki ja hyväksyntä aseelliselle toiminnalle.

Terrorismin vastainen taistelu näkyy seuraavasti esimerkiksi Rabinin ja Netanyahu'n puheissa:

The Arab states surrounding us continue arming themselves and are getting stronger. Their military strength keeps increasing. The terrorist organizations continue to attack us in Israel, in the territories, and abroad. (Rabin 6.10.1994.)

In Syria, Iran is trying to establish permanent military bases against us and has already launched missiles and drones into our territory. In Gaza, Iran is arming terror groups to launch rocket attacks into our cities and terror attacks against our civilians. In Lebanon, in Lebanon Iran is directing Hezbollah to build secret sites to convert inaccurate projectiles into precision guided missiles, missiles that can target deep inside Israel within an accuracy of ten meters. (Netanyahu 27.9.2018.)

Molemmissa puheissa terrorismin uhan kuvataan vaanivan kaikkialla Israelia ympäröivissä maissa. Rabin puhuu arabeista ja terroristiorganisaatioista yleisellä tasolla, kun taas Netanyahu nimeää pääviholliseksi Iranin.

Kokonaisuudessa arabeista kerrottu narratiivi on siis pääosin tyypillinen romanssi, jossa sankari ja tämän vastakohtana näyttäytyvä vihollinen kohtaavat henkiinjäämistäistelussa. Päämäärä taistelulle ei kuitenkaan ole arabien lopullinen tuhoaminen itsessään, vaan pyrkimys näyttäisi olevan olemisen tavan lopullinen muuttaminen. Terrorismin on loputtava ja terroristiorganisaatiot on tuhottava. Israelin näkökulmasta pyrkimys näyttäisi myös olevan paremmiksi koettujen arvojen tuominen huonompina nähtyjen tilalle sekä oman sotilaallisen valta-aseman suojeleminen. Ajoittain myös arabeista puhutaan sovittelevampaan sävyyn, siis komedian keinoin, mutta tässä luvussa esitelty kerronnan muoto on yleisempi.

6.1.3 Muu maailma

Lähi-idän ulkopuolinen maailmakaan ei näyttäydy vihollisista vapaana, vaan ”juutalainen prisma” hallitsee käsitystä ulkomaailmasta. Aineiston perusteella näyttäisikin siltä, että vihollinen voi käytännössä olla kuka tahansa, joka ei tue Israelia. Mustavalkoinen, puolella tai vastaan ajattelu näyttäisi leimaavan viholliskäsitystä. Analysoimassani aineistossa muuta maailmaa edustaa yleensä YK, välillä viitataan myös Eurooppaan.

YK:sta puhuttaessa on kerronnassa havaittavissa muutos itsenäisyyden alkuvuosista nykypäivää kohti liikuttaessa. Alkupuolen puheissa narratiivi on komediallinen ja yhteistyö YK:n kanssa näyttäytyy tärkeänä. Myöhemmin puhetapa muuttuu ja mukailee enemmän romanssin juonta. Ben-Gurionin puheessa aivan itsenäisyyden alkumetreillä suhtautuminen YK:iin on vielä positiivinen ja siltä haetaan tukea ja tunnustusta.

The first official recognition came from the government of the United States of America. We hope that other nations in the East and in the West soon will follow suit. We are in contact in this matter with all members of the United Nations and with the United Nations itself. (Ben-Gurion 15.5.1948.)

Ben-Gurionin puheessa on nähtävissä sionismin alkuperäinen pyrkimys oman paikan lunastamiseen kansana kansojen joukossa. Tunnustuksen saamisessa YK näyttäytyy ensisijaisena tahona, jolta hyväksymistä kansakuntien joukkoon haetaan. YK:lle annetaan siis vielä tässä kohtaa arvostusta ja sen roolia myös kunnioitetaan. Suhdetta YK:iin määrittää

tässä kohtaa varmasti myös tapa, jolla Israelin valtio perustettiin, ikään kuin YK:n armosta, hyvätahdon eleenä juutalaisia kohtaan.

Myöhemmin kerronnassa tapahtuu kuitenkin selkeä muutos. Kuten jo aiemmin totesin, Israel on saanut runsaasti kritiikkiä YK:lta, koskien erinäisiä toimia ja politiikka, jota se harjoittaa suhteessa palestiinalaisiin ja Israelin arabeihin. Israelissa kritiikki on usein tulkittu hyökkäyksenä Israelia ja juutalaisia kohtaan ja selitetty antisemitismillä. Erityisesti Netanyahu puhuu YK:sta ja sen alaisista organisaatioista voimakkaan kielteisesti.

[A] history-denying UNESCO and a morally bankrupt UN Human Rights Council. They have more resolutions about Israel than the rest of the world combined. (Netanyahu 27.9.2018.)

Ben-Gurionin puheessa ilmennyt kunnioitus YK:ia kohtaan on täysin tiessään ja tilalla on halveksunta. Netanyahu kuvaa UNESCO:n kieltävän historian ja ihmisoikeusneuvostoa hän kuvaa moraalisesti rappeutuneeksi. YK edustaa tässä kohtaa alempaa moraalialia, mikä ilmenee Netanyahun mukaan siinä, että se on antanut Israelia koskevia päätöslausemia ”enemmän kuin muuta maailmaa koskien yhteensä”.

Vaikuttaa siltä, että 2000-luvulla on palattu takaisin käsitykseen kahtia jakautuneesta maailmasta, jossa toisella puolella ovat juutalaiset ja toisella muu maailma. Me vastaan muu maailma asetelma on havaittavissa sekä Ariel Sharonin että Benjamin Netanjahun puheissa.

However, we also remember dozens of harsh and unjust decisions made by United Nations over the years. And we know that, even today, there are those who sit here as representatives of a country whose leadership calls to wipe Israel off the face of the earth, and no one speaks out. (Sharon 15.9.2005.)

Yet here at the UN, Israel is outrageously accused of ethnic cleansing. Ladies and Gentlemen, you know what this is? It's the same old antisemitism with a brand new face. That's all it is. Once, it was the Jewish people that were slandered and held to a different standard. Today, it's the Jewish state that is slandered and held to a different standard. (Netanyahu 27.9.2018.)

Etenkin Netanyahun puheessa sarron teema on vahva ja nyky-Israel liitetään sulavasti jatkumoksi myyttiselle historialle ja tarinalle, jossa juutalaiset ovat taistelleet olemassaolostaan ja vapaudestaan. Puheissa Israel on yksin ja koko muu maailma on sitä vastaan. Syyksi tälle esitetään antisemitismia, mikä myös johtaa siihen, että muu maailma

kohtelee Israelia epäreilusti ja eri tavalla kuin muita valtioita. Kyse on siis perustavanlaatuisesta asetelmasta, jota ei voida koskaan paeta. Israel on jumissa taistelussa, jossa sen päämäärä on edelleen olla kansa kansojen joukossa. Puheissa maailmaa kuvataan kuitenkin sellaisena, jossa tämän päämäärän saavuttaminen ei näytä todennäköiseltä ja siksi Israelin on itse oltava vahva ja voimakas. Se taistelee yksin.

6.2 Me ja ystävät

6.2.1 Myyttinen sankari

Huolimatta siitä kuka mielletään viholliseksi, mukailee itsestä kerrottu narratiivi kaikissa puheissa sionistista kansakuntamyyttiä muinaisesta sorretusta kansasta, joka on viimein saavuttanut vapauden pyhässä kotimaassaan, jota se sinnikkäästi puolustaa kaikkialta tulevia uhkia vastaan. Puheissa identiteettiä rakennetaan sekä myyttisen historian että nykyhetken loistokkaiden saavutusten kautta. Golda Meir kiteyttää myyttisen tarinan näin:

The story of modern Israel is essentially the story of the return to the ancestral homeland of exiles from persecution, insecurity, and fear – in quest of freedom, human dignity, independence, and peace. Today, no Jew need remain homeless because of oppression and insecurity. (Meir 26.5.1970.)

Meir tiivistää sionistisen narratiivin ikuisen kansan paluusta muinaiseen kotimaahansa ja kuvaa Israelia juutalaisten turvana pahassa maailmassa, jossa ainoastaan omassa valtiossa kunniallinen ja arvokas elämä voi toteutua. Myös Netanyahu esittää saman näkemyksen omassa puheessaan.

The nation state of Israel is the only place where the Jewish people proudly exercise our collective right of self-determination (Netanyahu 27.9.2018).

Kuvaus itsestä rakennetaan siis myös vahvasti aiemmin kuvattujen vihollisten ja ulkopuolisten kautta. Sama jako meihin ja muuhun maailmaan toistuu. Israelia koskevat kuvaukset liitetään puheissa usein historialliseen narratiiviin, jotta ulkomaailmaan ”pimeyttä” suhteessa Israelin ”valoon” voidaan korostaa romanssille tyypillisen vastakkainasettelun mukaisesti. Israel kuvataan juutalaisen kansan ainoana turvasatamana maailmassa.

Karkotus ja paluu toistuvat puheissa keskeisinä elementteinä ja ne korostuvat sionismin luoman kansakuntanarratiivin keskiössä. Narratiivi on monella tapaa samankaltainen kuin raamatullinen myytti muinaisista israelilaisista, sillä molemmissa on löydettävissä romanssin mukaista kuvausta sankarin vaelluksesta pimeyden läpi kohti luvattua maata. Sharonin puheessa molemmat kertomukset tulevat esiin. Sharon kuvaa ensin raamatullista myyttiä ja sen jälkeen valtion perustamiseen liittyvää tarinaa.

The Jewish people has a long memory, the memory which united the exiles of Israel for thousands of years: a memory which has its origin in God's commandment to our forefather Abraham: "Go forth!" and continued with the receiving of the Torah at the foot of Mount Sinai and the wanderings of the children of Israel in the desert, led by Moses on their journey to the promised land, the Land of Israel. (Sharon 15.9.2005.)

Tämä kohta on juutalaisten muinaista historiaa kuvaavan myytin mukaista kerrontaa. Myytti on suoraan Raamatusta ja kertoo muinaisten israelilaisten vapautumisesta Egyptin orjuudesta ja vaelluksesta luvattuun maahan eli Israeliin. Raamatullisen kertomuksen jälkeen Sharon jatkaa moderniin Israelin valtion perustamiseen liittyvän kertomuksen kuvauksella.

Every inch of land, every hill and valley, every stream and rock, is saturated with Jewish history, replete with memories. The continuity of Jewish presence in the Land of Israel never ceased. Even those of us who were exiled from our land, against their will, to the ends of the earth - their souls, for all generations, remained connected to their homeland, by thousands of hidden threads of yearning and love, expressed three times a day in prayer and songs of longing. (Sharon 15.9.2005.)

Sharonin puhe toistaa samaa narratiivia, joka ilmenee kansallisissa symboleissa. Tämä sionismin luoma uudempi narratiivi, joka liittyy Israelin valtion perustamiseen, on monilla tavoin raamatullisen juutalaisia koskevan myytin uusinto ja se toistaa samaa juonta kuin Sharonin kuvailema Raamatun kertomus Mooseksesta ja israelilaisten vaelluksesta luvattuun maahan. Narratiivi vastaa romanssin juonelle tyypillistä sankarin vaellusta pimeyden läpi. Kumpikin kertomus, sekä raamatullinen että uudempi sionistinen, on kuvausta kansasta, joka vaeltaa kohti pyhää kotimaataan eli luvattua maata, johon sillä on jumalan määräämä oikeus.

Myyttistä vaellusta ja paluuta kuvailevan kerronnan lisäksi puheissa kuvaillaan myös Israelin ja israelilaisten ainutlaatuisuutta. Tämäkin kuvailu sopii hyvin romanssin juonelle tyypilliseen sankarin arkkityypin kuvaukseen, sillä romanssi on pohjimmiltaan sankaria ylistävä narratiivityyppi. Fryen mukaan romanssin sankari on hyveellinen, jumalallinen ja usein verrannollinen jonkinlaiseen vapahtajaan. Mitä lähempänä kerronta on myyttiä, sitä ylistävämpää sankarin kuvailu on. (Frye 1957, 187.) Tämä on havaittavissa myös puheissa esiintyvissä kuvauksissa. Myös Sharon kuvaa juutalaisen kansan erityisyyttä muinaisena kansana, joka on saavutuksillaan ja arvoillaan ohjannut maailmanhistoriaa.

I stand before you at the gate of nations as a Jew and as a citizen of the democratic, free and sovereign State of Israel, a proud representative of an ancient people, whose numbers are few, but whose contribution to civilization and to the values of ethics, justice and faith, surrounds the world and encompasses history. (Sharon 15.9.2005.)

Sharon mainitsee olevansa myös ”ylpeä Israelin kansalainen” ja kuvaa valtion olevan demokraattinen, vapaa ja suvereeni. Kaikissa aineistona käytetyissä puheissa Israelin valtiota kuvattaessa erityisesti demokraattisuutta korostetaan. Sharonin tapaan Netanyahuakin maalailee kuvaa Israelin kansan loistokkaasta tulevaisuudesta. Hänen puheessaan israelilaiset ovat erityislaatuisia, sinnikkäitä ja päättäväisiä.

And most of all, Ladies and Gentlemen, most of all I am proud of the people of Israel, who draw extraordinary strength from the deep wellsprings of our heritage, who possess an unbreakable spirit and who are determined as ever to build a secure and magnificent future for the one and only Jewish state. (Netanyahu 27.9.2018.)

Mielenkiintoinen huomio on se, että Netanyahu käyttää ilmaisua “the people of Israel”, jättäen tulkinnanvaraiseksi sen, puhuuko hän todella Israelin kansalaisista vai viittaako hän ilmaisulla pelkästään juutalaisiin eli “Israelin kansaan”.

6.2.2 Liberaali demokratia

Vaikka israelilaisessa identiteettiprojektissa oman suuruuden ja erityisyyden korostaminen on keskeistä, ei mikään valtio pysty tai halua jäädä poliittisten ja maantieteellisten

jakolinjojen ja viiteryhmien ulkopuolelle. On siis valittava se tai ne ryhmät, joihin koetaan samaistumista tai joihin halutaan kuulua syystä tai toisesta.

Israelin kansakuntaprojektissa samaistumista pyritään rakentamaan tiettyjä arvoja korostamalla sekä etsimällä liittolaisia erilaisiin vetoomuksiin. Kuten jo itsenäisyysjulistuksesta ilmenee, korostettuja arvoja ovat länsimaisten liberaalien demokratioiden keskeiset arvot kuten vapaus, demokraattisuus ja tasa-arvo. Israelin katsotaan kuuluvaan ”vapaaseen maailmaan”, jota ei sen tarkemmin määritellä, mutta johon aineiston perusteella näyttäisivät kuuluvan ainakin Yhdysvallat ja Eurooppa. Tähän ryhmään viitataan välillä myös ilmaisulla ”rauhaa rakastavat valtiot”.

Länsimaiden viiteryhmään kuulumista pyritään rakentamaan kuvaamalla yhteiskunnan keskeisiksi arvoiksi samoja arvoja, joita muut tätä ryhmää edustavat maat edustavat. Vaikka Euroopasta muuttaneet siirtolaiset kokivat juutalaisen identiteetin vahvana, kokivat he myös samalla edustavansa ”eurooppalaisen kulttuurin parhaimpia piirteitä” (Juusola 2005a, 40). Vaikuttaakin siltä, että länsimaisten arvojen koetaan olevan samoja tai ainakin samankaltaisia kuin juutalaiset arvot, sillä niistä puhutaan usein rinnakkain.

We will have to choose, on the one hand, between the road of zealousness, the tendency towards dreams of grandeur, the corruption of ethical and Jewish values as a result of ruling over another people, the blind faith, the hubris of “I am, and there is no one else beside”; and, on the other hand, the road of maintaining a Jewish, democratic, liberal way of life, with consideration for the beliefs of others, even among ourselves, as well as side by side with us, with everyone living their lives according to their own faith. (Rabin 6.10.1994.)

Rabinin puheessa länsimaiset sekä juutalaiset arvot näyttävät uhattuina. Rabin pohtii, onko arvoista lipsuttu ja esittää vaatimuksen valinnan tekemiseksi suuruuden tavoittelun ja demokraattisten, liberaalien arvojen välillä. Rabinin puhe näyttää vaatimuksena vallitsevan identiteettinarratiivin tarkastelulle.

Korostettujen arvojen kautta tehdään samalla pesäeroa ympäröiviin arabimaihin, joiden ei katsota edustavan samoja arvoja. Netanyahun puheessa Israelin demokraattisuutta ja tasa-arvoisuutta korostetaan erityisen paljon. Puhe näyttää vastauksena kansallisvaltiolain herättämään arvosteluun.

At the same time, Israel is a vibrant democracy, where all its citizens—Jews and non-Jews alike—enjoy equal individual rights, and these rights are guaranteed by law. In Israel, whether you are a Jew or an Arab, a Christian or a Muslim, a Druze or a Beduin, or anything else, your individual rights are exactly the same, and they will always remain the same. In the Middle East, that's not obvious, now that's an understatement, In the Middle East, where women are often treated as property, minorities are persecuted, gays are hanged, Israel stands out as a shining example of freedom and progress. (Netanyahu 27.9.2018.)

Netanyahu kuvaa Israelia tasa-arvon, vapauden ja edistyksen maana sekä painottaa Israelin poikkeuksellisuutta suhteessa muihin Lähi-idän maihin ja pitää Israelia edistyksen ja vapauden esikuvana. Netanyahun näkemys on selkeä osoitus siitä, että naapurimaita ei nähdä samaistumisen kohteena tai toivottuna viiteryhmänä, johon haluttaisiin kuulua.

Vahvimmin ystävänä näyttäytyy Yhdysvallat, josta puhutaan usein liittolaisena ja Israelin suojelijana taistelussa pahuuden voimia vastaan. Tämä ilmenee esimerkiksi Golda Meirin puheessa Egyptin ja Israelin ollessa näännytyssodaksi kutsutussa konfliktissa keskenään:

The Secretary of State, in the President's name, declared that the United States would not allow the security of Israel to be jeopardised [...] (Meir 26.5.21970).

Suhde Yhdysvaltioihin näyttäytyy myös riippuvuussuhteena.

If the free world--and particularly the United States, its leader--can pass on to the next item on its agenda without any effort to deter the Soviet Union from selfishly involving itself so largely in a quarrel with which it has no concern, then it is not Israel alone that is imperilled, but no small nation, no minor nation, can any longer dwell in safety within its frontiers (Meir 26.5.1970).

Tässä Israel esitetään pienenä valtiona, joka edustaa kaikkia maailman pieniä valtioita. Huolimatta suurista saavutuksista, puheissa painotetaan usein myös tätä pienen valtion roolia. ”Pieni valtio”- diskurssi on linjassa sen kanssa, että rauha esitetään keskeisenä arvona ja aseellinen voimankäyttö kuvataan puolustuksena. Sotilaallisen mahdin esittely tai ydinasevaltiona näyttäytyminen ei varsinaisesti tue tätä narratiivaa, joten ne rajataan retorisen horisontin ulkopuolelle. ”Vapaan maailman” suhtautumisen Israeliin kuvataan

määrittävän sen, miten se suhtautuu kaikkiin pieniin maihin. Näin kysymys Israelin turvallisuudesta ei ole vain sen oma asia, vaan kaikkien pienten valtioiden ongelma. Meirin puheessa jopa Yhdysvallat näyttäytyy hieman epäluotettavana tai ainakaan sen tukea ei kuvata ehdottomana. Myöhemmin kuitenkin esimerkiksi Netanyahu kuvaa suhdetta Yhdysvaltoihin lämpimään sävyyn, vähemmän varauksellisesti.

So I want to use this opportunity to express Israel's appreciation to President Trump and Ambassador Haley for the unwavering support they have provided Israel at the United Nations [...] Day after day, the Trump administration has stood up to what has long been a specialty here at the UN—slandering Israel. (Netanyahu 27.9.2018.)

Puheessa Yhdysvalloista puhutaan Israelin ainoana tukena tilanteessa, jossa kaikki muut ovat sitä vastaan. Vaikka samaistumista tehdään suhteessa länteen yleisesti, näyttää Yhdysvallat olevan ainoa maa, joka lähes poikkeuksetta kuvataan ystävänä.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTAA

Tutkimuksen tavoite oli selvittää, miten kansallinen identiteetti-projekti rakentuu ja millaisena identiteetti tässä narratiivissa näyttäytyy. Tutkimus osoittaa, että Israelin kansakuntaprojekti on monin tavoin tyypillinen esimerkki siitä, miten kansakuntatarina kerrotaan onnistuneesti sekä miten massoja saadaan liikkeelle ja integroitua etnonationalistisen kansallisvaltion alle. Israelin tapauksessa tarina on ollut ja on poikkeuksellisen voimakas ja toimiva, sillä se on onnistunut synnyttämään laajaa muuttoliikettä alueelle sekä verrattain lyhyessä ajassa luonut kokonaisen kansallisen kulttuurin ja identiteetin, aina heprean kielen elvyttämisestä lähtien.

Hallin perusajatuksen mukaan identiteetti on prosessi, eikä niinkään pysyvä tila. Kansallisissa identiteeteissä prosessimaisuus näkyy niinä muutoksina, jotka hallitsevat identiteettiä koskevaa tarinankerrontaa. Kuten yksilöidenkin myös kansakuntien tasolla eri ajanjaksoja hallitsevat eri kokemukset ja tapahtumat, jotka heijastuvat myös identiteettiin. Tällaisia identiteettitarinaa ohjaavia muutoksia voi ajatella olevan esimerkiksi erilaiset konfliktit ja kriisit sekä muutokset poliittisessa johdossa. Nämä tekijät vaikuttavat aina sen hetkiseen tarinankerrontaan ja näkyvät esimerkiksi poliitikkojen puheissa. Identiteetissä näyttää kuitenkin olevan myös syvempi ja pysyvämpikin taso. Sellainen, joka ei muutu kriisien ja poliittisten aikakausien mukana ainakaan kovin helposti, vaan säilyy samanlaisena pohjavireenä sille, miten omaa olemista hahmotetaan. Tämä pysyvämpi identiteettinarratiivi näkyy ja rakentuu erityisesti valtiollisessa symboliikassa.

Kansakuntatarinan tärkeimpiä tehtäviä on luoda samaistumisen kohde sekä integroida kansakunnan jäsenet kansallisvaltion alle ja siksi se kerrotaan usein romanssin muodossa. Myös Israelin kansallinen tarina noudattaa pääasiassa romanssin juonirakennetta. Israelin myyttinen kansakuntatarina on hyvin tyypillinen ”lohikäärmeen tappamistarina”, jossa maailma on vajonnut pimeyteen, jota pahuutta edustava hirviö hallitsee. Hirviö on niellyt vatsaansa vanhan kyvyttömän kuninkaan, jonka jälkeläiset ovat syntyneet näihin olosuhteisiin. Tarinan sankari eli vapahtaja tappaa hirviön ja vapauttaa sen vatsassa olevat ihmiset. (Frye 1957, 190.) Sionistisessa tarinassa antisemitistinen ja vihamielinen maailma on tämä hirviö ja alistettuna kansana juutalaiset ovat sen vatsassa. Sankari on sionismin luoma ”uusi juutalainen”, joka taistelee hirviötä vastaan ja vapauttaa kansan hirviön vallasta johdattaen sen lopulta vapauteen omassa valtiossaan.

Parhaiten sionistinen kansakuntanarratiivi näkyy itsenäisyysjulistuksessa, jonka kertomaa tarinaa eli sionismin rakentamaa myyttiä kansakunnasta, kertovat myös muut valtiolliset symbolit, lait sekä julkinen diskurssi, joka tässä tutkimuksessa ilmenee pääministereiden puheiden muodossa. Keskeistä sionismin rakentamalle Israelin kansakuntaprojektille on tarina juutalaisesta kansasta, joka eli pitkään karkotettuna alkuperäisestä kotimaastaan, hajaannuksessa ja kaikkialla sorrettuna. Kaivattuaan takaisin tuhansia vuosia ja kärsittyään vielä viimeisen koettelemuksen ja taistelun holokaustissa, onnistui juutalainen kansa viimein palaamaan pyhään kotimaahansa, jossa se sai aiemmin asuttamattoman ja sivistymättömän erämaan kukoistamaan ja toi mukanaan sivistyksen. Tarinan sankari on uudelleen luotu juutalainen kansa, joka on sivistynyt, rauhanomainen ja ahkera. Vihollinen on vaihtuvasti käytännössä koko muu maailma aina tilanteesta riippuen, mutta perusajatus on, että juutalaiset ovat vaarassa kaikkialla muualla paitsi omassa massaan, Israelissa. Vihollinen on siis käytännössä mikä tahansa tai kuka tahansa, joka koetaan esteeksi päämäärien ja pyrkimysten toteutumiseksi. Taistelua käydään aktiivisesti niin luonnonvoimia kesyttämällä autiomaan viljelemiseksi kuin passiivisesti rukoillen ja toivoen, että juutalainen kansa voisi joskus vielä olla vapaa kotimaassaan. Myöhemmin, valtion ollessa jo olemassa taistelua käydään myös konkreettisen sodan muodossa. Romanssin juoni vaatii loppuratkaisun, jossa siirrytään uudelle tasolle. Sionistisessa narratiivissa tämä loppuratkaisu on Israelin valtion perustaminen ja olemassaolo eli paluu myyttiseen Siioniin. Israelia kuvataan aineistossa tasa-arvoiseksi, demokraattiseksi, rauhanomaiseksi, edistykselliseksi ja ennen kaikkea, kaikkien juutalaisten kotimaaksi ja turvasatamaksi. Narratiivissa Israelin valtion synty merkitsee ikään kuin valon tuleamista pimeyden keskelle. Taistelun voi nähdä toteutuvan myös itse identiteetin uudelleen rakentamisena, jossa vanha, heikkona ja negatiivisena pidetty mielikuva hylätään ja tilalle luodaan uusi, vastakkaisiin käsityksiin pohjaava identiteetti.

Komedian juonirakennetta kerronnassa mukaillaan Israelin valtion ollessa jo olemassa ja silloin, kun tilanne on rauhallinen tai ainakin pyrkimys rauhaan on käsillä rauhanneuvottelujen muodossa. Komediaa on löydettävissä pääministereiden puheissa, mutta se ei ole suuremman kansakuntatarinan juonityyppi ja ilmenee vasta itsenäisen valtion ajalla turvallisempina ajanjaksoina. Taustalla kulkee kuitenkin koko ajan myös myyttinen kertomus, jota kuljetetaan mukana ja pidetään aina jollain tapaa esillä, vähintäänkin siihen viitaten. Narratiiveissa havaittavat erot mukailevat jossain määrin myös puhujan asemoitumista poliittisella kentällä. Vasemmiston narratiivissa korostuu hieman enemmän

”kansa kansojen joukossa”- pyrkimys. Oikeistolla taas ”kansa, joka vaeltaa yksin”-ajatus. Ero poliittisissa päämäärissä selittää myös valituissa narratiiveissa havaittavia eroja.

Kansakuntanarratiivissaan sionismi on samalla sekä tukeutunut vahvasti uskontoon että ottanut askeleita pois päin siitä, tullakseen kansaksi kansakuntien joukossa. Poliittisten päämäärien kannalta käyttökelpoiset osat on hyödynnetty ja loput hylätty. Kansakunta on rakennettu hyödyntämällä juutalaisen uskonnon historiallisia traditioita ja symboliikkaa ja tähän historiaan vedotaan kansallisvaltion oikeuttamiseksi sekä erityisesti territoriaalisen oikeutuksen osoittamiseksi. Samalla on kuitenkin hylätty muun muassa ajatus siitä, että juutalaisten ei pitä pakottaa paluuta luvattuun maahan sekä ajatus intellektuellista, alistuvasta juutalaisesta, joka nöyrästi odottaa messiaan paluuta diasporassa. Tilalle on luotu uusi juutalainen, joka on fyysisesti vahva, tekee manuaalista työtä ja on aktiivinen taistelija oman maansa puolesta.

Identiteetin arvopohjaa rakennetaan kahteen peruselementtiin nojaten, joita ovat valtion juutalaisuus ja demokraattisuus. Käytännössä juutalaisuus näyttäytyy keskeisimpänä ja ylimpänä arvona ja demokraattisuus näyttäytyy enemmänkin täydentävänä narratiivina juutalaisuudelle. Sitä toteutetaan siinä määrin kuin se ei haasta valtion luonnetta juutalaisten kansallisvaltiona. Tasa-arvo ja demokraattisuus näyttäytyvät tarinassa sivujuonena, joka ei juurikaan ilmene esimerkiksi kansallisessa symboliikassa tai kansakunnan kuvauksissa, muuten kuin sanoina. Juutalaisuuden ja demokraattisuuden yhdistäminen näyttääkin jatkuvasti luovan haasteita identiteettitarinalle. Painotukset ovat hieman vaihdelleet vuosikymmenien aikana, mutta juutalaisuus näyttäisi kerta toisensa jälkeen saavan korkeimman jalustan identiteetin keskiössä. Mielenkiintoista tästä tekee se, että sionismi oli alun perin nimienomaan sekulaari liike ja esimerkiksi Theodor Herzl ja David Ben-Gurion korostivat valtion ja uskonnon erottamisen tärkeyttä (Herzl 2010, 98; Huuhtanen 2002, 48–49). Koska sionismin juuret juutalaisessa uskonnossa ovat kuitenkin niin vahvat, näyttää rajojen piirtäminen käytännössä olevan erittäin haastavaa.

Tutkimuksen päämääränä oli myös selvittää, onko identiteettitarinassa löydettävissä juutalaisuudesta irrallista israelilaista identiteettiä. Pyrkimyksiä tällaisen identiteetin luomiseen on löydettävissä vain vähän, eikä se ainakaan ole ensisijainen tavoite missään aineiston osissa. Yhteisen identiteetin pohjaksi on käytännössä löydettävissä vain virallinen kansalaisuus, joka tarjoaa tietyt oikeudet, mutta ei juurikaan emotionaalista

samaistumispintaa, mikä on juuri se liima, joka Andersonin mukaan liittää ihmiset yhteisön osaksi.

Asemoitumista idän ja lännen välillä tehdään tietynlaisia arvoja korostamalla sekä viholliskuvien kautta. Arvoissa korostuu länsimaisuus ja mahdollisena uhkana Israelille nähdään jollain tapaa kaikki ulkopuoliset. Ainoana selkeänä ystävänä näyttäytyy Yhdysvallat, mutta siihenkin suhtaudutaan ajoittain hieman varuksellisesti. Pyrkimyksiä samaistua länteen on havaittavissa, mutta Israel ei silti täysin näytä sulautuvan kumpaankaan leiriin, vaan näyttäytyy enemmänkin omana saarekkeenaan jossain idän ja lännen välimaastossa. Tätä käsitystä tukee viholliskuvien lisäksi myös valtion ja uskonnon suhde, joka muistuttaa enemmän islamilaisessa maailmassa tutumpaa teokraattista valtiomallia. Hannu Juusolan mukaan ”Israel edustaa erikoista sekoitusta länsimaista poliittista traditiota ja juutalaista uskonnollista perinnettä.” (Juusola 2005a, 97). Myös diaspora-ajattelun voimakkuus ja se, että Israel nähdään kaikkien juutalaisten kansallisvaltiona, antaen heille tietyn laillisen statuksen suhteessa valtioon, on poikkeuksellista verrattuna länteen (Juusola 2005a, 97). Tältä osin Israel näyttäytyy kansakuntien joukossa hieman erilaisena Andersonin määritelmän mukaisena kuviteltuna yhteisönä. Se kertoo tarinaa kansakunnasta, sanan nationalistisessa merkityksessä ja rakentaa sen ympärille kansallisvaltiota, mutta kansallisvaltio ei kuitenkaan näyttäydy tässä yhteydessä yhteisön rajoina, vaan ne ulottuvat koko uskonnolliseen yhteisöön. Tähän yhteisöön ei pääse sisään kansalaisuuden kautta, vaan uskontoon kääntymällä. Siinä missä modernistinen nationalismin teoria usein näkee kansallisvaltiot uskonnon korvaajana, on Israelin kansakuntaprojekti sulattanut ne yhteen.

Vaikka juutalaisuus säilyy punaisena lankana läpi erilaisten vaiheiden, on narratiivissa kuitenkin löydettävissä muutosta, sen mukaan, mikä puolue pitää valtaa. Radikaalein muutos näkyy 1990-luvun vaihtuessa 2000-luvuksi ja Likudin tultua takaisin valtaan Rabinin pääministerikauden jälkeen. Rabin pyrki vahvimmin eroon ”juutalaisen prisman” ajatuksesta, jossa juutalaiset nähdään tuomittuna ikuisen taisteluun, yksin maailmaa vastaan ja erityisesti arabit nähdään luonnostaan vihamielisinä kykenemättöminä rauhaan. Sekä Rabinin maltillinen turvallisuuslinja, jossa pyrittiin neuvottelemaan että vakavat rauhanpyrkimykset näyttävät jääneen taka-alalle 2000-luvulla ja tilalle on tullut kovempi linja, tiukemmat ehdot ja jyrkempi nationalistinen narratiivi. 2000-luvulla Likudin valtakaudella sotaretoriikka on kasvanut ja turvallisuutta rakennetaan enemmän myös proaktiivisilla toimilla. Juutalaiset nähdään jälleen ”kansana, joka vaeltaa yksin” eli alkuperäiseen, ennen valtion perustamista ja sen alkuvuosina vallinneeseen narratiiviin on

palattu. Pitkään pyrkimys oli aidosti olla länsimainen liberaali demokratia, mutta 2000-luvulla tämä pyrkimys on saanut väistyä juutalaisuutta ”valittuna kansana” korostavan narratiivin tieltä. Esimerkiksi Hannu Juusola ennakoï vuonna 2005, että Israel olisi kehittymässä kohti liberaalimpaa demokratiaa, kaikkien kansalaistensa valtioksi, jota juutalaisuus ei enää määrittäisi yhtä vahvasti (Juusola 2005a, 279–280). Näin ei kuitenkaan ole käynyt vaan suunta on ollut päinvastainen. Juusolan arvio perustui siihen, että ”vahvat kansalliset ideologiat sopivat huonosti nyky maailmaan” (Juusola 2005a, 280). Israel edustaa siis samaa kehitystä, jossa on otettu askeleita pois päin tietynlaisesta globaalista integraatiokehityksestä kohti tiukempia identiteettikäsitteitä, ja joka on ollut havaittavissa myös muualla maailmassa 2010-luvulta alkaen. Nationalististen puolueiden suosion kasvu ovat heijastus muuttuneesta suhtautumisesta vahvoihin kansallisiin ideologioihin. Israelin politiikan oikeistosiipi kasvatti suosiotaan jo 1970-luvulla ja se on alusta alkaen ajanut vahvasti nationalistista politiikkaa ja muun muassa vastustanut Erets Israelin jakamista. Vahva nationalistinen ideologia on siten jo pidempään ollut osa israelilaista yhteiskuntaa ja nostanut päätään tasaisin väliajoin. Tältä osin Israel on nähtävissä eräänlaisena edelläkävijänä vahvasti nationalististen valtioiden joukossa.

Kokonaisuudessaan kansakuntanarratiivi näyttää lopulta monin tavoin eksklusiivisena. Jos tarkastelee sen korostamia läntisiä, liberaaleja arvoja yhdistettynä juutalaisuuden keskeisyyteen, on ulos jääviä ryhmiä mahdollista havaita ei-juutalaisten lisäksi myös juutalaisuuden sisällä. Sekä identiteetille keskeiset arvot että historia rakennetaan eurooppalaisesta näkökulmasta. Narratiiviin ei juurikaan sisällytetä muiden ryhmien kuten esimerkiksi mizrahien historiaa. Esimerkiksi Henriette Dahan-Kalev (2001) on argumentoinut, että mizrahien toiseus sionistisessa narratiivissa on osoitus sen epäonnistumisesta luoda yhtenäinen israelilaisuus. Historian valossa ulosulkevat narratiivit näyttävät usein tuhoisina ja lopulta itseään vastaan kääntyvinä. Jos jokin ryhmä ei koe vallitsevaa narratiivia omakseen, etsii ja luo se itse itselleen oman narratiivin. Israelilaisessa narratiivissa ulos jääviä ryhmiä on ollut useita ja lopulta narratiivi näyttää verrattain kapeana.

Millainen on siis israelilaisuuden tulevaisuus? Kuka narratiivia tulevaisuudessa rakentaa ja millaisia rajoituksia identiteetin rakentamiseksi tehdään? Identiteettipolitiikan ollessa keskeistä Israelin politiikassa, äänestetään vaaleissa tietyllä tapaa myös kansallisesta tarinasta. Kun jakolinjat kahden eri asiaa korostavan suuntauksen välillä on selkeä, on myös äänestäjien eli israelilaisten valittava, mitä tarinaa he haluavat olla kertomassa.

Koska tutkimuksen aihe on laaja ja moniulotteinen, on selvää, ettei tämä tutkimus ole riittävän laaja käsitelläkseen syvällisesti kaikkia niitä ulottuvuuksia, joiden tarkasteluun aineiston sisältö tarjoaisi mahdollisuuden. Tutkimus antaa kuitenkin hyvän peruskäsityksen siitä, miten sionistinen identiteetti-projekti on rakentunut sekä toimii esimerkkinä kansallisesta identiteetinmuodostuksesta yleisesti. Tutkimus tarjoaa monenlaisia mahdollisuuksia jatkotutkimukselle, sillä kukin aineistonosa itsessään sisältää mielenkiintoisia lähtökohtia niin nationalismiin, kansalaisuuden, demokratian, valtion ja uskonnon kuin geopolitiikankin näkökulmasta tapahtuvalle syvemmälle tarkastelulle.

Tutkimusaineisto

Symbolit

Itsenäisyysjulistus (1948).

Saatavilla> https://www.knesset.gov.il/docs/eng/megilat_eng.htm

Kansallislaulu. *Hatikva*. Englanninkielinen käännös.

Saatavilla> https://knesset.gov.il/holidays/eng/hatikva_eng.htm

Lait

Nationality Law (1952). 5712.

Saatavilla > https://www.knesset.gov.il/review/data/eng/law/kns2_nationality_eng.pdf

Basic Law: Israel The Nation State of the Jewish People (2018).

Saatavilla><https://main.knesset.gov.il/EN/activity/Documents/BasicLawsPDF/BasicLawNationState.pdf>

The Law of Return (1950). 5710.

Saatavilla> <https://knesset.gov.il/laws/special/eng/return.htm>

Puheet

Ben-Gurion, David 15.5.1948. Puhe. Saatavilla> <https://www.jewishvirtuallibrary.org/ben-gurion-broadcast-to-the-nation-after-the-arab-invasion-may-1948>

Meir, Golda 26.5.1970. Puhe.

Saatavilla><https://awpc.cattcenter.iastate.edu/2017/03/21/for-the-attainment-of-peace-may-26-1970/>

Netanyahu, Benjamin 27.9.2018. Puhe

Saatavilla><https://mfa.gov.il/MFA/PressRoom/2018/Pages/PM-Netanyahu-addresses-UN-General-Assembly-27-September-2018.aspx>

Rabin, Yitzhak 6.10.1994. Puhe.

Saatavilla>http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:_NPr8SBrPvQJ:www.rabincenter.org.il/Items/01101/RabinAddressatLeviEshkolCreativityAwards.pdf+&cd=13&hl=fi&ct=clnk&gl=fi

Sharon, Ariel 15.9.2005. Puhe.

Saatavilla><https://mfa.gov.il/mfa/foreignpolicy/peace/guide/pages/pm%20sharon%20addresses%20the%20un%20general%20assembly%2015-sep-2005.aspx>

Lähteet ja kirjallisuus

Abulof, Uriel (2014): The Roles of Religion in National Legitimation: Judaism and Zionism's Elusive Quest for Legitimacy. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 53(3), 515–533.

Anderson, Benedict (2007): *Kuvitellut yhteisöt: Nationalismin alkuperän ja leviämisen tarkastelua*. Tampere: Vastapaino.

Anderson, Benedict (1998): *The Spectre of Comparisons. Nationalism, Southeast Asia and the World*. London: Verso.

Arendt, Hannah (2013): *Totalitarismin synty*. Tampere: Vastapaino.

Ardrey, Robert (1966): *The Territorial Imperative: A Personal Inquiry Into the Animal Origins of Property and Nations*. New York: Atheneum.

Butler, Judith (1990): *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. New York: Routledge.

Campbell, David (1998): *Writing security: United States foreign policy and the politics of identity*. Minneapolis: University of Minnesota Press.

Crampton, William (1989): *The Complete Guide to Flags*. London: Kingfisher Books.

Dahan-Kalev, Henriette (2001): The 'Other' in Zionism: The Case of the Mizrahim. Palestine - Israel Journal of Politics, Economics, and Culture, III (1), 90.

Frye, Northrop (1957): Anatomy of criticism. Princeton & Oxford: Princeton University Press.

Gellner, Ernest (1983): Nations and nationalism. Ithaca: Cornell University Press.

Hall, Stuart (1999): Identiteetti. Tampere: Vastapaino.

Harle, Vilho & Moision, Sami (2000): Missä on Suomi? Kansallisen identiteettipolitiikan historia ja geopolitiikka. Tampere: Vastapaino.

Herzl, Theodor (2010): Juutalaisvaltio. Turku: Savukeidas Kustannus.

Hobsbawm, Eric (1992): Nations and nationalism since 1780: programme, myth, reality. Cambridge: Cambridge University Press.

Holmila, Antero (2008): Israelin Itsenäistyminen ja myyttinen historia. Tieteessä tapahtuu. 26 (6). 17–21.

Huuhtanen, Heidi (2002): Sionismi Israelin ulkopolitiikassa ja konflikti miehityistä alueista. Teoksessa Juusola, Hannu & Huuhtanen, Heidi (toim.): Uskonto ja politiikka Lähi-idässä. Helsinki: Gaudeamus. 45–68.

Hämeen-Anttila, Jaakko (2005): Kieli vai uskonto- arabinationismi ja islam. Teoksessa Pakkasvirta, Jussi & Saukkonen, Pasi (toim.): Nationalismit. Helsinki: WSOY. 306–319.

Juusola, Hannu (2005a): Israelin historia. Helsinki: Gaudeamus.

Juusola, Hannu (2005b): Sionismi ja Israel – juutalaisten nationalismi. Teoksessa Pakkasvirta, Jussi & Saukkonen, Pasi (toim.): Nationalismit. Helsinki: WSOY. 290–305.

Juusola, Hannu (2002): Juutalaisuus, Pyhä maa ja valtio. Teoksessa Juusola, Hannu & Huuhtanen, Heidi. (toim.): Uskonto ja politiikka Lähi-idässä. Helsinki: Gaudeamus. 24–44.

Kimmerling, Baruch (2002): Jurisdiction in an Immigrant-Settler Society: The Jewish and Democratic State. *Comparative Political Studies*, 35(10), 1119–1144.

Longerich, Peter (2010): *Holocaust: The Nazi persecution and murder of the Jews*. Oxford: Oxford University Press.

McAdams, Dan P., Josselson, Ruthellen & Lieblich, Amia (2006): *Identity and Story: Creating Self in Narrative*. Washington, DC: American Psychological Association.

Oz-Salzberger, Fania & Stern, Yedida Z. (2014): *The Israeli Nation-State: Political, Constitutional, and Cultural Challenges*. Brighton: Academic Studies Press.

Raamattu (1992): Suomen evankelis- luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Raamattutalo.

Remy, Johannes (2005): Onko modernisaatio vai etnisyys kansakuntien perusta? Teoksessa Pakkasvirta, Jussi & Saukkonen, Pasi (toim.): *Nationalismit*. Helsinki: WSOY. 48–69.

Renan, Ernest (1882): What is a nation? Teoksessa Woolf, Stuart. 1996. *Nationalism in Europe: From 1815 to the Present*. London: Routledge. 48– 60.

Saukkonen, Pasi (2005): Kansallinen identiteetti. Teoksessa Pakkasvirta, Jussi & Saukkonen, Pasi. *Nationalismit*. Helsinki: WSOY. 90–105.

Shafir, Gershon & Peled, Yoav (2002): *Being Israeli: The Dynamics of Multiple Citizenship*. Cambridge, New York: Cambridge University Press.

Scholem, Gershom (1949): The curious history of the six-pointed star: How the Magen Davis Became the Jewish Symbol. *Commentary (Pre-1986)*, 8(000003), 243–251.

Schmitt, Carl (2015): *Poliittisen käsite*. Helsinki: Tutkijaliitto.

Smith, Anthony D. (1999): *Myths and Memories of the Nation*. New York: Oxford University Press

Sondermann, Klaus (2008): Kansallislaulujen poliittinen luenta. Teoksessa Korvela, Paul-Erik, Lindroos, Kia (toim.): *Avauksia poliittiseen ajatteluun*. Helsinki & Jyväskylä: Minerva. 111-126.

Valtonen, Pekka (2005): Etnisyys ja kansakunta. Teoksessa Pakkasvirta, Jussi & Saukkonen, Pasi (toim.): *Nationalismit*. Helsinki: WSOY. 106–123.

White, Hayden (1975): *Metahistory: The historical imagination in nineteenth-century Europe*. Baltimore & London: The Johns Hopkins University Press.

YK (1947): Future government of Palestine. Yleiskokouksen päätöslauselma 181. Saatavilla > [A/RES/181\(II\) of 29 November 1947 \(un.org\)](#)

YK (1975): Elimination of all forms of racial discrimination. Yleiskokouksen päätöslauselma 337.

Saatavilla > <https://unispal.un.org/UNISPAL.NSF/0/761C1063530766A7052566A2005B74D1>

Medialähteet

Al Jazeera 11.3.2019. Benjamin Netanyahu: Israel is a state ‘only of the Jewish people. Viitattu 11.2.2021. Saatavilla > [Benjamin Netanyahu: Israel is a state ‘only of the Jewish people’ | Benjamin Netanyahu News | Al Jazeera](#)

Central Bureau of Statistics, CBS, 15.9.2019. Population, by population group. Saatavilla > https://www.cbs.gov.il/he/publications/doclib/2020/2.shnatonpopulation/st02_01.pdf

Haarez 10.3.2019. 'Israel Is the Nation-state of Jews Alone': Netanyahu Responds to TV Star Who Said Arabs Are Equal Citizens. Viitattu 11.2.2021. Saatavilla> <https://www.haaretz.com/israel-news/premium-israel-is-the-nation-state-of-jews-alone-netanyahu-responds-to-tv-star-who-said-arabs-are-equal-citizens-1.7003348>

Knesset 19.7.2018. Knesset passes Jewish nation-state bill into law. Viitattu 17.2.2021. Saatavilla> https://m.knesset.gov.il/en/news/pressreleases/pages/pr13979_pg.aspx

Lis, Jonathan & Landau, Noa (2018): Israel Passes Controversial Jewish Nation-state Bill After Stormy Debate. Haarez 19.2.2018. Viitattu 17.2.2021. Saatavilla> <https://www.haaretz.com/israel-news/israel-passes-controversial-nation-state-bill-1.6291048>

Maital, Shlomo (2018): Hatikvah – The real story behind Israel’s anthem. The Jerusalem Post. 27.6.2018. Viitattu 9.2.2021. Saatavilla> <https://www.jpost.com/jerusalem-report/marketplace-hatikvah-the-real-story-behind-israels-anthem-561005>

Mishory, Alec (2003): The Flag and the Emblem. Israel Ministry of Foreign Affairs 28.4.2003. Viitattu 11.3.2021. Saatavilla> <https://www.mfa.gov.il/mfa/aboutisrael/israelat50/pages/the%20flag%20and%20the%20emblem.aspx>

Raijman, Rebeca (2020): A Warm Welcome for Some: Israel Embraces Immigration of Jewish Diaspora, Sharply Restricts Labor Migrants and Asylum Seekers. Migration Information Source. 5.6.2020. Saatavilla> <https://www.migrationpolicy.org/article/israel-law-of-return-asylum-labor-migration>

Ravid, Barak & Haarez (2012): Arab Justice's Refusal to Sing Israel's National Anthem Sparks Furor Among Right-wing MKs. Haarez 29.12.2012. Viitattu 9.2.2021. Saatavilla> <https://www.haaretz.com/1.5192303>

Stern, Jay & Ruderman, Yedida Z. (2014): Is "Israeli" a Nationality? The Israeli Democracy Institute 9.3.2014. Saatavilla > <https://en.idi.org.il/articles/6516>

Yle Uutiset 22.12.2009. Kirja juutalaisten historiasta kuohuttaa Israelissa. Viitattu. 28.1 2021. Saatavilla > <https://yle.fi/uutiset/3-6044572>

Zidan, Aishi (2018): Uusi laki korostaa Israelin valtion juutalaisuutta – arabia menettää asemansa virallisena kielenä. Yle Uutiset 19.7.2018. Viitattu 6.4.2019. Saatavilla > <https://yle.fi/uutiset/3-10312188>

Liitteet

Liite 1. Lähi-idän kartta.

